



Expert-Grup
CENTRU ANALITIC INDEPENDENT

PROBLEME ȘI SOLUȚII INVESTIȚIONALE ÎN REGIUNEA DE DEZVOLTARE NORD

**PROIECTUL „AMELIORAREA ATRACTIVITĂȚII INVESTIȚIONALE A
REPUBLICII MOLDOVA: O ABORDARE REGIONALĂ”**

Autori:
Adrian Lupușor
Alex Oprunenco
Ana Popa
Victor Prohnițchi
Iulia Sîrghi
Valeriu Prohnițchi, coordonator



Expert Grup

CENTRU ANALITIC INDEPENDENT

Autori:

Adrian Lupușor

Alex Oprunenco

Ana Popa

Victor Prohnițchi

Iulia Sîrghi

Valeriu Prohnițchi, coordonator

PROBLEME ȘI SOLUȚII INVESTIȚIONALE

**ÎN REGIUNEA DE
DEZVOLTARE**

NORD

Chișinău 2010

CZU 339.727.22+338(478)

P 93

Această publicație apare cu suportul financiar al Fundației Soros Moldova.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Prohnițchi, Valeriu

Probleme și soluții investiționale în regiunea de dezvoltare Nord. Proiectul „Ameliorarea atractivității investiționale a Republicii Moldova: o abordare regională” / Adrian Lupusor, Alex Oprunenco, Ana Popa [et. al]. – Ch.: „Bons Offices” SRL, 2010. – 88 p.

200 ex.

ISBN 978-9975-80-372-4

Copertă: Simion Coadă

Design: Mihai Sava

Notă: numai autorii sunt responsabili de afirmațiile și concluziile din această publicație, care pot să nu coincidă în mod necesar cu opinia Fundației Soros Moldova, autorităților locale vizate sau altor organizații și instituții menționate în acest document.

ISBN 978-9975-80-372-4

Cuprins

Introducere.....	7
Profilul investițional al Regiunii de Dezvoltare Nord	10
Municipiul BĂLȚI	12
Ratinguri investiționale și de comunicare	12
Principalii indicatori economici și sociali	12
Evaluarea resurselor și situației economice	13
Procesele investiționale.....	14
Analiza SWOT investițională	16
Raionul BRICENI	19
Ratinguri investiționale și de comunicare	19
Principalii indicatori economici și sociali	19
Evaluarea resurselor și situației economice	20
Procesele investiționale.....	21
Analiza SWOT investițională	23
Raionul DONDUȘENI	26
Ratinguri investiționale și de comunicare	26
Principalii indicatori economici și sociali	26
Evaluarea resurselor și situației economice	27
Procesele investiționale.....	28
Analiza SWOT investițională	30
Raionul DROCHIA	32
Ratinguri investiționale și de comunicare	32
Principalii indicatori economici și sociali	32

Evaluarea resurselor și situației economice.....	33
Procesele investiționale.....	34
Analiza SWOT investițională	36
Raionul EDINEȚ	38
Ratinguri investiționale și de comunicare	38
Principalii indicatori economici și sociali.....	38
Evaluarea resurselor și situației economice.....	39
Procesele investiționale.....	40
Analiza SWOT investițională	42
Raionul FĂLEȘTI	44
Ratinguri investiționale și de comunicare	44
Principalii indicatori economici și sociali.....	44
Evaluarea resurselor și situației economice.....	45
Procesele investiționale.....	46
Analiza SWOT investițională	48
Raionul FLOREȘTI	50
Ratinguri investiționale și de comunicare	50
Principalii indicatori economici și sociali.....	50
Evaluarea resurselor și situației economice.....	51
Procesele investiționale.....	52
Analiza SWOT investițională	54
Raionul GLODENI	56
Ratinguri investiționale și de comunicare	56
Principalii indicatori economici și sociali.....	56
Evaluarea resurselor și situației economice.....	57
Procesele investiționale.....	58
Analiza SWOT investițională	60
Raionul OCNIȚA	62
Ratinguri investiționale și de comunicare	62
Principalii indicatori economici și sociali.....	62
Evaluarea resurselor și situației economice.....	63
Procesele investiționale.....	64
Analiza SWOT investițională	66

Raionul RÂȘCANI	68
Ratinguri investiționale și de comunicare	68
Principalii indicatori economici și sociali	68
Evaluarea resurselor și situației economice	69
Procesele investiționale	70
Analiza SWOT investițională	71
Raionul SÂNGEREI	74
Ratinguri investiționale și de comunicare	74
Principalii indicatori economici și sociali	74
Evaluarea resurselor și situației economice	75
Procesele investiționale	76
Analiza SWOT investițională	78
Raionul SOROCA	80
Ratinguri investiționale și de comunicare	80
Principalii indicatori economici și sociali	80
Evaluarea resurselor și situației economice	81
Procesele investiționale	82
Analiza SWOT investițională	84
Măsuri la nivel regional pentru atragerea investițiilor	86
Despre Expert-Grup	88

Lista figurilor

Figura 1. Municipiul Bălți: investiții private per capita, lei.....	15
Figura 2. Municipiul Bălți: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %	16
Figura 3. Raionul Briceni: investiții private per capita, lei.....	22
Figura 4. Raionul Briceni: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %	23
Figura 5. Raionul Dondușeni: investiții private per capita, lei	29
Figura 6. Raionul Dondușeni: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %.....	29
Figura 7. Raionul Drochia: investiții private per capita, lei.....	35
Figura 8. Raionul Drochia: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %.....	35
Figura 9. Raionul Edineț: investiții private per capita, lei	41
Figura 10. Raionul Edineț: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %.....	41
Figura 11. Raionul Fălești: investiții private per capita, lei.....	47
Figura 12. Raionul Fălești: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %.....	48
Figura 13. Raionul Florești: investiții private per capita, lei	53
Figura 14. Raionul Florești: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %.....	53
Figura 15. Raionul Glodeni: investiții private per capita, lei	59
Figura 16. Raionul Glodeni: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %	59
Figura 17. Raionul Ocnîța: investiții private per capita, lei.....	65
Figura 18. Raionul Ocnîța: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %.....	65
Figura 19. Raionul Râșcani: investiții private per capita, lei	70
Figura 20. Raionul Râșcani: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %	71
Figura 21. Raionul Sângerei: investiții private per capita, lei	77
Figura 22. Raionul Sângerei: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %.....	78
Figura 23. Raionul Soroca: investiții private per capita, lei.....	83
Figura 24. Raionul Soroca: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %.....	83

Introducere

Acest document a fost elaborat în cadrul proiectului „Ameliorarea atractivității investiționale a Republicii Moldova: o abordare regională”, implementat de Centrul Analitic Independent Expert-Grup cu suportul financiar acordat de Fundația Soros-Moldova. Scopul proiectului a constat în evaluarea climatului investițional în profil regional și sub-regional (raion, municipiu) în Republica Moldova și estimarea potențialului și atractivității investiționale a diferitor regiuni și sub-regiuni în vederea extinderii geografice a procesului de dezvoltare economică. Derivat din scopul general al proiectului, obiectivul acestei publicații este de a analiza situația economică și investițională în Regiunea de Dezvoltare (RD) Nord, a identifica principalele avantaje și dezavantaje investiționale ale regiunii și a recomanda unele măsuri pentru a spori atractivitatea sa investițională.

Problema principală vizată de proiectul menționat constă în faptul că în prezent majoritatea investițiilor naționale și străine sunt localizate în zona capitalei, în timp ce regiunile suferă de un deficit acut de investiții. Companiile naționale și străine sunt destul de rezervate în ceea ce privește expansiunea economică prin investiții mai mari în subsidiare regionale, în timp ce companiile din regiuni investesc foarte puțin în creșterea capacităților proprii de producție. Decalajele în dezvoltarea economică și socială a regiunilor comparativ cu capitala au început să se facă tot mai observate începând cu primii ani ai tranziției și s-au aprofundat și mai mult în ultimii câțiva ani.

Există o mulțime de factori care pot să influențeze deciziile investitorilor de a investi într-o locație sau alta. Și chiar dacă Moldova este o țară mică, diferite raioane/municipii/regiuni se deosebesc între ele ca și dotare economică (resursele naturale disponibile la nivel regional, veniturile disponibile, structura industrială și agricolă etc.), calitate a guvernării la nivel local (predictibilitatea și transparența deciziilor, responsabilitatea publică, interacțiunile public-privat, consultarea reprezentanților sectorului privat etc.), forță de muncă (profilul educațional, indicatorii de sănătate, structura ocupării, calitatea și disponibilitatea forței de muncă, productivitatea forței de muncă etc.), deschidere economică (tipul și structura investițiilor străine, angajarea în proiecte internaționale, exporturi, zone economice libere), infrastructură (calitatea și suficiența arterelor de transport, rețelele de furnizare a energiei și serviciilor comunale, serviciile de telecomunicații și internet etc.) și, nu în ultimul rând, ca nivel de eficiență a companiilor locale (rentabilitate, inovațiile de marketing și tehnologice, implementarea standardelor de calitate și management, trainingul angajaților etc.). Mai mult decât atât, o concluzie a proiectului nostru este că nu doar raioanele se deosebesc între ele din perspectiva factorilor menționați, dar chiar și localitățile din cadrul aceluiași raion se pot deosebi în mod esențial. Cu alte cuvinte, cu cât mai „localizate” pe viitor vor fi analizele, proiectele și recomandările investiționale, cu atât mai pertinente vor fi acestea.

Din cauza cadrului temporar restrâns și resurselor umane și financiare disponibile, nu a fost posibilă estimarea sau măsurarea tuturor acestor variabile. Totuși, proiectul a permis colectarea datelor necesare pentru elaborarea profilurilor economice și investiționale la nivelul raioanelor/municipiilor/regiunilor de dezvoltare și identificarea problemelor majore cu care se ciocnesc companiile la nivel local. Totodată, prin rezultatele, datele și cunoștințele acumulate, acest proiect servește ca o bază excepțional de bună pentru continuarea eforturilor de promovare a investițiilor la nivel local și, implicit, a dezvoltării economice locale.

O bună parte din datele utilizate în cadrul proiectului au provenit de la Biroul Național de Statistică. Alte date au fost colectate de autori în cadrul vizitelor și interviurilor desfășurate cu actorii relevanți la nivel local și care au fost efectuate aproape în toate raioanele din țară. (Excepțiile au fost raioanele Briceni, Florești, Dubăsari, Taraclia și municipiul Bălți, care s-au arătat mai puțin dornice/capabile să coopereze în cadrul acestui proiect). Pe baza unor chestionare structurate au fost intervievați președinții de raioane sau vice-președinții pe probleme economice, șefii secțiilor economice raionale, directorii principalelor filiale bancare, directorii companiilor cu capital străin. Aceste întâlniri au fost organizate cu ajutorul persoanelor de contact locale, care au furnizat și seturi de date, documente și politici de dezvoltare adoptate la nivel local. În majoritatea raioanelor, au fost desfășurate și focus-grupuri cu reprezentanții unor ONG-uri locale specializate în consultanță, dezvoltare economică locală sau extensiune agricolă (cu de la 2 până la 5 participanți în fiecare caz).

De asemenea, a fost efectuat un sondaj național la care au participat primele 10 companii ca mărime a cifrei de afaceri din fiecare raion. Scopul acestui sondaj a fost de a identifica problemele cu care se ciocnesc companiile la nivel local, a înțelege cât de atractiv ca loc pentru investiții este respectivul raion din punctul de vedere al principalelor companii din raion și a identifica prioritățile și provocările principale în redresarea climatului investițional la nivel local.

Documentul începe cu o privire de ansamblu asupra profilului investițional a RD Nord. Urmează câteva analize structurate a situației economice și investiționale la nivelul fiecărui raion. Aceste analize raionale încep cu prezentarea poziției raionului respectiv în Ratingul Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), ratingul fiind elaborat de Expert-Grup ca parte a proiectului menționat mai sus. Unitățile observate în cadrul RAPIR sunt cele 33 raioane + 2 municipii + 3 regiuni de dezvoltare (pentru comoditate, în continuare toate cele 38 de unități de observație sunt numite „regiuni”). Pozițiile regiunilor în RAPIR au rezultat în urma sumării pozițiilor lor individuale în cadrul altor patru sub-ratinguri. Primul sub-rating măsoară **performanța investițională curentă**, care s-a bazat pe valoarea investițiilor pe cap de locuitor finanțate din surse private în 2008. Al doilea sub-rating măsoară **dinamica performanței investiționale**, ca și medie a ratelor de creștere nominală a investițiilor per capita finanțate din surse private la nivelul regiunilor în perioada 2004-2008. Al treilea sub-rating – cel al **stabilității investiționale** – a fost obținut pe baza ordonării regiunilor în ordinea descreșterii sumei ratelor de scădere a investițiilor pentru episoadele anuale în anii 2004-2008 când investițiile private per capita au scăzut față de anul precedent. Ultimul sub-rating este cel al **diversificării investiționale**, în cadrul căruia raioanele au fost ordonate în ordinea creșterii concentrării sectoriale a investițiilor private (concentrarea a fost măsurată cu ajutorul indicelui Herfindal-Hirshman).

Totodată, în cadrul proiectului nostru raioanele au fost evaluate (cu calificativul pozitiv/negativ) în ceea ce privește asigurarea informației publice despre situația economică, procesele investiționale și oportunitățile investiționale existente. De asemenea, raioanelor le-a fost atribuită o notă de la 0 la 10 pentru

capacitățile de comunicare și logistică demonstrate în cadrul interacțiunii/comunicării cu echipele de experți care au contribuit la implementarea acestui proiect.

În analizele raionale sunt inserate tabele-standard care ilustrează situația raionului utilizând câțiva indicatori-cheie pentru anii 2006-2009: numărul populației, rata de creștere a producției industriale, rata de creștere a investițiilor în capital fix, rata de creștere a comerțului cu amănuntul și a serviciilor prestate populației, ponderea veniturilor proprii ca procent din totalul veniturilor în bugetul raionului, rata de creștere a salariului real, rata mortalității generale a populației și nivelul criminalității.

Analizele raionale continuă cu o secțiune consacrată situației agriculturii, industriei, serviciilor și resurselor umane. În continuare, este realizată o analiză investițională SWOT, în care avantajele sunt analizate împreună cu oportunitățile pe care le oferă, iar dezavantajele împreună cu riscurile pe care le amplifică. Analiza continuă cu identificarea sectoarelor care se prezintă cele mai atractive pentru investiții. Fiecare secțiune raională se încheie cu prezentarea celor mai importante măsuri care trebuie întreprinse sau promovate de autoritățile locale de nivel unu și doi în raionul respectiv pentru a „deschide” raionul respectiv pentru investiții private și pentru a demara noi activități economice.

Documentul se încheie cu un sumar al măsurilor-cheie care trebuie întreprinse în comun de autoritățile locale, raionale și naționale în RD Nord pentru ca regiunea să devină mai atractivă pentru investițiile private.

Una dintre constatările cele mai revelatoare făcute în cadrul acestui proiect este faptul că autoritățile locale, atunci când discută sau raportează publicului/guvernului despre investiții, aceste autorități, în mod paradoxal, au în vedere numai investițiile pe care ele însele le-au atras din partea donatorilor sau bugetului de stat sau pe care le-au finanțat din bugetul local. De obicei, aceste investiții, se rezumă numai la investiții în servicii publice și infrastructură, uneori aceste investiții fiind departe de prioritățile care sunt cu adevărat importante pentru consolidarea bazei economice locale. De exemplu, reparația acoperișului unei case de cultură în situația când principalul drum local este între-o stare dezastruoasă nu are cum să redrezeze situația economică la nivel local. Și este foarte revelator faptul că aceste autorități locale în general nu știu și nici nu prea sunt interesate de activitățile și fluxurile investiționale private. Cu alte cuvinte, în prezent, pentru autoritățile locale din Moldova exercițiul de atragere a investițiilor include numai negocierile cu donatorii, guvernul și autoritățile raionale și nu negocierea cu potențialii investitori în activități de producție, și nici promovarea localităților ca potențiale locații pentru acești investitori privați. Această viziune îngustă asupra investițiilor locale pe care o profesează autoritățile locale este una foarte dăunătoare, deoarece amplifică și mai mult dezavantajele investiționale „naturale” ale regiunilor din Moldova.

Mulțumiri

Mulțumim Fundației Soros-Moldova pentru suportul financiar și moral acordat în implementarea acestui proiect. Datorăm recunoștința noastră și Biroului Național de Statistică care ne-a oferit date pertinente și cu care am avut o comunicare bună în acest proiect. Profităm de această ocazie pentru a mulțumi și tuturor persoanelor de contact de la nivel local, contribuția și asistența cărora a fost esențială pentru desfășurarea acestui proiect. Aducem, de asemenea, sincerele noastre mulțumiri tuturor autorităților publice locale și funcționarilor publici care au binevoit să participe la acest proiect, oferind interviuri, date statistice, contacte relevante și care au comentat pe marginea rezultatelor proiectului.

Profilul investițional

al Regiunii de Dezvoltare NORD

- ❑ În ansamblu, Regiunea de Dezvoltare (RD) Nord întrunește condiții investiționale mai bune decât RD Centru și RD Sud. RD Nord se poziționează destul de bine ca și performanță investițională curentă, stabilitate și diversificare a fluxurilor investiționale. În Ratingul Performanței Investiționale, elaborat și implementat de Centrul Analitic Independent Expert-Grup, șase din primele zece poziții sunt ocupate de unități administrativ-teritoriale din RD Nord, inclusiv însăși RD Nord în ansamblu se poziționează pe locul 9. Constatăm că în RD Nord există mai multe oportunități economice pentru ocuparea populației, fluxurile emigratoare sunt mai puțin intense, iar activitatea antreprenorială rămâne, tradițional, mai puternică decât în alte regiuni ale țării.
- ❑ Municipiul Bălți este practic pivotul economic al întregii regiuni de nord a Republicii Moldova, în municipiu intersectându-se importante artere de transport național și internațional rutiere și feroviare. Municipiul dispune și de 2 aeroporturi: aeroportul local Bălți-Oraș și aeroportul Bălți-Leadoveni. În afară de aceasta, potențialul infrastructural al regiunii este completat și de fostul aeroport militar de la Mărculești, convertit în zonă economică liberă. Potențialul acestei infrastructuri nu este valorificat în prezent, din cauza calității proaste (drumurile auto), condițiilor tehnice (ecartamentul feroviar de standard sovietic practic închide regiunea în piețele răsăritene) și unor deficiențe regulatorii (valorificarea aeroporturilor nu este posibilă din cauza barierelor de intrare pe care le au companiile aeriene low-cost).
- ❑ În municipiul Bălți își au sediul multe instituții de învățământ superior, mediu de specialitate și profesional-vocațional, care pot servi ca o bază excelentă pentru dezvoltarea resurselor umane, cu impact asupra dezvoltării economice a întregii RD Nord, nu doar asupra municipiului Bălți. Deocamdată, potențialul acestora nu este valorificat pe deplin, iar numărul, diversitatea și calitatea instituțiilor de învățământ poate încă să crească, inclusiv din contul extensiunilor unor instituții de peste hotare.
- ❑ În mare măsură toate raioanele din RD Nord gravitează economic, comercial și politică către municipiul Bălți. Prezența unui număr important de întreprinderi industriale în Bălți servește ca bună premisă pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii din întreaga regiune, care ar putea fi integrate în lanțurile de furnizori pentru întreprinderile mari. Totodată, se observă că unele raioane din RD Nord (în special Briceni și Ocnița) sunt atrase și de asemenea centre economice ca Moghiliiv-Podolskii (Ucraina) și Botoșani (România). Aceste legături economice transfrontaliere trebuie în continuare consolidate, deoarece ele nu nicidecum nu șubrecesc coeziunea internă a RD Nord, după cum afirmă unii observatori din regiune, ci din contra, o consolidează.

- ❑ Tradițional, RD Nord a fost văzută ca fiind o regiune mai industrializată decât RD Centru și RD Sud, în special datorită numărului mare de întreprinderi industriale din municipiului Bălți, orașele Edineț, Cupcini, Drochia, Florești. Din păcate, o bună parte din potențialul industrial de altă dată nu mai este recuperabil, dar zonele industriale respective pot fi regenerate cu condiția adaptării profilurilor de activitate la condițiile economiei de piață. O bună parte din aceste zone pot servi la dezvoltarea unor parcuri industriale moderne care să ofere toată infrastructura necesară activităților de producție.
- ❑ Agricultura are o importanță mare pentru raioanele din RD Nord, în special pentru unele care sunt adiacente municipiului Bălți (raioanele Glodeni, Sângerei) și care servesc ca sursă de produse agricole pentru populația din municipiu. Având soluri de o bonitate înaltă și foarte înaltă, RD Nord are avantaje deosebite în cultivarea fructelor și legumelor, fiind mai puțin expusă și riscurilor de secete majore. Totodată, regiunea demonstrează și avantaje pentru practicarea zootehniei, în special în cadrul unor întreprinderi agricole de talie mică și medie. Dezavantajul major pentru practicarea agriculturii în regiune este dotarea la un nivel scăzut cu mașini și echipamente agricole. Numărul de tractoare per 1000 în RD Nord este de 9,3 unități în comparație cu 11,2 în RD Centru și 15,5 în RD Sud. Se remarcă dotarea deosebit de proastă cu echipament în raioanele Ocnița (1,9 unități/1000 ha, cel mai scăzut nivel din țară), Soroca (2,8), Florești (5,6).
- ❑ RD Nord dispune și de un potențial turistic important și care la moment nu este valorificat. Printre acestea se numără peștera carstică „Emil Racoviță” (a treia în Europa după lungime), parcul Țaul, izvoarele de apă minerală și curativă de la Cotova, zona „Pădurea Domnească”, recifele Cobani, Stâncă Mare și „Suta de Movile”, Cetatea Soroca. Acest potențial poate fi valorificat numai în cadrul unor parteneriate public-private, deoarece autoritățile publice locale nu au cunoștințele și resursele necesare pentru elaborarea unor oferte și trasee turistice.

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 5 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 2 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 19 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 9 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 20 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	pozitiv
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	negativ
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	0 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	148,1	148,1	148,1	148,1
Producție industrială, % față de anul precedent	98,5	110,5	103,2	80,0
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	174,1	77,7	97,4	54,2
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	109,7	110,0	106,4	99,9
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	100,0	107,0	118,7	78,1
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	80,4	87,1	54,5	56,7
Salariul real, % față de anul precedent	123,3	121,7	125,2	108,1
Rata mortalității, la 1000 locuitori	10,3	10,2	10,5	9,9
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	108,0	107,3	102,4	106,5

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Deși este localitate urbană, municipiul Bălți dispune și de un mic sector agricol, amplasat în cele două localități rurale care fac parte din municipiu (Sadovoe și Elizaveta). Specializarea principală a acestora sunt culturile cerealiere, în special grâul, și cultivarea legumelor, dar la majoritatea culturilor, în ultimii ani, municipiul obține recolte mai mici decât raioanele adiacente. Sectorul zootehnic este practic absent, partea principală din volumul total de produse animaliere fiind obținută în gospodăriile casnice. Sectorul agricol este slab integrat în rețelele de furnizori ale întreprinderilor din industria alimentară din municipiu, acestea bazându-se mai mult pe furnizorii din raioanele adiacente.

Industria

Având tradiții bune în multe ramuri, industria reprezintă sectorul principal al economiei municipiului Bălți. Deși profilul și capacitatea sectorului s-au schimbat esențial din perioada sovietică, municipiul încă mai păstrează o serie de întreprinderi care anterior serveau ca modele de referință. Multe dintre acestea se demonstrează economic viabile, dar managementul lor nu este în mod necesar la cele mai înalte nivele de performanțe. Prezența unui număr mare de întreprinderi industriale mari este o bună premisă pentru dezvoltarea unor lanțuri valorice extinse, cu impact pozitiv asupra sectorului întreprinderilor mici și mijlocii din municipiu, dar și a celor din RD Nord în ansamblu. În anii 2006-2008 creșterea producției industriale în Bălți (rata medie anuală +4%) a fost mult mai puternică decât în ansamblu pe țară (rata medie anuală -1,6%). Însă tergiversarea restructurării multor întreprinderi industriale sau restructurarea inefficientă a multora și-au spus cuvântul, majoritatea întreprinderilor funcționând cu un capital productiv depreciat din punct de vedere fizic și moral. De fapt, multe întreprinderi nu utilizează nici jumătate din capacitățile de producție instalate. Industria alimentară și a băuturilor este principalul sub-sector industrial (reprezentat, de exemplu, prin producția de ulei la „Floarea Soarelui” SA, producția de divinuri la „Barza Albă” SA și produsele lactate la „Incomlac” SA) și este atractiv pentru investiții, demonstrând o serie de avantaje competitive, inclusiv proximitatea față de materia primă, forța de muncă relativ ieftină și calificată. Totodată, industria alimentară a municipiului tinde să se diversifice și sub aspect ramural. Astfel, sectoarele de prelucrare și conservare a fructelor și legumelor și cel al fabricării produselor de morărit au demonstrat în 2004-2008 o creștere esențială a numărului de companii: de la 7 la 20 și, respectiv, de la 4 la 22. Însă lanțurile verticale care anterior integrau industria alimentară cu furnizori și clienți rămân încă departe de perfecte. Totodată, diversificarea economică care se produce și în alte regiuni ale țării, alături de politica de liberalizare comercială, ar putea slăbi unele avantaje ale municipiului. De exemplu, odată cu deschiderea unei noi fabrici de extracție a uleiului în UTA Găgăuzia, pozițiile întreprinderii bălțene „Floarea Soarelui” SA pe piața internă ar putea să subzecească. Iar intenția de anulare a preferințelor de stat la deținerea mărcii comerciale „Belyi Aist” ar putea să aducă dureri de cap pentru „Barza Albă” SA. Întreprinderile din alte sectoare economice ale municipiului, cum ar fi cel al textilelor și confecțiilor, au supraviețuit pe parcursul ultimului deceniu schimbând strategia lor economică și renunțând la producția propriilor mărci, dar prestând în schimb servicii de procesare externă a materiilor prime. Aceasta a permis păstrarea colectivelor de muncă ale respectivelor întreprinderi, dar a dus și la aceea că principala parte a valorii adăugate create în industria ușoară nu rămâne în municipiu, ci migrează (anume calificativul „migrare” și nicidecum cel de „export” al valorii adăugate este termenul potrivit).

Serviciile

Cu toate că sectorul de servicii în Bălți este unul mai diversificat în comparație cu raioanele adiacente, se poate de spus că și în municipiu sectorul este încă imatur. În cifra totală de afaceri predomină serviciile prestate populației, o cotă esențial revenind serviciilor publice (cum ar fi cele comunale). Dar și sectorul serviciilor de piață prestate populației este destul de puternic și reprezentat de un număr mare de companii. În marea lor parte, acestea sunt companii din sectorul comerțului angro și cu amănuntul, hotelurilor și restaurantelor, serviciilor de reparații auto etc. O latură negativă este că pentru un nod economic și infrastructural atât de important cum este municipiul Bălți, sectorul de servicii prestate întreprinderilor în municipiu este foarte slab, aceasta referindu-se în special la serviciile de logistică, depozitare, marketing, consultanță, servicii informaționale etc. Un exemplu sugestiv este faptul că, deși Universitatea de Stat din Bălți „Alecu Russo” pregătește specialiști în informatică, în municipiu nu există nici o companie care să presteze servicii de realizare a programelor pentru calculator. Este grăitor și faptul că numărul companiilor care prestează servicii gospodăriilor agricole a scăzut de la 7 în 2004 la 4 în 2008, reflectând atât situația dificilă a sectorului agricol din RD Nord, cât și lipsa stimulentele de politici pentru dezvoltarea sectorului de extensiune agricolă. În schimb, numărul de companii din sectorul tranzacțiilor imobiliare a crescut de la 38 în 2005 la 71 în 2008. Totuși, investițiile în sectorul serviciilor reprezintă o opțiune atractivă, ținând cont de faptul că pe termen lung predomină tendința de creștere a bunăstării cetățenilor (deși foarte inegală), iar companiile de producere și cele agricole vor avea nevoie să procure tot mai multe servicii necesare pentru a rămâne competitive.

Resursele umane

Resursele umane ale municipiului Bălți reprezintă una dintre resursele economice cele mai valoroase care pot fi atrase mai eficient și mai plenar în circuitul economic. Numărul total al rezidenților municipiului în anul 2009 era de circa 148,1 mii de cetățeni, rămânând mai mult sau mai puțin stabil pe parcursul ultimilor ani. Mortalitatea în municipiu (10,1‰, conform situației pentru 2009) este mai joasă decât în raioanele adiacente, în RD Nord și în țară, în timp ce natalitatea este destul de înaltă (13,2‰) și asigură un spor natural pozitiv în municipiu. Nu se poate de spus că resursele de muncă sunt deficitare, totuși nivelul de calificare nu este întotdeauna cel căutat de potențialii investitori: adeseori candidații ori sunt prea calificați (cel puțin ca diplomă deținută), ori din contra, insuficient de calificați, fiind lipsă muncitorii competenți și cu un nivel mediu de calificare tehnologică. Salariile în municipiu au crescut în ultimii 5 ani cu ritmuri ce au depășit esențial creșterea la nivel național, ceea ce face din municipiu un punct de atracție pentru resursele umane din regiunea mai largă. Un neajuns esențial în municipiu este rata înaltă a infraționalității, lucru care poate să sperie investitorii.

Procese investitoriale

Climatul investițional

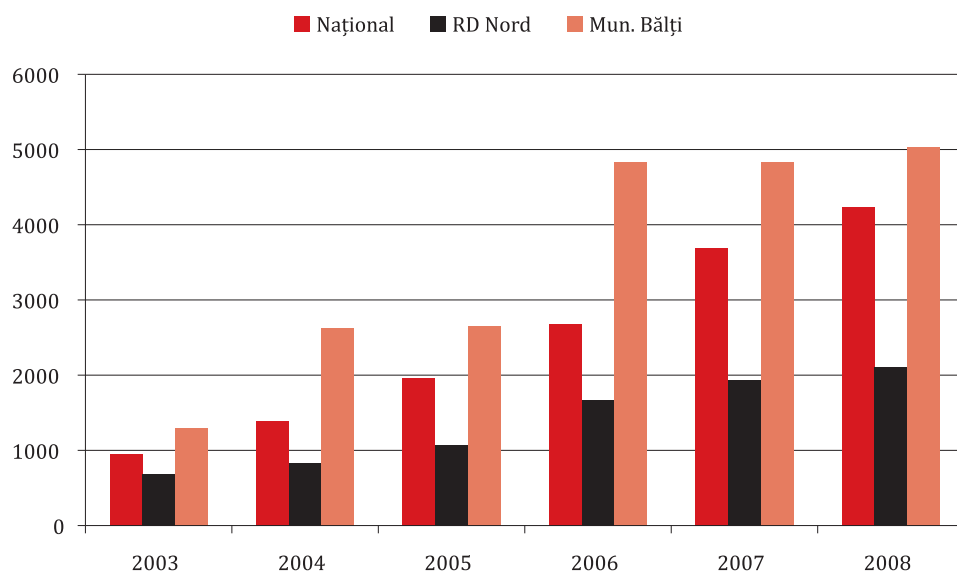
Reprezentanții mediului de afaceri din municipiul Bălți nu au o părere univocă vizavi de mediul general de afaceri în care își desfășoară activitatea. Chiar dacă nu au fost înregistrate păreri radicale vizavi de condițiile în care își desfășoară activitatea, numărul celor care susțin că sunt mai degrabă satisfăcuți este egal

cu numărul celor care sunt mai degrabă nesatisfăcuți. Cu toate acestea, și unii, și alții susțin că în ultimii doi ani climatul de afaceri s-a înrăutățit puțin. Printre principalele motive invocate de întreprinzători sunt reducerea capacității de cumpărare a cetățenilor și a volumului de servicii prestate atât persoanelor fizice, cât și celor juridice, dar și lipsa unor strategii de dezvoltare a anumitor sectoare economice. În general, nivelul de cooperare dintre agenții economici și autoritățile publice locale este perceput de mediul de afaceri ca insuficient. Lipsa unei astfel de cooperări dintre agenții economici și APL a dus la formarea unei neîncrederi din partea mediului de afaceri. Astfel, majoritatea agenților economici susțin că nu au așteptări pozitive din partea autorităților publice locale pentru ca companiile să depășească criza economică, iar de la organele executivului central aceștia doresc cel puțin o stabilitate politică și economică. Recent a fost lansată inițiativa de creare a Zonei Economice Libere „Bălți”. În 2001 a fost creat un incubator de afaceri („Impuls”), dar serviciile prestate de acesta sunt mai degrabă logistice (oferire de spațiu pentru arendă), decât de incubare și extensiune a companiilor mici.

Investițiile

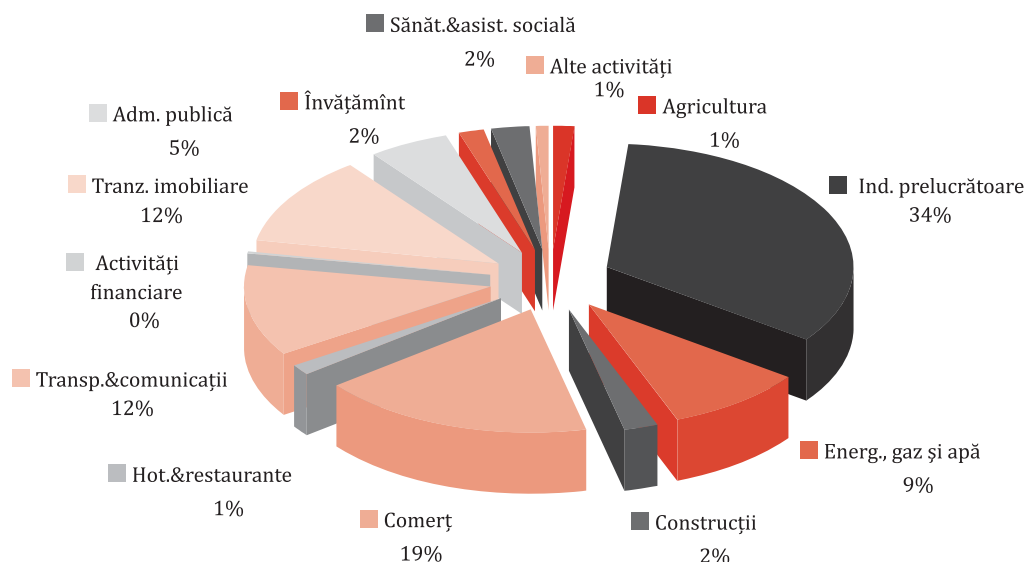
Municipiul Bălți se bucură de o infrastructură relativ dezvoltată în comparație cu alte orașe din țară. Aceasta, alături de statutul de capitală economică și administrativă a nordului, și-a adus aportul în atragerea investițiilor. Pe parcursul anilor 2005–2008 municipiul Bălți a beneficiat de un flux continuu de investiții, atât ca volum de credite din partea companiilor afiliate, cât și ca aporturi în capitalul social. Soldul investițiilor străine per capita în anul 2008 a fost de 3153,74 lei, cu mult peste media pe regiune de 931,30 lei. În Ratingul Performanței Investiționale a Regiunilor municipiul Bălți se poziționează pe locul 5. Acest lucru se datorează performanței investiționale curente și stabilității investiționale, în care municipiul Bălți este printre primele 10 poziții. O poziționare mai bună în RAPIR a fost influențată negativ de dinamica performanței și cea a diversității investiționale care duce municipiul în a doua jumătate a topului.

Figura 1. Municipiul Bălți: investiții private per capita, lei



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Figura 2. Municipiul Bălți: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Municipiul Bălți este practic pivotul economic al întregii regiuni de nord a Republicii Moldova, în municipiu intersectându-se importante artere de transport național și internațional rutiere și feroviare. Municipiul dispune și de 2 aeroporturi: aeroportul local Bălți-Oraș și aeroportul Bălți-Leadoveni. Ultimul este planificat ca aeroport internațional, dar se utilizează numai ocazional.
- ❑ Prin însăși amplasarea geografică și mărimea sa demografică și economică, municipiul Bălți a servit ca un punct de atracție pentru multe întreprinderi cu capital străin, numărul cărora a crescut de la 22 unități în 2004 la 51 în 2008.
- ❑ Până nu demult o bună parte din exportatorii din municipiul Bălți erau orientați în special la piețele răsăritene. Recenta punere în funcțiune a podului și punctului vamal Lipcani-Rădăuți va stimula deschiderea economică a municipiului și către piață românească și europeană și va spori, astfel, atractivitatea investițională a municipiului.
- ❑ Existența Universității de Stat din Bălți „Alec Russo” este un avantaj incontestabil al municipiului, care însă abia urmează să demonstreze un impact mai mare asupra consolidării competitivității și dezvoltării tehnologice a municipiului, dar și a întregii RD Nord.

- ❑ Pe lângă Universitatea de Stat, la Bălți există încă o universitate privată, 6 școli profesionale și de meserii, precum și 6 colegii, inclusiv trei cu profil tehnologic (Colegiul Politehnic, Colegiul Tehnic-feroviar și Colegiul de Industrie Ușoară). Existența acestor instituții educaționale reprezintă o premisă extrem de favorabilă pentru dezvoltarea economică pe termen lung a municipiului și sporirea competitivității sale.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Autoritățile din Bălți demonstrează abilități reduse de comunicare cu publicul extern, inclusiv pe plan lingvistic, lucru care dăunează relațiilor cu potențialii investitori. Aceasta este constatarea pe care o facem ca urmare a încercărilor eșuate de a obține din partea autorităților municipiului informații relevante despre economia locală în cadrul prezentului proiect.
- ❑ Deși raioanele adiacente sunt specializate în producția produselor agricole și a materiilor prime pentru producția alimentară, calitatea și cantitatea acestora nu este suficientă pentru a fi utilizată de întreprinderile din industria alimentară, multe dintre care funcționează la capacitate redusă.
- ❑ Există un deficit de personal de calificare medie și înaltă pentru a lucra în întreprinderile care activează în ramuri precum construcția de mașini sau echipament electric.
- ❑ Drumurile locale și străzile din municipiu sunt în cea mai mare parte de o calitate scăzută, sporind esențial costurile de producție ale firmelor locale și subrezind competitivitatea acestora, în special ca preț.
- ❑ Un alt dezavantaj, care pe termen lung ar putea să se transforme într-un risc investițional tot mai pregnant, este legat de calitatea sistemelor comunale din municipiu, în special a sistemului de canalizare și a sistemului de aprovizionare cu apă.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Industria alimentară.
- ❑ Logistică și transport internațional.
- ❑ Sectorul serviciilor prestate populației.
- ❑ Producția laptelui în cadrul unor ferme-model în cele două localități rurale din municipiu.
- ❑ Importul și furnizarea metalului necesar pentru industria constructoare de mașini.
- ❑ Dezvoltarea de către industria constructoare de mașini a unor produse noi bazate pe materiale netradiționale (masă plastică, carbon, etc.).

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Reabilitarea rețelei de drumuri locale și străzi în municipiul Bălți este importantă pentru ca potențialii investitori să valorifice mai plenar avantajele pe care le oferă municipiul.
- ❑ Dublarea conexiunii feroviare Ungheni-Bălți-Ocnița cu o porțiune suplimentară de ecartament european, pentru asigurarea unui flux lejer de mărfuri și pasageri în UE.
- ❑ Reconvertirea aeroportului Bălți-Leadoveni în parc industrial pentru deservirea fluxurilor cargo și alte genuri de activitate în sectorul logistică-depozitare-procesare-transportare.
- ❑ Încurajarea integrării verticale a întreprinderilor din sectorul agricol cu cele din industria alimentară, în vederea asigurării unui flux previzibil și în continuă creștere de materii prime pentru industrie.
- ❑ Dezvoltarea în continuare și extinderea geografică a rețelelor de furnizori, în special pentru industria de extracție a uleiului și industria lactatelor.
- ❑ Crearea unui parc inovațional-tehnologic care ar funcționa pe lângă sau în componența Universității de Stat din Bălți „Alecu Russo”, astfel încât să fie posibilă integrarea activităților de studiere cu cele de cercetare în cadrul unor proiecte cu o finalitate economică clară.
- ❑ Universitatea de Stat din Bălți trebuie să inițieze programe comune cu universități străine pentru deschiderea unei facultăți ingineresti și să ofere posibilitatea pentru deschiderea unor extensiuni universitare străine.
- ❑ Este necesară o cooperare și un dialog mai consistent între companiile din municipiu și cele 6 școli profesionale și de meserii și 3 colegii cu profil tehnologic pentru adaptarea curriculumului din acestea la rigorile și necesitățile actuale ale pieței muncii în regiune.
- ❑ Administrația publică locală trebuie să asigure crearea unor unități funcționale și eficiente în cadrul primăriei mun. Bălți responsabile de relațiile cu publicul și de relațiile economice externe.

RAIONUL BRICENI

Ratinguri investiționale și de comunicare

□	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 3 din 38
○	Performanța Investițională Curentă:	poziția 15 din 38
○	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 13 din 38
○	Stabilitatea Investițională:	poziția 11 din 38
○	Diversificarea Investițională:	poziția 6 din 38
□	Informații despre investițiile curente:	negativ
□	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
□	Informații despre situația economică:	negativ
□	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	1 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	77,0	77,0	76,6	76,2
Producție industrială, % față de anul precedent	103,8	110,3	61,4	78,6
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	76,5	97	109,3	69,1
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	97,6	112,6	140,1	84
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	113,1	110,0	108,7	84,7
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	40,2	40,3	33,1	21,5
Salariul real, % față de anul precedent	150,3	124,4	119,1	110,1
Rata mortalității, la 1000 locuitori	17,0	16,1	15,8	15,4
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	49	44,2	50,3	58,8

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Raionul Briceni dispune de 62442 ha terenuri agricole de o calitate relativ înaltă: datele existente atestă că în Briceni ponderea terenurilor erodate în total terenuri agricole este cea mai mică printre raioanele din RD Nord – 18,1%. Bonitatea solului în raion este la nivelul mediei regionale (70 puncte), dar peste media națională (63). Fiind localizat la extremitatea nordică a țării, raionul Briceni demonstrează o diversificare insuficientă a culturilor agricole. Avantajul este că și impactul secetelor este mai puțin dezastruos, lucru demonstrat și de seceta din 2007, de pe urma căreia raionul Briceni a suferit cel mai puțin. În 2008 raionul Briceni a fost lider în RD Nord în ceea ce privește producția de legume de câmp, și pe locul 3 la producția de fructe și pomeze. Mai mult ca atât, recolta la hectar pentru aceste culturi este una dintre cele mai mari pe regiune și țară, în raion utilizându-se cea mai mare cantitate de îngrășăminte chimice la hectar pe țară – 60,5 kg. Raionul este mai bine dotat și cu tehnică agricolă (19,1 tractoare/1000 ha, cel mai înalt nivel în RD Nord). Câțiva agenți economici din raion au reușit să acumuleze cunoștințe și experiență specializându-se în legumicultura de înaltă valoare adăugată și floricultura în sere. În ceea ce privește sectorul zootehnic, creșterea bovinelor și a porcinelor este mai răspândită. Deși după mulți indicatori producătorii din raion îi depășesc pe cei din alte raioane din RD Nord, datele statistice existente probează un nivel scăzut de rentabilitate economică în zootehnie, lucru explicat de tehnologiile de creștere improprii, insuficiența infrastructurii (abatoare, servicii veterinare performante) și nivelul scăzut de instruire economică și tehnologică a producătorilor. În asemenea condiții, numărul întreprinderilor agricole în raionul Briceni este relativ mare – 12071 – sau 15,84 la 100 locuitori, fiind al doilea raion în regiune după raionul Edineț. Acestea în majoritate sunt întreprinderi mici, doar 1,05% din numărul total de întreprinderi agricole exploatând suprafețe de peste 10 ha. Totuși, în 2004-2008 s-a observat creșterea numărului de întreprinderi agricole mari, însoțit de reducerea numărului de angajați în sector.

Industria

Volumul producției industriale în Briceni a constituit în 2008 puțin peste 26 milioane lei sau numai 341,2 lei pe locuitor, fiind cea mai joasă valoare în regiune și înregistrând, totodată, cea mai dramatică recesiune în RD Nord (-38,6% în Briceni comparativ cu +10,9% pe RD Nord și +0,7% la nivel național). Volumul producției industriale per întreprindere este de asemenea cel mai jos din regiune – 356 mii lei. În 2009 volumul producției industriale din nou a scăzut, dar de data aceasta în proporții comparabile cu RD Nord și țara în ansamblu. Conform ultimelor date disponibile, în raion sunt doar 73 întreprinderi industriale funcționale (inclusiv, o singură întreprindere în industria ușoară). Producția este concentrată în mare parte în industria prelucrătoare. Există un potențial mare, dar nevalorificat, în producerea conservelor de legume și fructe, sector în care nu este prezentă nici o întreprindere la moment. Majoritatea fostelor mari întreprinderi industriale staționează sau sunt distruse, inclusiv fosta fabrică de zahăr, cândva cea mai mare din Republica Moldova. Totodată, există și un anumit potențial în industria extractivă (în special extragerea pietrișului, prundișului, bolovanilor și silexului, raionul generând circa 10% din producția națională a acestor produse).

Servicii

Sectorul serviciilor în raionul Briceni este puțin diversificat, majoritatea companiilor fiind din domeniul comerțului și serviciilor cu plată prestate populației. Din 2006 s-a redus esențial ponderea vânzărilor

cu amănuntul comercializate de sectorul public. Aceeași evoluție au înregistrat-o și vânzările din sectorul de proprietate mixtă și cu proprietate străină, cu excepția anului 2008. Cheltuielile de consum ale populației sunt la un nivel jos, vânzările cu amănuntul fiind de 2794 lei per capita în 2008 și scăzând la circa 2200 lei în 2009, Bricenii fiind astfel unul dintre raioanele „codăse” din RD Nord. Aceasta însă nu se referă și la volumul serviciilor cu plată prestate populației, care este ușor peste media regională – 1939,8 lei (față de 1924 lei media regională). Dintre serviciile cu plată prestate populației ponderea cea mai mare o au serviciile comunale și telecomunicații, dar mai există și întreprinderi care prestează servicii de reparații auto, reparații de electrocasnice, frizerii. Serviciile de transport nu sunt foarte dezvoltate, existând puține (doar 8 la număr în anul 2008) companii de transport a mărfurilor și a pasagerilor, deși amplasarea geografică a raionului și recente evoluții a conexiunilor internaționale (deschiderea podului Rădăuți-Lipcani) favorizează dezvoltarea serviciilor de transport auto internaționale. Pe parcursul ultimilor ani cea mai mare creștere au înregistrat-o serviciile cu plată prestate de companiile cu capital străin. De asemenea, numărul stațiilor tehnologice de mașini este relativ mic (5 la număr) pentru suprafața agricolă pe care acestea o deservește. Raionul dispune de anumite atracții turistice, unele de interes internațional (cum ar fi peștera carstică „Emil Racoviță”, care se plasează pe locul trei în Europa după lungime), care ar putea fi utilizate pentru a genera fluxuri naționale și internaționale de turiști, dar care nu se valorifică la moment.

Resurse umane

Cu o pondere relativ înaltă a populației rurale – 79,9% din totalul populației - și o înrolare mai intensă a acesteia în sectorul agricol, este firesc că și salariul mediu în raion (1903,5 lei) este mai jos decât media pe RD Nord și pe țară (84% din media regiunii și 69% din media națională). Aceasta ar putea servi ca element de atracție pentru localizarea unor întreprinderi naționale sau străine în sectoare nu foarte avansate din punct de vedere tehnologic. Rata șomajului, calculată ca pondere a șomerilor înregistrați la Agenția Teritorială a Ocupării Forței de Muncă în populația în vârstă aptă de muncă, tradițional a fost cea mai joasă pe regiune, fiind de circa 0,44% în anul 2008. Nici emigrația nu este foarte înaltă: conform datelor recensământului din 2004 puțin peste 6% din populație raionului era plecată la muncă peste hotare. În 2008 diferența dintre populația prezentă și cea stabilă era de numai 1,5%, acesta fiind un alt indicator care atestă înclinația relativ redusă a locuitorilor raionului pentru emigrare. Atât emigrarea, cât și șomajul jos se explică prin ocuparea înaltă în sectorul agricol, după cum se vede din numărul mare de întreprinderi agricole înregistrate. Însă în anul 2009 situația pare să se fi schimbat dramatic, numărul șomerilor înregistrați crescând de peste 2 ori, iar odată cu aceasta sporind și incitațiile de emigrare. Totodată, condițiile de trai și mediul ambiant par să influențeze negativ starea de sănătate a resurselor umane, indicatorii de prevalență generală, incidență generală a bolilor și mortalitatea a populației fiind în raionul Briceni mult mai răi decât media regiunii și media națională.

Procese investitoriale

Climatul investițional

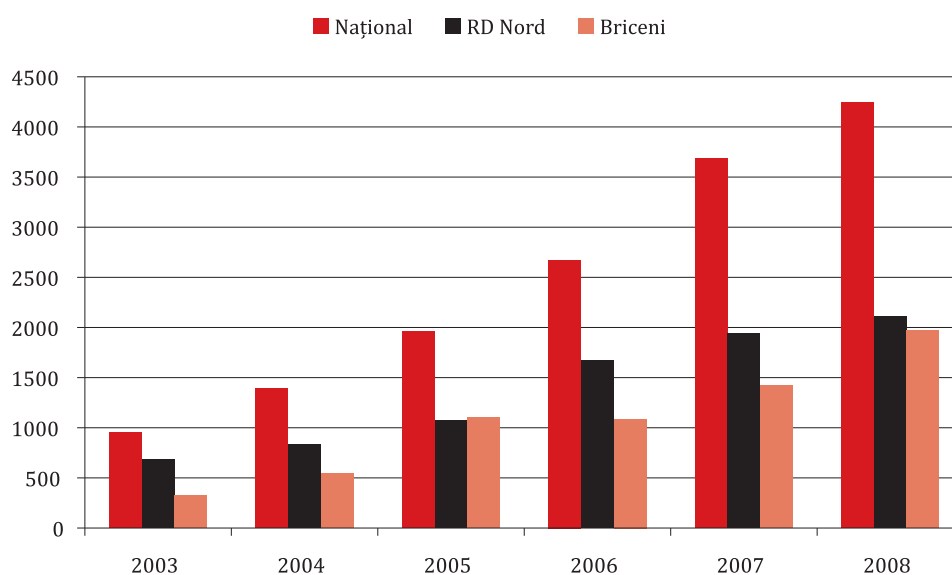
Raionul Briceni este la frontiera cu România și Ucraina, departe de capitala țării, lucru care a influențat în mare măsură trendul de dezvoltare economică a zonei. Din punct de vedere geoeconomic raionul

gravitează mai mult spre Moghiliiov-Podolskii (Ucraina) și Botoșani (România), decât spre Chișinău. Numărul întreprinderilor în raion este de 182 sau, ca indicator de densitate, 4,04 întreprinderi pe 1000 locuitori. Deși acesta este ușor sub media pe RD Nord (4,5), raionul se poziționează destul de bine în regiune dacă se exclude mun. Bălți. Numărul întreprinderilor comerciale este relativ înalt – 528 – cel mai mare în regiune după raionul Soroca. Astfel, baza impozabilă în raion este destul de mare, veniturile bugetare proprii pe cap de locuitor fiind de 525,8 lei în 2008, ceea ce plasează raionul Briceni pe locul doi în regiune după mun. Bălți și pe locul 5 în țară. Condițiile generale de afaceri nu par esențial mai bune decât în alte raioane. Doar 2 din 9 companii intervievate în raion sunt mai degrabă satisfăcute de climatul de afaceri, iar 7 sunt mai degrabă nesatisfăcute. Companiile consideră că este foarte greu de dezvoltat afacerile din cauza constrângerilor și barierelor administrative. Mai mult ca atât, 8 din 9 companii consideră că climatul de afaceri s-a înrăutățit în 2008-2009 și doar o companie nu a identificat modificări în climatul de afaceri. Aceasta se explică prin necesitățile mai mari de suport din partea statului pe care le au companiile pe timp de criză și posibilități mai reduse ale acestuia de a le oferi subvenții sau alte tipuri de ajutor.

Investițiile

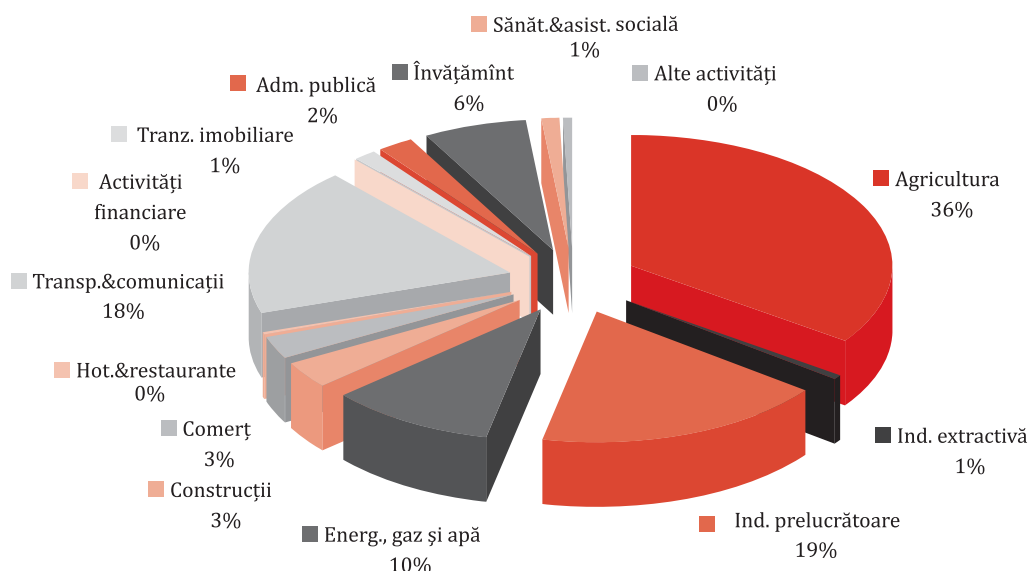
Conform Ratingului Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), raionul Briceni se poziționează foarte bine, fiind pe locul 3 după mun. Chișinău și raionul Anenii Noi, adică chiar și înaintea municipiului Bălți. Raionul se poziționează în prima jumătate a tuturor sub-ratingurilor. Cea mai joasă poziție de sub-rating este în ceea ce privește performanța investițională (locul 15), dar investițiile în raion sunt relativ diversificate (Figura 4), ceea ce plasează raionul pe locul 6. De asemenea, raionul este plasat favorabil în ceea ce privește stabilitatea investițională și dinamica performanței investiționale (locul 11 și 13 respectiv).

Figura 3. Raionul Briceni: investiții private per capita, lei



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Figura 4. Raionul Briceni: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Investițiile per capita au fost în 2008 aproape de media regională. Numărul întreprinderilor cu capital străin este relativ mic – doar 4 companii, cu un capital de 82597 mil lei, dintre care doar 15,9%, investiții în capital social al întreprinderilor. Dar acestea sunt întreprinderi mari cu media ISD per companie de 20,7 milioane lei. Soldul investițiilor străine per capita este 1083,95 lei, al treilea în regiune după mun. Bălți și raionul Drochia.

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Amplasarea la frontiera cu România și Ucraina poate face din raionul Briceni o destinație interesantă pentru investitorii din cele două țări, precum și pentru cei din Republica Moldova care ținesc piețele regionale.
- ❑ Existența câtorva întreprinderi relativ mari cu capital străin în asemenea ramuri ca achiziționarea cerealelor, producerea uleiului din rapiță și alte plante oleaginoase, creșterea porcinelor ar putea atrage investiții suplimentare în ramurile agricole și industriale conexe și antrena dezvoltarea acestora.
- ❑ Notă medie înaltă de bonitate a solului și ponderea mică a terenurilor erodate vorbesc despre avantajele pe care le-ar putea obține investitorii care doresc să-și plaseze capitalul în agricultură.

- ❑ Micul business este relativ dezvoltat, vorbind despre înclinația antreprenorială înaltă a populației și despre faptul că întreprinderile mari ar putea mai ușor să-și construiască rețele de furnizori locali.
- ❑ Existența forței de muncă mai ieftine decât în medie pe regiune și țară va servi ca atracție pentru companiile din ramuri nu foarte avansate tehnologic, dar care mizează pe hărnicie și consecvență în lucru.
- ❑ Raionul Briceni este traversat de cale ferată (stația Lipcani) și magistrala auto Chișinău-Cernăuți.
- ❑ Existența spațiilor industriale disponibile permite înființarea noilor întreprinderi în ramuri ale industriei grele și ușoare.
- ❑ Multe localități din raion sunt amplasate aproape de râul Prut, ceea ce permite dezvoltarea sistemelor performante și eficiente de irigare.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Autoritățile din raionul Briceni demonstrează abilități reduse de comunicare cu publicul extern, lucru care dăunează relațiilor cu potențialii investitori.
- ❑ Starea proastă a drumurilor comunale, intercomunale și naționale care traversează raionul Briceni este una din barierele cele mai grele în calea investițiilor.
- ❑ Raionul este poziționat în nordul țării, unde există riscul de înghețuri timpurii (toamna) și târzii (primăvara).
- ❑ Cooperarea între business și autoritățile publice locale de nivelul 1 și 2 este foarte redusă, iar autoritățile locale și raionale sunt văzute ca „întreprinzând nimic” și „incompetente”.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Extragerea și prelucrarea materialelor de construcție.
- ❑ Creșterea legumelor pe terenuri protejate (sere).
- ❑ Creșterea cartofilor de soiuri performante.
- ❑ Creșterea porcinelor.
- ❑ Procesarea cărnii și fabricarea preparatelor de carne.
- ❑ Extragerea uleiului din rapiță.
- ❑ Turismul și activitățile sportive.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Asigurarea unui cadru normal de comunicare între autoritățile publice locale și reprezentanții businessului, eventual în cadrul unui Consiliu Economic pe lângă președintele raionului.

- ❑ Asigurarea unui cadru transparent și cu birocrație minimală în eliberarea permiselor de construcție, autorizațiilor de piață și a altor documente la nivelul autorităților locale și raionale.
- ❑ Asigurarea transparenței în achizițiile publice și în diseminarea informației despre alte oportunități economice.
- ❑ Asigurarea transparenței în alocarea subvențiilor agricole și reducerea corupției în acest domeniu.
- ❑ Asigurarea controlului politic adecvat asupra organelor de control de stat, care sunt văzute de companiile din raion ca fiind extrem de „răpitoare”.
- ❑ Favorizarea investițiilor în industria minieră (extragerea prundișului), procesarea mineralelor extrase și producerea materialelor de construcție.
- ❑ Identificarea unui investitor pentru organizarea unor puncte de colectare și depozitare a materiei prime agricole în câteva localități-cheie (Larga, Lipcani, Trebisăuți, etc.).
- ❑ Identificarea în cadrul unor tendere internaționale și naționale a unor soluții tehnice optime pentru asigurarea irigațiilor în agricultură.
- ❑ Actualizarea și modernizarea site-ului Internet a raionului Briceni.
- ❑ Elaborarea unor standarde coerente de comunicare cu potențialii investitori străini și identificarea unei persoane responsabile de comunicare, cu abilitățile lingvistice necesare (română, engleză, rusă).
- ❑ Catalogarea și marketingul adecvat al resurselor turistice ale raionului.
- ❑ Identificarea unui teren potrivit pentru construcția unui parc industrial în Larga (în apropierea stației de cale ferată și a magistralei M-14) sau Criva.
- ❑ Asigurarea reparației capitale a drumurilor naționale (în special pe porțiunea Criva-Lipcani-Briceni-Edineț) și a drumurilor locale.
- ❑ Conectarea tuturor localităților din raion la apeduct și la rețeaua de gaz.
- ❑ Identificarea și sistematizarea cererii pentru instruire în domeniul tehnologiilor agricole și identificarea unor prestatori de cursuri de instruire din Moldova, Ucraina sau România.

RAIONUL DONDUȘENI

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 19 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 16 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 9 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 16 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 33 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	negativ
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	7 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	46,6	46,9	46,3	45,9
Producție industrială, % față de anul precedent	111,8	110,9	101,3	98,5
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	138,1	113	112,9	87,8
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	103,8	101	104,6	101,5
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	105,3	105,7	100,4	92,5
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	39,5	32,7	29,5	19,5
Salariul real, % față de anul precedent	138,7	118,5	121,9	113,7
Rata mortalității, la 1000 locuitori	19,1	17,2	17,6	17,3
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	76	54,6	44,6	43,5

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Calitatea solului în raionul Dondușeni este printre cea mai înaltă în Republica Moldova, nota medie de bonitate a terenurilor agricole fiind în unele zone de circa 78 de puncte. Deși ponderea terenurilor erodate în totalul terenurilor agricole este destul de înaltă (26,6%), aceasta este totuși mai mică decât media regională (33,2%). În condițiile recesiunii sectorului industrial pe parcursul ultimelor două decenii, resursele pedologice și agro-climaterice excelente au favorizat o pondere înaltă a sectorului agricol în economia locală. În special, sunt foarte bune condițiile pentru creșterea sfeclei de zahăr și altor culturi tehnice. Deși în ultimii câțiva ani performanțele în sectorul zootehnic au fost destul de modeste, condițiile naturale sunt destul de bune și pentru practicarea unor activități economice de performanță în acest sub-sector. Totuși, nivelul înalt de parcelare a terenurilor agricole și constrângeri de ordin instituțional nu au permis concentrarea activității agricole și extinderea producției agricole la o scară mai largă. Astfel, cu toate că în raion numărul întreprinderilor agricole raportate la 100 de locuitori, în 2008, a depășit media regională (13,2 față de 8,4, municipiul Bălți nu este inclus), ponderea companiilor care dețin peste 10 ha este inferioară mediei regionale (1,6% față de 2,1%). Aceasta nu a permis nici dezvoltarea bazei tehnico-materiale a sectorului agricol, care a rămas una relativ deficitară: numărul de tractoare care revin la 1000 ha de terenuri agricole, în 2008, a fost unul din cele mai mici din țară – 9,8 unități. În asemenea condiții de activitate, nu este de mirare faptul că valoarea adăugată creată în agricultură migrează către alte regiuni, în raionul Dondușeni în prezent existând doar 3 mici întreprinderi în industria alimentară.

Industria

Condițiile pedologice favorabile au determinat orientarea excesivă a economiei raionului spre sectorul agricol. Nivelul de industrializare a raionului este relativ mic, volumul producției per capita în 2008 a constituit doar 64,6% din media regională (1906,5 lei față de 2952,6 lei). Nivelul slab de dezvoltare a sectorului industrial mai este relevat de faptul că majoritatea companiilor locale din acest sector sunt de talie mică (volumul producției industriale anuale per întreprindere, în 2008, a constituit doar 0,91 milioane lei, fiind unul din cele mai mici nivele din republică și a scăzut și mai puternic în anul 2009, la circa 0,70 milioane). Întreprinderile industriale din raion activează preponderent în industrial ușoară (textile), precum și în industria alimentară (activează fabrica de zahăr și unele mici întreprinderi pentru prelucrarea cerealelor, mori și oloinițe, dar acestea pierd tot mai mult forța de muncă). Se poate afirma că raionul Dondușeni nici pe departe nu utilizează potențialul de dezvoltare pe care îl oferă baza sa agricolă destul de puternică. Producția fitotehnică și zootehnică obținută este fie utilizată pentru subzistență în sectorul gospodăriilor casnice, fie realizată la prețuri nefavorabile către întreprinderi relativ îndepărtate de raion.

Servicii

Cererea internă este relativ plăpândă, și aceasta în pofida ponderii relativ mari a familiilor cu emigranți. Astfel, volumul de vânzări cu amănuntul per capita a constituit doar 61,5% din media regională (1809,5 lei față de 2942,8 lei). Veniturile mici ale populației în comparație cu alte regiuni au restrâns și cererea pentru serviciile prestate populației din raionul Dondușeni. În 2008, volumul acestora a constituit doar 76,7% din media regională (1860,5 lei per capita față de 1428,5 lei per capita). În proporție de peste 66% acestea sunt prestate

de companiile de stat specializate în telecomunicații și servicii comunal-locative. Nivelul de trai scăzut și cererea relativ mică au determinat o atractivitate redusă a sectorului serviciilor pentru capitalul privat și mai cu seamă pentru cel străin. În raion nu există companii cu capital străin prestatoare de servicii, iar companiile private autohtone dețin o pondere de doar 21,4% din totalul volumului de servicii prestate în raion, media regională fiind de 40,7%. În raion activează un număr relativ mic de întreprinderi din domeniul construcțiilor, transporturilor și serviciilor de reparații. Totodată, este mic și numărul companiilor care prestează servicii pentru agenții economici, vizibile fiind câteva filiale de bănci comerciale și instituții de microfinanțare.

Resurse umane

În pofida resurselor agricole favorabile, pe parcursul ultimilor ani ponderea populației din localitățile rurale din raion în total populație s-a diminuat esențial, de la 82,3% în 1996 (fiind pe atunci unul din cele mai mari din țară), până la 76,9% în 2008. Cauza acestui fenomen constă în emigrarea masivă a populației peste hotare, care în raionul Dondușeni a avut o magnitudine mai mare față de alte regiuni. Astfel, numărul populației stabile, în 2008, a depășit cu 11,9% numărul populației prezente, ceea ce este practic dublu față de media regională și constituie unul din cele mai înalte nivele din țară. Procesele emigraționiste atât de intense, în comun cu nivelul relativ înalt al ruralizării, au atenuat presiunile de pe piața muncii locală. Astfel, ponderea șomerilor oficial înregistrați la Agenția pentru ocuparea forței de muncă în total populație cu vârsta aptă de muncă, în 2007, a fost de 0,63%, la o medie regională de 0,86%. Aceasta se mai explică și de activitatea întreprinderii “RED-NORD-VEST” S.A., cea mai mare din raion, care în 2009 angaja 820 persoane. Pe termen lung, resursele disponibile pentru muncă ar putea să scadă esențial, deoarece pe lângă emigrarea intensă, se constată și o mortalitate foarte înaltă a populației în raion (17,3‰), de două ori mai mare decât rata natalității (8,5‰).

Procese investitoriale

Climatul investițional

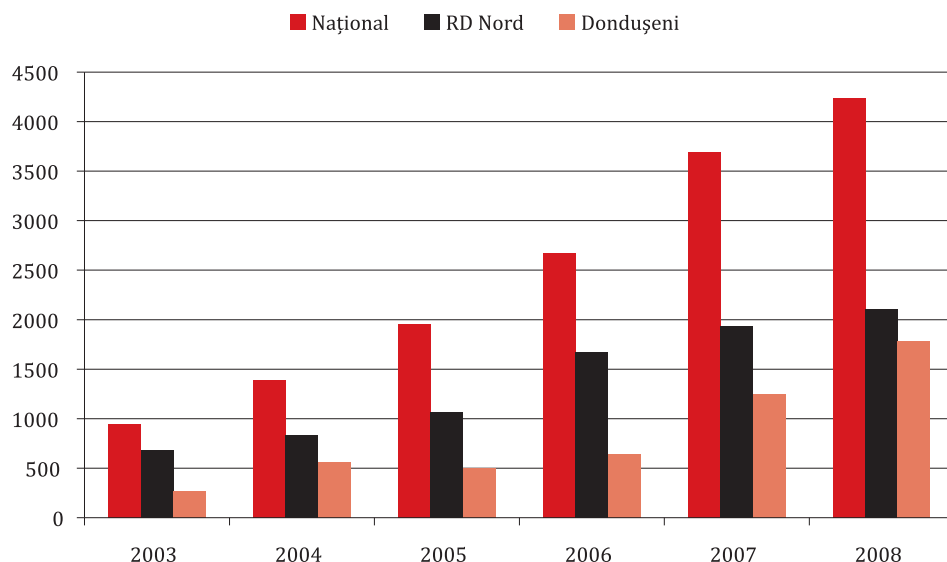
Spiritul antreprenorial a fost subminat de calitatea proastă a infrastructurii fizice și economice și de o serie de probleme instituționale locale. Numărul de întreprinderi care în 2008 reveneau la 100 locuitori în vârstă aptă de muncă era mult sub media regională (2,46 față de 3,07). În mare parte acestea sunt reprezentate de mici întreprinderi agricole și comerciale. Aceasta a restrâns și baza impozabilă locală, astfel încât valoarea veniturilor locale cu excepția transferurilor per capita a fost mai mică față de media regională (416,6 lei față de 427,2 lei). Rezultatele sondajului efectuat de Expert-Grup în rândul agenților economici au confirmat situația nefavorabilă legată de climatul de afaceri. Astfel, 8 din cei 10 respondenți pe deplin sau parțial nu sunt satisfăcuți de climatul de afaceri din raion, invocând cauze atât de ordin instituțional, cât și de ordin economic (în mare parte legate de criza economică). Totodată, majoritatea respondenților nu sunt satisfăcuți nici de acțiunile întreprinse de autoritățile publice locale pentru a stimula investițiile în raion. Cauza majoră menționată de agenții economici a fost pasivitatea și lipsa de competențe economice și instituționale ale APL.

Investițiile

Conform Ratingului Performanței Investiționale Regionale (RAPIR) elaborat de Expert-Grup, raionul Dondușeni ocupă poziția 19 din cele 38 de raioane analizate. Cea mai bună poziție o deține în sub-ratingul

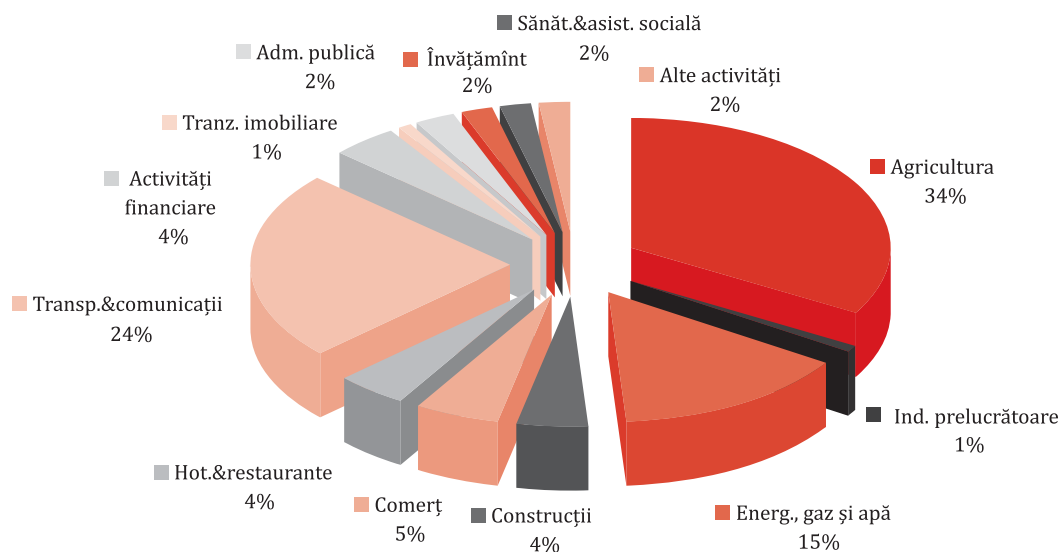
dinamicii performanței investiționale (poziția 6) fapt ce relevă ritmul mediu de creștere a investițiilor relativ înalt din ultimii ani (în special în 2006-2008, Figura 5). Totodată, orientarea pronunțată a economiei locale spre sectorul agricol a determinat diversificarea slabă a proceselor investiționale în raion. Aceasta explică poziția nefavorabilă a raionului în sub-ratingul diversificării investiționale (poziția 33).

Figura 5. Raionul Dondușeni: investiții private per capita, lei



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Figura 6. Raionul Dondușeni: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Situația economică nefavorabilă a raionului Dondușeni în raport cu majoritatea raioanelor este ilustrată și de dinamica investițiilor private per capita, care tradițional era inferioară mediei regionale. Totuși, creșterea pronunțată din 2007 și 2008 au diminuat discrepanța față de alte raioane (dacă în 2006 volumul investițiilor private per capita în raionul Dondușeni a constituit doar 38,2% din media regională, atunci în 2008 acest indicator a crescut până la 84,6%), însă această recuperare nu pare a fi durabilă. Diversificarea investițională insuficientă (Figura 6) explică, într-o anumită măsură, poziționarea atât de proastă a raionului, cea mai mare pondere în structura investițiilor private pe tipuri de activități economice deținând-o sectorul agricol (35,8%).

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Existența parcului Țaul ar putea fi valorificată mult mai bine pentru a atrage fluxuri de turiști. Parcul poate servi ca nucleu pentru dezvoltarea unui cluster de localități care să presteze servicii de turism rural. Dar acest lucru poate fi realizat numai în complex cu alte măsuri, inclusiv asigurarea cazării și reparația drumurilor.
- ❑ Poziționarea geografică la frontieră cu Ucraina face raionul o locație interesantă pentru investiții în sectoare care să țintească piața ucraineană și să se bazeze pe forța de muncă ieftină locală.
- ❑ Dondușeni are acces la calea ferată, care asigură conexiunea cu municipiul Bălți și cu Ocnîța, iar mai departe cu România și Ucraina.
- ❑ Condițiile pedologice sunt foarte favorabile, inclusiv bonitatea solului este cea mai înaltă în republică, ceea ce face investițiile în agricultura de înaltă valoare adăugată deosebit de atractive.
- ❑ Există posibilitatea participării mai active la programele transfrontaliere (în special în colaborare cu județul Botoșani din România).

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Doar 30% din localități sunt gazificate, nici măcar orașul Dondușeni nu este integral gazificat.
- ❑ Infrastructura socială este slab dezvoltată, localitățile din raion fiind puțin atractive pentru tineri.
- ❑ Se observă un deficit de forță de muncă calificată.
- ❑ Lipsa infrastructurii investițional-industriale descurajează investițiile în sectoare industriale.
- ❑ Existența în raioanele vecine a capacităților importante de procesare a materiei prime agricole împiedică dezvoltarea întreprinderilor de procesare în Dondușeni.
- ❑ Sub-investirea în infrastructura agricolă determină expunerea sporită a sectorului agricol din raion față de calamitățile naturale (în primul rând, la grindină și secete).

- ❑ Multe din serviciile desconcentrate ale autorităților publice centrale au funcții redundante sau foarte înguste, care creează bariere suplimentare la problemele cu care se ciocnește businessul.
- ❑ În raion lipsește o viziune strategică asupra dezvoltării social-economice, planurile adoptate purtând de multe ori un caracter formal.
- ❑ Calitatea proastă a drumurilor auto este un factor negativ esențial care amplifică celelalte dezavantaje și descurajează orice investiție.
- ❑ Nivelul jos de dezvoltare a rețelelor de aprovizionare cu gaz și apă sporește esențial costurile oricăror proiecte investiționale.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Turism rural, în combinație cu meșteșugărit și arte populare (goblen, lucrul în lemn, țesutul covoarelor).
- ❑ Linii tehnologice de uscare, congelare, ambalare și păstrare în atmosferă controlată a fructelor.
- ❑ Prelucrarea deșeurilor agricole, inclusiv în scopuri de valorificare a resurselor energetice regenerabile.
- ❑ Servicii prestate populației (inclusiv în localitățile rurale).
- ❑ Cultivarea legumelor pe teren protejat.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Acordarea de instruire fermierilor în elaborarea unor business planuri credibile pentru atragerea creditelor bancare și granturilor de dezvoltare pentru agricultură.
- ❑ Acordarea de instruire, prioritar locuitorilor din satul Țaul, în elaborarea unor business planuri credibile pentru atragerea creditelor bancare și granturilor de dezvoltare pentru dezvoltare serviciilor turistice.
- ❑ Acordarea de instruire în cultivarea legumelor în sere.
- ❑ Instruirea intensivă a ONG-urilor locale în pregătirea proiectelor de dezvoltare comunitară și promovarea acestora spre finanțare către donatorii locali și străini.
- ❑ Identificarea unor potențiale locații și invitarea investitorilor interesați de deschiderea unei fabrici mari de prelucrare și conservare a legumelor și fructelor și a unei fabrici pentru procesarea laptelui.
- ❑ Punerea la punct a unui sistem de evidență a imobilului și terenurilor cu destinație industrială în proprietate publică disponibilă pentru arendă și concesiune.
- ❑ Acordarea suportului consultațional și de instruire pentru încheierea contractelor în avans între producătorii agricoli și clienții acestora.
- ❑ Asigurarea reparației prioritare a drumului R14 Dondușeni-Drochia și R8 pe porțiunea Dondușeni-Edineț și Dondușeni-Otaci.

RAIONUL DROCHIA

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 22 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 18 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 17 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 36 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 7 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	pozitiv
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	pozitiv
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	8 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	93,3	92,4	91,5	91,0
Producție industrială, % față de anul precedent	103,6	94,9	152	61,4
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	169,5	63,6	100,7	87,4
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	105,0	114,8	108,3	98,3
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	112,6	105,9	106,6	90,1
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	45,1	33,4	32,0	23,3
Salariul real, % față de anul precedent	123,4	112,2	125,9	110,8
Rata mortalității, la 1000 locuitori	14,1	14,9	14,6	14,5
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	55	48,9	42,5	40,9

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Condițiile pentru practicarea fitotehniei sunt foarte favorabile în raionul Drochia. Suprafața terenurilor agricole este de 87296 ha (al doilea raion din RD Nord după Florești). Ponderea terenurilor erodate este de cca. 30%, ușor sub media regiunii. De asemenea, nota de bonitate a solului este peste media regională – 73 față de 70 - raionul fiind al treilea în regiune conform acestui indicator, după Dondușeni și Edineț. Cantitatea de îngrășăminte chimice utilizate în 2007 (36,1 kg per ha) a fost peste media regiunii. În 2008 raionul Drochia a avut o recoltă mare de cereale, fiind pe locul 2 în RD Nord atât la recolta de grâu, cât și la cea de orz. De asemenea, în raion se cultivă sfeclă de zahăr, aici fiind amplasată și una din fabricile de zahăr ale companiei „Sudzucker-Moldova”. Deși după recolta globală de sfeclă de zahăr raionul Drochia se plasează pe locul 2 în țară (în 2008 recolta era de 157 mii tone), recolta medie la ha este sub media regională. Recolta de floarea soarelui a fost cea mai mare pe țară în 2008, recolta la hectar fiind relativ înaltă comparativ cu media pe țară și regiune. Aceasta de asemenea se prelucreează în interiorul raionului („Semințe Nord” SA), dar parțial este livrată și în alte raioane. În 2008 raionul a fost lider și în recolta de rapiță. Existența în raion a unei companii specializate în procesarea și fermentarea tutunului („Fermen-tutun” SA) a favorizat și obținerea unor recolte înalte la tutun. În ceea ce privește sectorul zootehnic, creșterea vitelor cornute mari are cea mai mare pondere. Producția laptelui în raion a fost înaltă în 2008, procesare fiind realizată în mare parte la fabrica de prelucrare a laptelui „Produse Impex” SRL. În pofida condițiilor favorabile și performanței raionului în sector, numărul întreprinderilor agricole pe 100 locuitori este ușor sub media regională – 7,35 față de 7,67. Dintre acestea doar 1,5% sunt întreprinderi mari cu peste 10 ha. Există doar 4 stații tehnologice pe teritoriul raionului, iar numărul de tractoare 10,2/1000 ha, deși mai mare decât media pe RD Nord, este sub media națională. Din cauza emigrării intense, este mare ponderea terenurilor neprelucrate (estimativ 28% din suprafețe).

Industria

În 2008 volumul producției industriale a constituit 399,9 mil. lei, sau 4389,7 lei per capita. Astfel, raionul este plasat pe locul 5 în regiune conform producției industriale per capita după mun. Bălți, raioanele Edineț, Florești și Soroca. Numărul întreprinderilor industriale din raion este de 83 cu cca. 4,8 mil lei producția anuală în 2008. Între acestea se numără multe întreprinderi mari de producere și prelucrare a producției agricole (SA Sudzucker-Moldova, SA Semințe Nord, SA Fermenttutun, SA Holda Argintie, SA Boris Glavan) care generează 80-85% din producția globală a industriei raionului. Există și câteva întreprinderi în industria ușoară (fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, fabricarea încălțămintei și prelucrarea lemnului, toate cu circa 50-60 angajați în total). Totodată, se observă o tendință de creștere a numărului de companii micro și mici specializate în producția de articole de cauciuc și plastic (de la 4 în 2004 la 36 în 2008), precum și a celor specializate în producția materialelor de construcție (21 în 2004 și 73 în 2008).

Servicii

În raionul Drochia sectorul serviciilor este relativ dezvoltat, dar în mare parte datorită comerțului cu amănuntul, care are o pondere importantă în sector. Serviciile cu plată prestate populației reprezintă o

parte mai mică, o importanță deosebită având transportul de pasageri. Pe teritoriul raionului sunt înregistrate mai multe companii care prestează servicii de transport de pasageri cu parcursul de pasageri-km relativ înalt. De asemenea, în raion activează mai multe întreprinderi ce oferă servicii de reparații auto și reparații electrocasnice, dar și frizerii, tâmplării. Pe parcursul ultimilor ani, 2007-2009, a scăzut volumul serviciilor prestate de companiile cu capital mixt și străin. În același timp, cu excepția anului 2009, an de criză, a fost înregistrată o creștere importantă a serviciilor prestate de companiile private. Numărul stațiilor tehnologice de deservire a companiilor agricole este unul din cele mai joase din regiune (doar 4), departe de a satisface necesitățile.

Resurse umane

Ponderea populației rurale în raionul Drochia este de 77,8%. Dar lipsa locurilor de muncă în mediul rural determină un nivel înalt al șomajului (aproximat de ponderea șomerilor înregistrați la Oficiul Teritorial al Forței de Muncă în populația în vârstă aptă de muncă). Acesta în 2007 a reprezentat 1,07%, unul din cele mai înalte nivele în regiune. Aceasta se explică și prin migrația moderată, care conform recensământului din 2004 a fost ușor sub media națională (la nivelul de 9,5%). Datele din 2008 arată deja o diferență dintre populația stabilă și cea prezentă de 10%. Totuși, existența unor întreprinderi mari în raion determină un nivel de salariu mai înalt în raion, al doilea în regiune după mun. Bălți și care a reprezentat 2070 lei în 2008, foarte aproape de media regională și 82% din media națională. Raionul suferă din cauza unui nivel foarte înalt de mortalitate, fiind în special afectată categoria de populație de vârstă economic activă.

Procese investitoriale

Climatul investițional

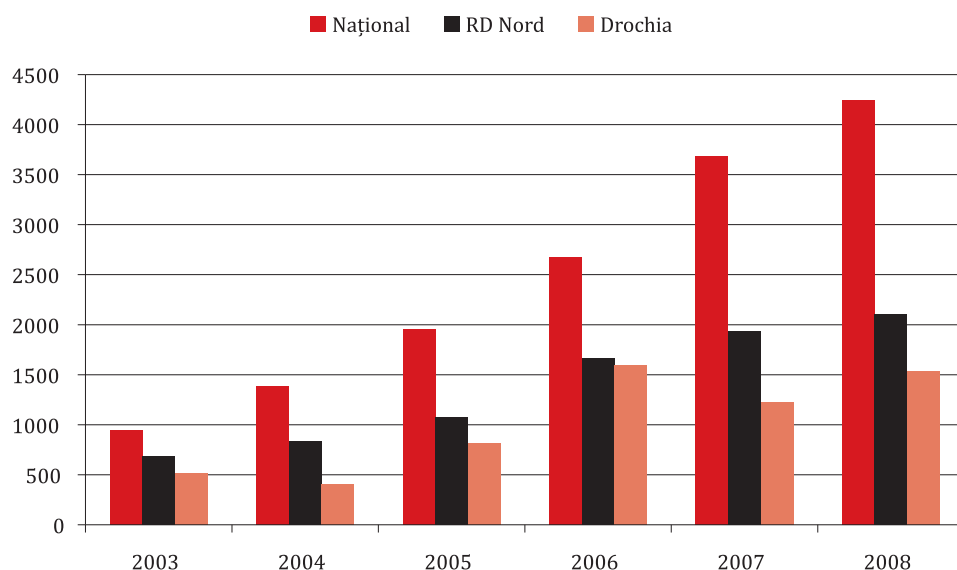
În raionul Drochia în anul 2008 existau 199 întreprinderi, adică 3,88 întreprinderi pe 1000 locuitori. Deși acest nivel este sub media pe regiunea Nord, după excluderea mun. Bălți performanța raionului Drochia este ușor peste media regiunii. Climatul de afaceri pare a fi destul de favorabil în comparație cu alte raioane, cel puțin în opinia agenților economici intervievați. Conform sondajului în rândul companiilor, 6 din 12 companii sunt mai degrabă satisfăcute de mediul de afaceri, iar 6 mai degrabă nesatisfăcute din cauza barierelor administrative și cooperării slabe a APL cu businessul. În același timp, 5 din cele 12 companii consideră că climatul de afaceri s-a înrăutățit în anii 2008-2009 din cauza diminuării cooperării APL cu business-ul, în timp ce 5 companii nu au identificat schimbări. Existența companiilor mari în raion determină și baza impozabilă mai mare. Dependența de transferurile de la bugetul de stat este de 68%, unul din cele mai joase nivele în regiune. Agenții economici sunt nesatisfăcuți de volumul investițiilor publice, având așteptări mai mari de investiții, mai ales în infrastructura de transport și servicii comunale.

Investițiile

În Ratingul Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), raionul Drochia se poziționează pe locul 22. Cel mai bine raionul este plasat în sub-ratingul diversificării investiționale – pe locul 7, în raion fiind prezente atât întreprinderi agricole care investesc, cât și cele industriale prelucrătoare și cele din domeniul energiei,

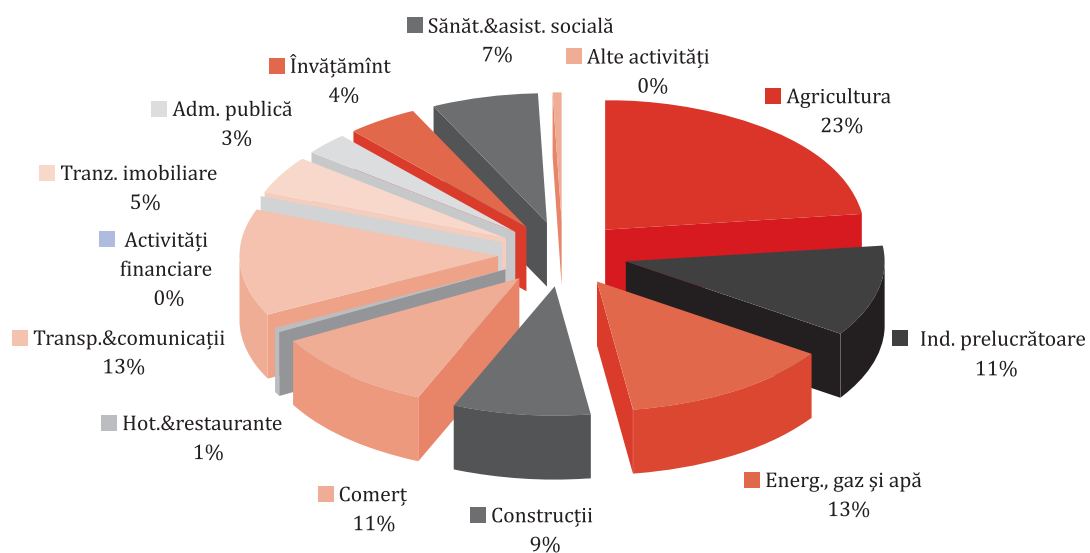
transportului, construcțiilor și întreprinderi comerciale. Din punct de vedere al dinamicii performanței investiționale raionul se plasează pe locul 17, dar cel mai prost raionul Drochia se plasează în sub-ratingul stabilității investiționale – pe locul 36 din 38, acestea crescând și coborând haotic pe parcursul anilor 2003-2008. În sub-ratingul performanței investiționale raionul se plasează pe locul 18, sub media regiunii Nord (Figura 7), dacă se ia în calcul și mun. Bălți, dar peste media regiunii dacă acesta este omis.

Figura 7. Raionul Drochia: investiții private per capita, lei



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Figura 8. Raionul Drochia: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Avantajele investiționale ale raionului au determinat amplasarea unor întreprinderi cu capital străin pe teritoriul acestora. În raion există 6 întreprinderi cu capital străin. Acestea sunt întreprinderi mari, în mediu cu un capital de peste 33 mil. lei per întreprindere. Astfel, și stocul ISD per capita este cel mai mare din regiune (cu excepția mun. Bălți) și anume 2181 lei per capita. Circa 45% din stocul de ISD sunt investiții în capitalul social al întreprinderilor. Astfel, în pofida existenței avantajelor comparative ale raionului și a existenței întreprinderilor cu capital străin care se așteaptă la o conlucrare mai bună dintre autorități și business, întreprinderile locale au fost mai puțin active, ceea ce determină poziția raionului Drochia în ratingul performanței investiționale regionale.

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Există acces la cale ferată, ceea ce „deschide” raionul față de piețele de desfacere răsăritene.
- ❑ Amplasarea la intersecția traseelor Bălți-Sculeni și Soroca-Costești și proximitate geografică față de Ucraina și România face raionul atractiv pentru proiecte transfrontaliere cu aceste două țări.
- ❑ Cu excepția sistemului de canalizare, infrastructura serviciilor comunale în orașul Drochia este bine dezvoltată.
- ❑ Bonitatea solului este 73, adică este mai înaltă decât media pe republică și decât media pe RD Nord, rata de consolidare a pământului este mai înaltă, la fel și gradul de diversificare a culturilor agricole.
- ❑ Există o sursă importantă de apă curativă (izvorul de la Cotova), care ar putea servi pentru dezvoltarea unui mic sector al turismului de nișă în regiune sau de deschidere a unei linii de îmbuteliere a apei minerale .
- ❑ Menținerea cererii pentru resurse energetice renovabile și o eventuală scumpire a carburanților tradiționali ar putea contribui la dezvoltarea capacităților de producere a bioetanolului (în baza întreprinderii de calibrare a semințelor).

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Infrastructura de canalizare este în stare proastă în orașul Drochia și absentă în majoritatea satelor.
- ❑ Unele proceduri administrative (cum ar fi schimbarea destinației terenului sau eliberarea permiselor de construcție) sunt foarte birocratizate.
- ❑ Calitatea proastă a drumurilor locale și naționale care traversează raionul servește ca factor descurajant al oricăror investiții, indiferent de sector.
- ❑ Lipsa de flexibilitate a reprezentanților APL în negocierea cu eventualii investitori ar putea inhiba venirea noilor investiții străine în raion. Totodată, autoritățile raionale depun puține eforturi pentru a atrage asemenea investiții.

- ❑ Multe din serviciile desconcentrate ale autorităților publice centrale au funcții redundante sau foarte înguste, care doar creează bariere suplimentare, fără a contribui la rezolvarea problemelor reale cu care se ciocnește businessul.
- ❑ Funcționarea ghișeului unic nu a adus deocamdată efecte pozitive spectaculoase, procedura de înregistrare a afacerilor fiind în continuare dificilă.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Cultivarea producției ecologice; cultivarea legumelor în sere și pe teren protejat, cultivarea pomușoarelor.
- ❑ Îmbutelierea apei minerale.
- ❑ Producerea bio-etanolului.
- ❑ Uzina de asfalt.
- ❑ Textile.
- ❑ Prelucrarea deșeurilor agricole.
- ❑ Producerea mobilei.
- ❑ Avicultura.
- ❑ Producerea mezelurilor.

Soluții investiționale tentative

- ❑ Crearea, cu suportul companiilor din raion, a unui centru de consultanță și marketing extern.
- ❑ Încurajarea creării companiilor de prestare a serviciilor mecanizare agriculturii.
- ❑ Asigurarea instruirii pentru fermieri în elaborarea planurilor de afaceri și în utilizarea tehnologiilor agricole moderne, inclusiv în aplicarea sistemelor de irigare eficientă.
- ❑ Crearea unei unități structurale specializate pe atragerea investițiilor în cadrul direcțiilor subordonate Consiliului Raional Drochia.
- ❑ Monitorizarea și participarea mai activă la oportunitățile de finanțare oferite în cadrul programelor europene.
- ❑ Crearea câtorva abatoare moderne ar permite utilizarea avantajelor pe care le are raionul Drochia în domeniul zootehnic.
- ❑ Este necesară sistematizarea și prezentarea mai bună a oportunităților investiționale care există în raionul Drochia, inclusiv prin intermediul unui site internet multilingv.
- ❑ Amplasarea geografică și structura economică a orașului Drochia face din acesta o locație perfectă pentru un parc industrial ce ar oferi rezidenților infrastructura și terenurile necesare pentru a realiza investiții greenfield și a genera astfel noi locuri de muncă.
- ❑ Asigurarea reparației prioritare a drumului R14 Dondușeni-Drochia și R12 Drochia-M14.

RAIONUL EDINET

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 9 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 11 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 14 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 1 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 34 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	negativ
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	7 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	84,8	84,4	83,8	83,6
Producție industrială, % față de anul precedent	105,2	83,5	107,1	53,2
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	152	134,8	81	40,5
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	122,9	126,7	134,9	102,5
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	104,9	107,7	102,4	97,6
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	50,2	41,1	32,0	24,6
Salariul real, % față de anul precedent	131,1	120,9	119,7	109,6
Rata mortalității, la 1000 locuitori	15,5	15,7	14,7	15,4
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	50	56,3	55,3	55

Surse: „Anualele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Sectorul agricol are o importanță semnificativă pentru raionul Edineț, dar și pentru populația acestuia. Raionul Edineț este al treilea raion din regiunea Nord după gradul de urbanizare: în 2008 populația urbană constituia 31% sau cu aproape 7% peste media regională, dacă să excludem mun. Bălți. Raionul dispune de niște avantaje serioase ce țin de dezvoltarea agriculturii. Astfel, nota de bonitate (78) este, de rând cu raionul Dondușeni, cea mai înaltă în regiune și ponderea terenurilor erodate este foarte redusă (23,1%). Aceste avantaje naturale sunt amplificate de gradul sporit de mecanizare, numărul de tractoare care revine la 1000 ha de teren agricol este impunător (13,5) față de media regională de 9,3. Totodată, numărul întreprinderilor agricole raportate la 100 locuitori este de peste două ori mai mare decât media pe regiune (16,0 față de 7,7). Astfel, sectorul agricol al raionului este cel mai fragmentat din regiune, fiind reprezentat de un număr extrem de mic de companii cu suprafața de peste 10 ha față de media regională (1,03% față de 1,7%).

Industria

Industria agroalimentară are o importanță enormă pentru economia raionului, astfel încât volumul producției industriale per capita reprezintă 91,7% din media regională dacă mun. Bălți este inclus (5647.5 lei față de 6161,9 lei). Dacă mun. Bălți este exclus din calcule, atunci acest indice al raionului Edineț va fi aproape de 2 ori mai mare decât media regională. Dezvoltarea economică a raionului este foarte neuniformă în profil teritorial. În raionul Edineț există întreprinderi industriale, dar cea mai mare parte a acestora este concentrată în orașul Cupcini și, într-o măsură mai mică, în Edineț. Nivelul respectiv al industrializării raionului este determinat în mare parte de tradițiile în industrie prelucrătoare (conserve, zahăr, lactate) și industrie extractivă. Astfel, întreprinderilor industriale din raion sunt relativ mari în comparație regională: volumul producției industriale anuale per întreprindere, în 2008, a constituit 5,29 mil. lei față de 3,57 mil. lei – media regională cu mun. Bălți sau 2,46 mil. lei fără municipiul). În comparație regională, acest indice este mai mare doar în mun. Bălți.

Servicii

Cererea locală înaltă, care este semnificativ peste media regională, a alimentat comerțul cu servicii în raion. Astfel, în 2008 volumul serviciilor cu plată prestate populației a constituit 120,6 milioane lei, sau 1445,8 lei în expresie per capita, ceea ce este în creștere cu 2,4% față de anul precedent. Totodată, ponderea companiilor publice este covârșitoare - 62,6% - chiar dacă într-o ușoară descreștere. Dimpotrivă, rolul companiilor private este destul de redus - 27,6%, dar în creștere. Rolul companiilor străine este infim – doar 0,2% din total. Sectorul serviciilor prestate populației este într-o manieră echilibrată format din întreprinderi ce prestează servicii de reparații auto și electrocasnice, frizerii, servicii de transport și construcții, tâmplării. Sectorul de servicii prestate agenților economici este destul de consolidat. În raion activează un număr relativ mare de bănci comerciale, companii de micro-finanțare, asociații de economii și împrumut și centre de consultanță. Sectorul asociativ este puternic dezvoltat în domeniul agricol prin Asociația producătorilor agricoli „Edinagronord” și reprezentanța Federației Fermierilor. Totodată, în raion există o reprezentanță a Camerei de Comerț și Industrie.

Resurse umane

Rata șomajului în raion este destul de înaltă, și acest fapt se explică prin procesele de dezindustrializare observate într-un raion anterior destul de industrializat. Astfel, ponderea șomerilor înregistrați la Agenția pentru ocuparea forței de muncă în 2007 a fost de 1,17% (0,86% media regională incluzând mun. Bălți și 0,88% fără municipiul). Totodată, procesele emigraționiste sunt relativ anemice în raionul Edineț. Astfel, în 2008, numărul populației stabile a fost cu 3,7% mai mare față de numărul populației prezente, cu mult sub 7,1%, media acestui indicator pe regiune. Gradul actual de industrializare determină salarii în linii generale apropiate de media pe regiune (în 2008: 1853,5 lei față de 2089 lei incluzând mun. Bălți și 1802,8 lei fără municipiu), și respectiv, un consum final local înalt în comparație regională. De fapt, numai municipiul Bălți se bucură de un consum mai înalt decât raionul Edineț. Astfel, volumul vânzărilor cu amănuntul per capita în 2008 depășește media regională cu 1,7% (4376.3 lei față de 4301,6 lei cu municipiul Bălți) și cu 49% media regională dacă municipiul Bălți este exclus din calcule. Totodată, ca și alte raioane din Nord, raionul Edineț demonstrează rate foarte înalte de mortalitate a populației (15,4%).

Procese investitoriale

Climatul investițional

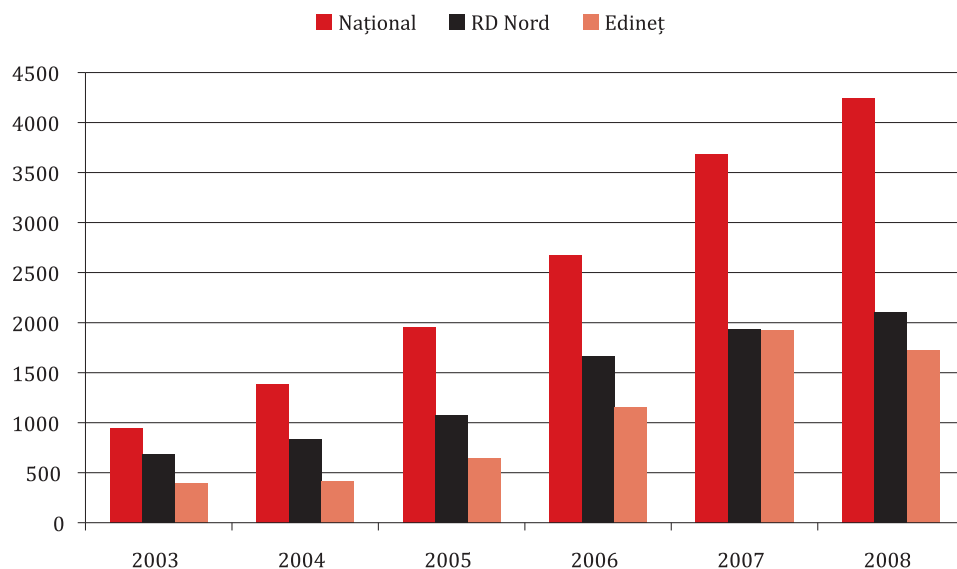
Activitatea antreprenorială este destul de dinamică, raionul Edineț deținând poziția 3 în comparație regională. Astfel, în 2008 indicatorul întreprinderi per 1000 de locuitori a constituit 4,26. Aceasta, împreună cu un grad relativ înalt de industrializare a determinat formarea unei baze impozabile aproape egală mediei regionale. Așadar, în 2008, veniturile la bugetele locale cu excepția transferurilor au constituit 472,5 lei per capita, față de 481,9 lei per capita în medie pe regiune. Totodată, situația ar fi și mai favorabilă, dacă din statistica regională excludem mun. Bălți. În acest caz, media regională a veniturilor la bugetele locale, cu excepția transferurilor, ar constitui 427,4 lei per capita și respectivul indice al raionului Edineț excede această medie regională. Rezultatele sondajului privind percepția companiilor asupra climatului de afaceri local arată că majoritatea companiilor locale nu sunt satisfăcute de situația actuală și atestă o dinamică mai degrabă negativă față de anul precedent. Motivul principal, în percepția companiilor, este faptul că autoritățile publice locale de multe ori nu sunt interesate să cunoască problemele cu care se ciocnesc agenți economici sau nu doresc să intervină, cu toate că, cum înțeleg și companiile, APL nu are suficiente instrumente pentru asemenea intervenții. Așteptările companiilor vizează în primul rând asigurarea transparenței în procesul de luare a deciziilor și realizarea principiului egalității tuturor agenților economici în relațiile cu APL.

Investițiile

Conform Ratingului Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), raionul Edineț se plasează pe locul 9 din cele 38 de raioane, municipii și regiuni. Această poziție înaltă este determinată de sub-ratingului stabilității investiționale (1), raionul Edineț făcând parte din cele 8 raioane din Moldova care nu au avut regrese în procesul investițional în 2004-2008. Sub-ratingul performanței investiționale curente (11) și sub-ratingul dinamicii performanței investiționale (14) tot ilustrează poziții destul de înalte în rating, grație investițiilor private înalte pe cap de locuitor în 2008 și în general unei dinamici investiționale po-

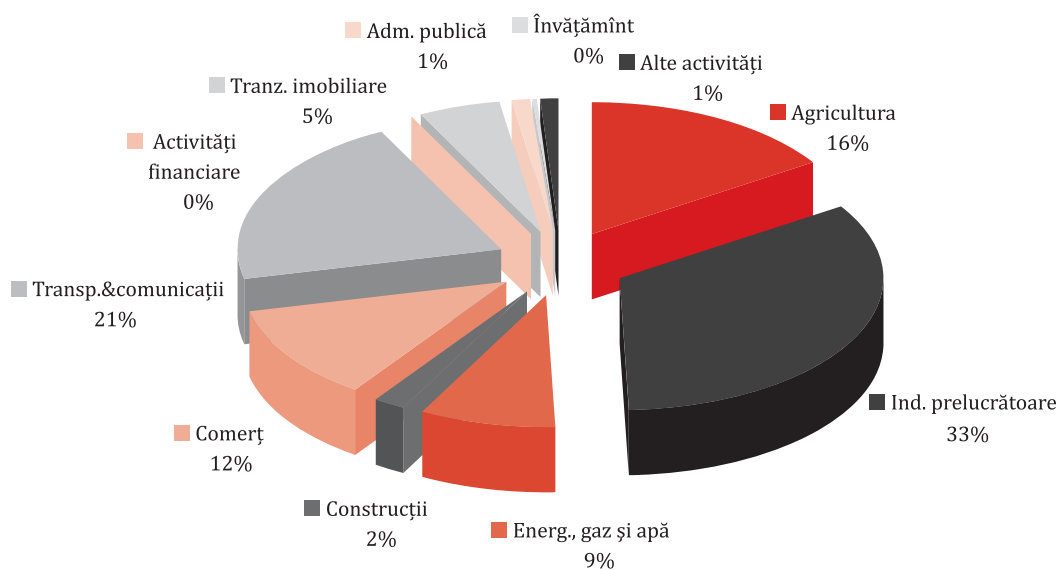
zitive în 2004-2008 (Figura 9). Dimpotrivă, sub-ratingul diversificării investiționale (34) înrăutățește poziția generală a raionului Edineț, reflectând concentrarea sectorială înaltă a investițiilor private (vezi Figura 10).

Figura 9. Raionul Edineț: investiții private per capita, lei



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

Figura 10. Raionul Edineț: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS;

În 2008 în raion exista un singur investitor străin cu investiții destul de importante, asigurând un sold al investițiilor străine per companie de 3647,6mii lei sau 60% din media regională.

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Amplasarea la frontieră cu România.
- ❑ Există o ramificație a căii ferate.
- ❑ Existența locației cu destinația turistică – „Pădurea Domnească”.
- ❑ Proximitatea față de piața de desfacere cu un mare potențial, municipiul Bălți.
- ❑ Disponibilitatea spațiilor cu destinația productivă, pentru industria grea și ușoară.
- ❑ Nivelul înalt de gazificare a raionului, inclusiv existența capacităților pentru furnizarea gazului pentru activități industriale.
- ❑ Autoritățile raionale sunt foarte deschise și receptive la solicitările de informație și de colaborare.
- ❑ Disponibilitatea resurselor acvatice pentru irigare în câteva localități amplasate în valea râului Prut.
- ❑ Studiul de fezabilitate și schema sistemului de aprovizionare cu apă sunt deja elaborate.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Drumurile auto naționale și locale care traversează raionul sunt într-o stare deficientă.
- ❑ Subdezvoltarea infrastructurii de aprovizionare cu apă și canalizare.
- ❑ Lipsește un punct apropiat de trecere a frontierei cu România.
- ❑ Adeseori se produc calamități naturale (inundații).
- ❑ Multe din serviciile desconcentrate ale autorităților publice centrale au funcții redundante sau foarte înguste, care doar creează bariere suplimentare, fără a contribui la rezolvarea problemelor reale cu care se ciocnește businessul.
- ❑ Eficiența foarte redusă a responsabililor de atragerea investițiilor.
- ❑ Lipsa „ghișeului unic” este văzută ca un neajuns esențial de către întreprinderile din raion.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Cultivarea producției ecologice; cultivarea legumelor în sere și teren închis, cultivarea pomuşoarelor; depozitare producției agricole.

- ❑ Prelucrarea fructelor cultivate local: uscarea sau conservarea acestora, confectionarea gemurilor, sucurilor etc.
- ❑ Reabilitarea sectorului zootehnic și producerea mezelurilor.
- ❑ Turism.
- ❑ Textile.
- ❑ Materiale de construcții.

Soluții investiționale tentative

- ❑ În cooperare cu tur-operatorii privați, crearea traseelor turistice transfrontaliere cu includerea atracțiilor turistice locale (zona „Pădurea Domnească”) și crearea infrastructurii necesare.
- ❑ Implementarea „ghișeului unic” la eliberarea diferitor autorizații și permise pentru lansarea și desfășurarea afacerilor.
- ❑ Reabilitarea punctului de trecere a frontierei „Moara domnească”.
- ❑ Participarea mai activă la euro-regiunea „Prutul de Sus”.
- ❑ Instruirea acordată fermierilor în utilizarea sistemelor eficiente de irigare.

RAIONUL FĂLEȘTI

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 30 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 31 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 23 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 22 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 17 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	pozitiv
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	pozitiv
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	8 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	94,4	94,4	93,6	93,1
Producție industrială, % față de anul precedent	120,5	52,7	215,8	42,1
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	103,4	81,9	85,8	83,2
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	109,0	86,9	118,4	95,8
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	100,8	106,5	108,4	88,1
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	34,0	28,5	24,5	19,2
Salariul real, % față de anul precedent	127,6	116,6	125,9	112,7
Rata mortalității, la 1000 locuitori	13,6	13,9	14,4	13,5
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	31	35	30,7	37,1

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Raionul Fălești nu este puternic dependent de sectorul agricol, în pofida faptului că este unul din raioanele cu cea mai mare pondere a populației rurale din RD Nord a țării. Ponderea sectorului agricol în producția globală a raionului în 2008 a fost de cca. 12%. Cu o suprafață de 81,2 mii ha terenuri agricole, dar cu bonitatea solului de doar 65 (față de 70 media regională), recolta în raion este inferioară mediei pe regiune. În raionul Fălești se utilizează și o cantitate de îngrășăminte chimice mai mică în comparație cu alte raioane (25,6 kg per hectar față de 28,6 kg per hectar media regională). De asemenea, suprafața terenurilor erodate este una din cele mai mari în regiune – 31,9 mii ha. Suprafața terenului arabil este de 46,2 mii ha, iar cea ocupată de plantații multianuale de 2,04 mii ha. Volumul producției agricole în 2008 a constituit 766481 mii lei. În general, recolta la ha a fost mai mică decât în regiune, chiar și în anii agricoli buni. De exemplu, în 2008 recolta de cereale a fost de 33,7 chintale/ha. Raionul Fălești este lider la cantitatea totală de sfeclă de zahăr recoltată (158751 tone în 2008), dar nu și la recolta la ha. Recolta de legume este cea mai joasă în regiune în 2008. Raionul Fălești este unul dintre puținele din RD Nord unde se mai cultivă viță-de-vie (alături de Fălești și Sîngerei). Bineînțeles, recolta este incomparabilă cu alte raioane din centrul sau sudul Moldovei. Creșterea animalelor nu reprezintă o parte importantă a sectorului agricol, cu excepția ovinelor și caprinelor, unde Fălești este lider pe regiune, dar și printre liderii șeptelului în țară. Producția de ouă este înaltă (a treia în regiune după Sângerei și Dondușeni), datorită funcționării “Avicola-Nord” SA. Dar producția agricolă este prelucrată în mare parte în raioanele vecine, în raion existând o singură fabrică de vin și o uscătorie de fructe. Baza tehnico-materială pentru sectorul agricol este relativ dezvoltată – 31 stații tehnologice de mașini cu 705 agregate agricole, acesta fiind unul din avantajele raionului. Efectivul de tractoare pe 1000 ha teren agricol este de 9,4 unități, practic la nivelul mediei regionale. Numărul întreprinderilor agricole la 100 locuitori este de 8,19 (inclusiv gospodării țărănești) ușor peste media regională, dar majoritatea dintre ele sunt întreprinderi mici. Doar 100 din cele 7644 întreprinderi agricole prelucrează suprafețe care sunt de peste 10 ha.

Industria

Volumul producției industriale în 2008 a fost de 393,1 mil lei. Dacă excludem municipiul Bălți, producția industrială per capita este cu 43% superioară mediei pe RD Nord, dar și peste valoarea indicatorului respectiv din majoritatea raioanelor țării. În raion există 98 întreprinderi industriale, volumul producției industriale per întreprindere fiind relativ înalt – 4 milioane lei. Majoritatea întreprinderilor sunt din sectorul agroindustrial (mori, oloinițe, brutării). Există doar 3 întreprinderi din industria ușoară (întreprinderi cu capital străin specializate în confecționarea îmbrăcăminte), dar și întreprinderi mari în industria grea (producerea țevelor, fabricarea metalului). Proximitatea față de frontiera cu România și existența căii ferate cu ramificare în raion permite stabilirea relațiilor externe și creează oportunități pentru export, aceste avantaje deja contribuind la dezvoltarea unor ramuri industriale. De asemenea, există și spații industriale care pot fi utilizate datorită faptului că Fălești a fost tradițional zonă industrială. Aceste avantaje au contribuit la dezvoltarea sectorului industrial în raion, și la crearea unor întreprinderi relativ mari (există câteva întreprinderi cu peste 100 angajați). Dar anume întreprinderile industriale au fost afectate cel mai mult de criză, și în 2009, unele chiar au redus numărul de salariați.

Servicii

În pofida unui sector industrial destul de dezvoltat, sectorul de servicii este puțin diversificat în raionul Fălești. Comerțul cu amănuntul reprezintă activitatea principală din sector, atât prin unitățile oficial înregistrate, cât și cele neînregistrate. Totuși, sectorul neautorizat are o pondere înaltă. De asemenea întreprinderile de comunicații au o pondere importantă în volumul serviciilor prestate, care au înregistrat o creștere modestă de 0,3% în anul 2008 față de anul precedent. Întreprinderile de transport înregistrate pe teritoriul raionului sunt specializate doar în transportul de pasageri. În raion nu există nici o întreprindere prestatoare de servicii cu capital străin. În general, numărul întreprinderilor prestatoare de servicii este unul din cele mai joase din regiune. Doar pentru deservirea sectorului agricol stații tehnologice de deservire sunt mai mult decât media în regiune, numărul lor fiind de 31 unități.

Resurse umane

Raionul Fălești este unul din cele mai rurale raioane din RD Nord (după Glodeni), cu ponderea populației rurale de 81,2%. Activitatea economică redusă afectează și situația socială din raion. Salariul mediu lunar de 1615,9 lei în 2008 este cel mai mic în RD Nord, cu excepția raionului Sângerei. Rata șomajului exprimată ca ponderea șomerilor înregistrați în totalul populației în vârstă aptă de muncă este de 0,72%, mai mică decât media pe regiune (0,86%). Aceasta se explică, parțial, prin emigrarea mai intensă din raion față de raioanele din regiune. Conform recensământului din 2004 9,8% din populația raionului se află peste hotare, iar datele privind populația stabilă și populația prezentă atestă o diferență de 3,2%. Consumul este relativ scăzut, vânzările cu amănuntul reprezentând 2244,8 lei per capita (cel mai scăzut în regiune după Dondușeni, dar mai înalt decât în multe raioane din centrul și sudul țării). Volumul serviciilor cu plată prestate populației de asemenea este unul din cele mai joase în regiune. Totuși, existența forței de muncă și disponibilitatea acesteia de a lucra este un punct forte pentru raionul Fălești. Prevalența și incidența bolilor la populației este sub media regiunii și a țării – 4780,5 și 2377,7 respectiv.

Procese investiționale

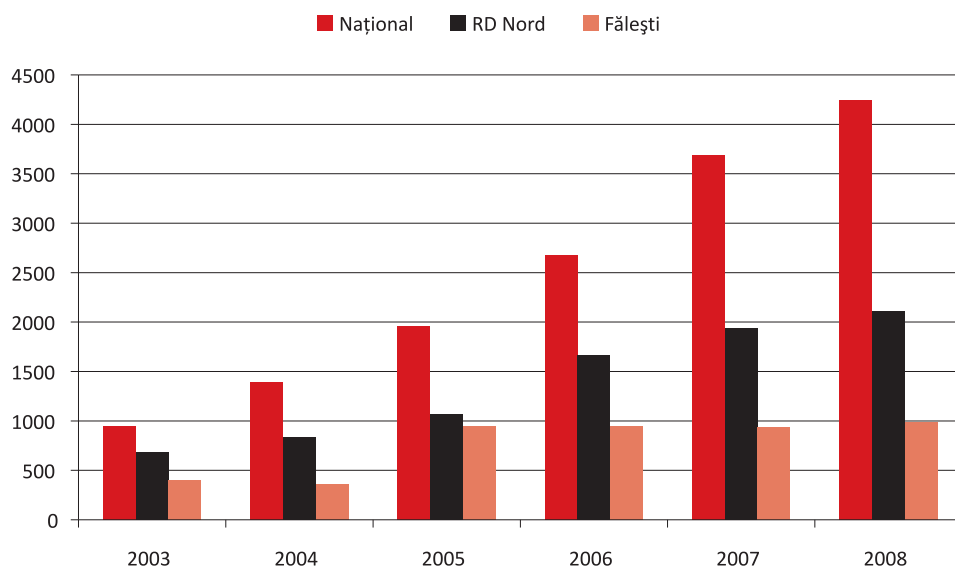
Climatul investițional

Numărul de întreprinderi în raion este de 150, adică 2,61 la 1000 locuitori, fiind cel mai mic în regiune, dar și unul din cele mai mici pe țară, cu excepția a două raioane (Cantemir și Leova). Deși numărul întreprinderilor industriale și agricole este comparabil cu media pe regiune, numărul întreprinderilor comerciale și care prestează servicii este mic comparativ cu populația raionului. Respectiv, baza impozabilă este scăzută. Veniturile la bugetul raional în 2008 au reprezentat 33985 mii lei, sau 364 lei per capita, mult mai puțin decât media pe regiune (482 lei). Ponderea transferurilor de la bugetul de stat este una din cele mai înalte din regiune – 75,5%. Din 12 companii intervievate, doar 2 consideră că în perioada 2008-2009 climatul de afaceri s-a îmbunătățit puțin, 6 companii cred ca acesta nu s-a schimbat, iar 4 companii consideră că climatul de afaceri s-a înrăutățit. De asemenea, la momentul interviuării doar 4 din 12 companii au răspuns ca sunt mai degrabă satisfăcute de climatul de afaceri în raion, pe când 8 sunt mai degrabă nesatisfăcute. În același timp, așteptările companiilor față de autoritățile publice locale sunt foarte joase, de multe ori companiile fiind conștiente de barierele legislative la nivel național.

Investițiile

În Ratingul Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), raionul Fălești se poziționează pe locul 30, și penultimul în RD Nord a țării. Poziția atât de joasă se datorează insuccesului în dinamica performanței investiționale și stabilității investiționale care coboară raionul pe locul 37. În același timp, sub-ratingul diversificării investiționale ridică raionul Fălești pe locul 10, datorită faptului că raionul a fost un raion industrializat în trecut și posibilitățile de dezvoltare ale unor ramuri ale industriei grele au fost mai mari (Figura 12). De asemenea, existența spațiilor industriale a permis dezvoltarea industriei ușoare. În ceea ce privește performanța investițională curentă, raionul se plasează pe locul 17 (Figura 11).

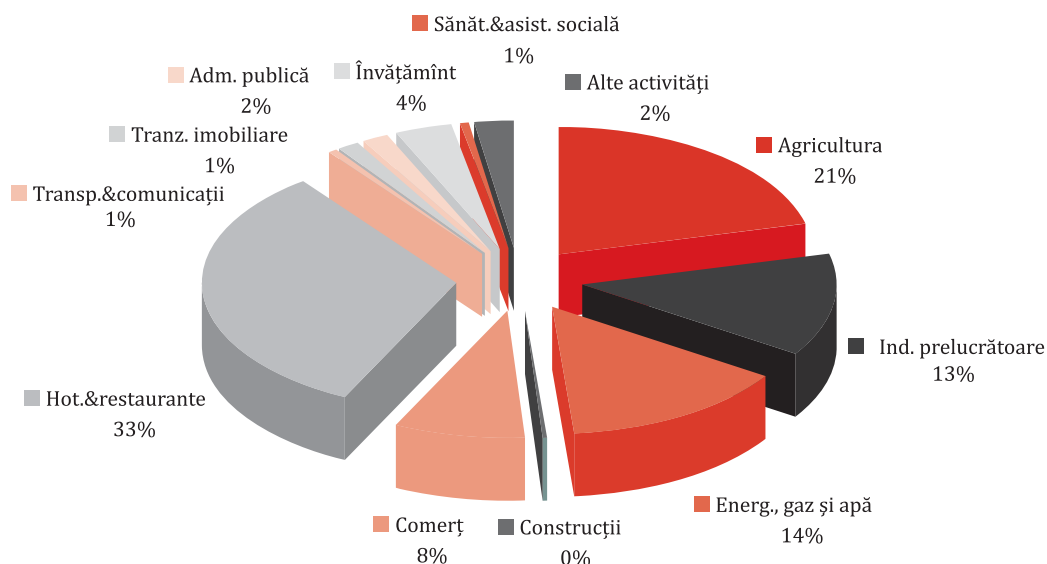
Figura 11. Raionul Fălești: investiții private per capita, lei



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

În pofida avantajelor investiționale pe care le posedă raionul (existența căii ferate ramificate, proximitatea geografică față de România, existența spațiilor industriale), stocul de investiții străine directe în raion nu este foarte înalt. Există 9 întreprinderi cu capital străin, iar soldul investițiilor străine de 20751 mii lei rezultă în investiții străine per capita mai mici decât media pe țară și RD Nord (chiar în cazul excluderii orașului Bălți). Astfel, soldul de ISD per capita este de 222,42 lei, ceea ce este 24% din media pe regiune (45% dacă se exclude mun. Bălți) și 5% din media pe țară. Dintre acestea, doar 55% sunt investiții în capital social, restul fiind reprezentate de investiții de portofoliu, credite sau împrumuturi. Structura investițiilor este relativ diversificată, atestată și de ratingul RAPIR. Cele mai mari investiții totuși sunt concentrate în sectorul hoteluri și restaurante și în agricultură. Dar diversificarea investițiilor și ponderea înaltă a investițiilor în hoteluri și restaurante (de fapt, baruri și cafenele) este parțial rezultatul investițiilor totale joase în raion. Nivelul jos al investițiilor este și un rezultat al aprecierii acțiunilor întreprinse de autorităților publice locale pentru atragerea investițiilor străine. Din 11 companii intervievate doar 2 sunt parțial satisfăcute de acestea, iar 9 sunt parțial nesatisfăcute, deoarece ele consideră că nu există o bună conlucrare între APL și business și nu există interes din parte APL pentru stimularea investițiilor.

Figura 12. Raionul Făleşti: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Amplasarea geografică este destul de favorabilă datorită proximității cu România și infrastructurii dezvoltate (calea ferată ramificată, trasee Bălți-Chișinău și Iași-Sculeni-Bălți).
- ❑ Există spații disponibile pentru activități industriale.
- ❑ Condițiile climaterice sunt favorabile pentru creșterea diverselor culturi agricole, inclusiv a viței-de-vie.
- ❑ Forța de muncă este disponibilă și semnificativ mai ieftină decât în medie pe țară și regiune (salariul reprezintă circa 62% din media națională și circa 77% din media regională).
- ❑ Participarea la Euro-regiune „Prutul de Sus” ar putea fi valorificată pentru atragerea investițiilor.
- ❑ Posibila cooperare cu o comunitate din Italia (Vale Rovetto Montana, Abruzzo) ar putea aduce investiții în proiecte legate de producerea energiei regenerabile, IT, activități de artizanat.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Calitatea proastă a apei împiedică dezvoltarea agriculturii ecologice.

- ❑ Infrastructura de suport a businessului este slab dezvoltată.
- ❑ Infrastructura socială este slab dezvoltată.
- ❑ Administrația locală suferă de un deficit de personal bine calificat în vederea elaborării proiectelor investiționale și interacțiunii cu potențialii investitori.
- ❑ Din cauza lipsei infrastructurii de protecție, investițiile în agricultură sunt foarte vulnerabile la schimbările climaterice.
- ❑ Companiile din raion sunt foarte vulnerabile la sistemul excesiv de controale operate de organele desconcentrate în teritoriu pe care APL nu le controlează (fiscalitate, poliție, serviciul veterinar, serviciul sanitar etc.).
- ❑ Nu există un cadru de dialog permanent între companiile ce activează în raion și autoritățile publice locale. Din această cauză, companiile au impresia că au „doar obligații”.
- ❑ Multe din serviciile desconcentrate ale autorităților publice centrale au funcții redundante sau foarte înguste, care doar creează bariere suplimentare, fără a contribui la rezolvarea problemelor reale cu care se ciocnește businessul.
- ❑ Calitatea drumurilor locale și naționale este relativ proastă, dar nu este semnificativ mai rea decât în raioanele vecine.
- ❑ Unele servicii comunale, calitatea apei, dar și infrastructura socială sunt într-o stare subdezvoltată, determinând emigrarea tinerilor și specialiștilor calificați.
- ❑ Infrastructura agricolă este deficitară – marea parte a sistemelor de protecție și irigare nu funcționează din lipsa de investiții pentru menținerea acestora, dar și din cauza calității proaste a apei.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Construcția de mașini, fiind disponibile spații libere și forța de muncă calificată.
- ❑ Industria agro-alimentară, procesarea fructelor și legumelor, produselor lactate.
- ❑ Zootehnie, dezvoltarea fermelor avicole, reabilitarea complexelor pentru vite mari cornute.
- ❑ Industria ușoară, prin extinderea capacităților existente și atragerea noilor companii.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Accesul la căile de transport, inclusiv calea ferată, proximitatea față de România, dar și existența spațiilor industriale neutilizate reprezintă avantaje care trebuie explorate prin intermediul creării unui parc industrial.
- ❑ Existența producției agricole și a bazei tehnologice dezvoltate, dar în același timp lipsa punctelor de colectare și prelucrare a materiei prime agricole, prezintă oportunități pentru investirea în acest sector.
- ❑ Investiții în agricultură prin dezvoltarea sistemelor de irigare eficientă din râul Prut.
- ❑ Finisarea și darea în exploatare a spațiului locativ existent în orașul Fălești.
- ❑ Organizarea piețelor din orașul Fălești și alte localități rurale pentru ca acestea să funcționeze în mod autorizat.

RAIONUL FLOREȘTI

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 31 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 17 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 37 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 37 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 10 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	negativ
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	0 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	92,4	92	91,4	91
Producție industrială, % față de anul precedent	100	90	109,4	81,2
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	90,8	82,5	84,2	85
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	101,5	106,1	114,5	103,9
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	114,1	99,8	100,4	95,6
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	43,7	34,1	32,0	24,5
Salariul real, % față de anul precedent	125,3	117,5	123,8	110,1
Rata mortalității, la 1000 locuitori	15,9	15,5	14,8	15
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	47	42	39,2	39,8

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Raionul Florești dispune de 89297,36 ha terenuri agricole de o calitate relativ înaltă: datele existente atestă că în Florești ponderea terenurilor erodate în total terenuri agricole este cea mai mare printre raioanele din RD Nord – 31,3%. Bonitatea solului în raion este un pic mai mare decât nivelul mediei regionale (70 puncte), și peste media națională (63). În 2008 raionul Florești a fost lider în RDN în ceea ce privește producția de cereale și leguminoase pentru boabe (cu excepția porumbului), asigurând peste 16% din producția totală a RDN. Raionul este rău dotat cu tehnică agricolă (5,6 tractoare prelucreează 1000 ha comparativ cu 9,3 media regională). În raion se folosește o cantitate relativ mică de fertilizanți (25 kg per hectar) comparativ cu restul regiunii (28.6). În asemenea condiții, numărul întreprinderilor agricole în raionul Florești este relativ mic – 4338 – sau 4,77 la 100 locuitori, fiind printre ultimele raioane din regiune la acest capitol după municipiul Bălți și raionul Soroca. Acestea sunt în majoritate întreprinderi mici, doar 2,62% din numărul total de întreprinderi agricole exploatând suprafețe de peste 10 ha.

Industria

Volumul producției industriale în anul 2008 în Florești a constituit peste 509 milioane lei sau circa 5603 lei pe cap de locuitor, fiind astfel cel mai înalt nivel din regiune după municipiul Bălți. După o scădere dramatică a producției de peste 20% în 2007, a urmat o revenire relativ puternică în 2008 (+109,4%). Volumul producției industriale per întreprindere este de asemenea printre cel mai înalt din regiune – 4,55 milioane lei. În 2009 volumul producției industriale a scăzut din nou în același ritm, păstrând tendințele de diminuare pe RD Nord și pe țară în ansamblu. Conform ultimelor date disponibile, în raion sunt 112 întreprinderi industriale funcționale. Producția acestora este concentrată în mare parte în industria prelucrătoare, în special cea a produselor lactate.

Servicii

Sectorul serviciilor în raionul Florești este reprezentat în principal de companii din comerț și servicii cu plată prestate populației, prin urmare sectorul este încă prea puțin diversificat. Deși pe parcursul ultimilor ani valoarea vânzărilor de mărfuri cu amănuntul a crescut continuu, nu putem spune același lucru și despre serviciile cu plată prestate populației. Pe parcursul anului 2007 valoarea serviciilor cu plată prestate populației a constituit doar 99,8% din nivelul anului precedent, cea mai severă contracție au suferit-o companiile ce au formă de proprietate mixtă (publică +privată) – 79,1% față de nivelul anului 2006. Serviciile de transport sunt slab dezvoltate, existând doar 3 companii ce prestează astfel de servicii (media regională este de 19 și respectiv 6 companii active în acest sector dacă nu luăm în calcul municipiul Bălți). Pe parcursul ultimilor ani cea mai puternică creștere au înregistrat-o serviciile cu plată prestate de companiile cu capital străin sau mixt cu participarea capitalului străin.

Resurse umane

Raionul Florești este unul dintre cele mai ruralizate raioane din RD Nord, fiind depășit doar de Fălești, Sângerei și Briceni. Astfel, ponderea populației rurale constituie 70,6% este deci și firesc că salariul mediu în raion (1947,1 lei) este mai jos decât media pe RD Nord și pe țară (93% din media regiunii și 77% din media națională). Aceasta ar putea servi ca element de atracție pentru localizarea unor întreprinderi naționale sau străine în sectoare ce nu sunt avansate din punct de vedere tehnologic. Rata șomajului, calculată ca pondere a șomerilor înregistrați la Agenția Teritorială a Ocupării Forței de Muncă în populația în vârstă aptă de muncă, tradițional a fost cea mai joasă pe regiune, fiind de circa 0,62% în anul 2007. De altfel, un nivel atât de mic al ratei șomajului este înregistrat doar în câteva raioane din țară. Totodată, condițiile de trai și mediul ambiant par să influențeze negativ starea de sănătate a resurselor umane, indicatorul de mortalitate infantilă fiind mult mai mare decât medie regională și cea națională. Indicatorii de prevalență generală și mortalitatea populației sunt mai mari decât media regională.

Procese investitoriale

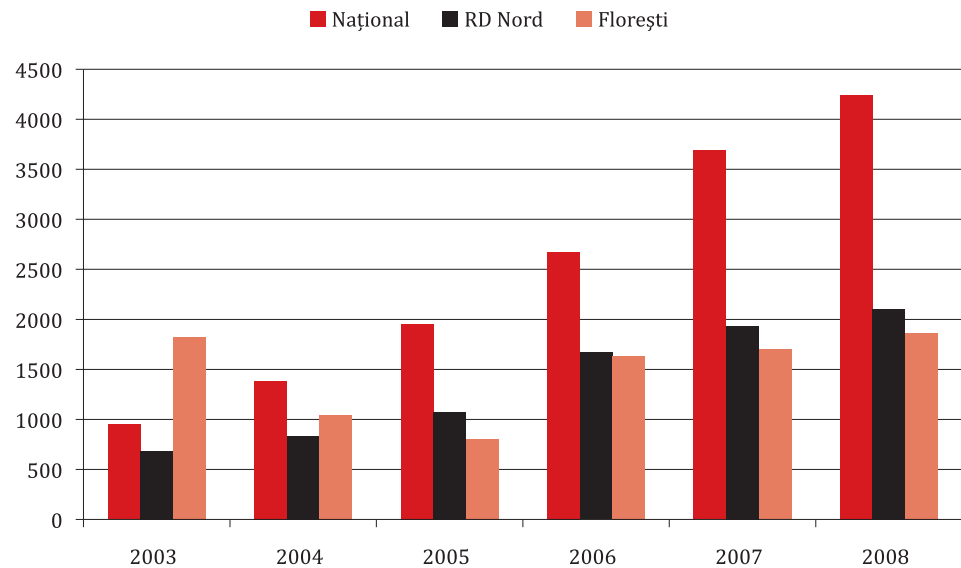
Raionul Florești este situat la distanță egală între Bălți și Ucraina și se află relativ departe de capitala țării, lucru care a influențat în mare parte tendințele de dezvoltare economică a acestuia. În raionul Florești activează 177 de întreprinderi dintre care peste 63% sunt reprezentanții sectorului industrial, sau în termeni de densitate – 2,96 întreprinderi la 100 locuitori. Condițiile generale de afaceri nu par mai bune decât în alte raioane. Astfel, 7 din 10 companii chestionate au menționat că nu sunt deloc satisfăcute sau mai degrabă nesatisfăcute de climatul general de afaceri existent în raion accentuând în același timp și înrăutățirea acestuia comparativ cu anul precedent. Printre principalele cauze aceștia menționează majorarea taxelor locale și birocrația înaltă. În pofida nemulțumirii pe care o au, întreprinderile nu au așteptări mari față de autorități, menționând cel mai frecvent că acestea nu pot face nimic, sau că cel mai bine ar fi să nu-i încurce pur și simplu.

Investițiile

Conform Ratingului Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), raionul Florești se poziționează la finele listei, fiind pe locul 31. Raionul se poziționează în a doua jumătate a tuturor sub-ratingurilor cu excepția sub-ratingului diversificării investiționale, unde raionul se clasează pe locul 10. Cel mai jos sub-rating este dinamica performanței investiționale și stabilității investiționale (în ambele pe locul 37).

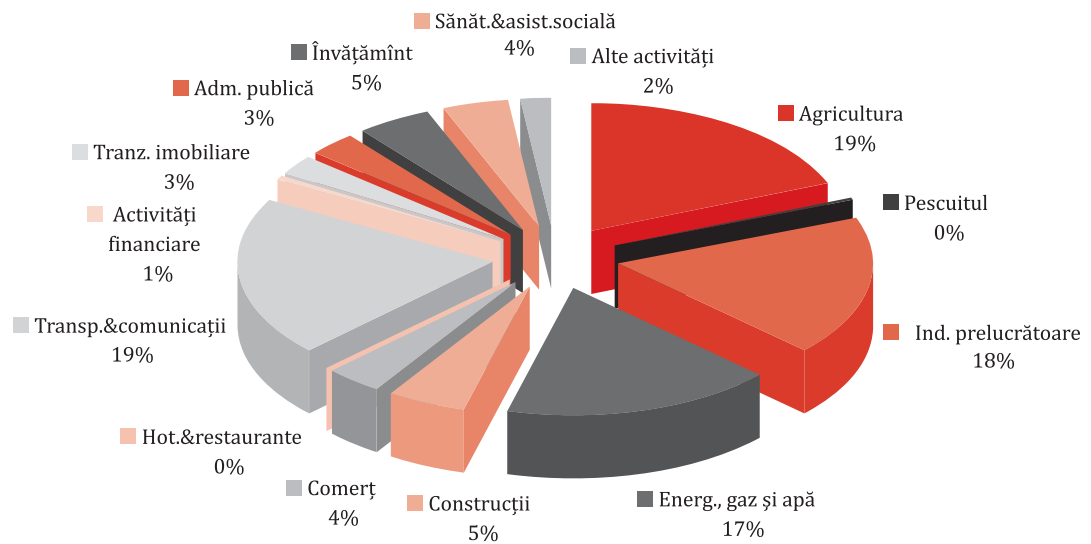
Investițiile per capita au fost în 2008 la nivelul mediei regionale. În raionul Florești activează un număr relativ mic de întreprinderi cu capital străin (7 unități) cu un capital de 44676,5 mii lei. Astfel media ISD per companie cu capital străin este de 6382,36 mii lei. Soldul investițiilor străine per capita este de 490,95 lei, fiind astfel clasat pe locul 4 în RD Nord după Bălți, Drochia și Briceni.

Figura 13. Raionul Florești: investiții private per capita, lei



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Figura 14. Raionul Florești: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Amplasarea în apropiere de frontiera cu Ucraina, dar și în vecinătatea imediată a municipiului Bălți, poate face raionul atractiv pentru companiile ce ținesc deservirea piețelor naționale, dar și a celor din țările învecinate în regiunile adiacente frontierei.
- ❑ Bonitatea înaltă a solului reprezintă un avantaj major pentru investitorii interesați de sectorul agricol.
- ❑ Existența forței de muncă mai ieftine decât în medie pe țară poate servi ca atracție pentru companiile din ramuri ce nu sunt foarte avansate tehnologic.
- ❑ Sunt disponibile spații și terenuri cu destinație industrială care ar putea fi regenerate în parcuri industriale moderne.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Autoritățile din raionul Florești demonstrează abilități reduse de comunicare cu publicul extern, lucru care dăunează relațiilor cu potențialii investitori.
- ❑ Starea proastă a drumurilor comunale, intercomunale și naționale care traversează raionul Florești este una din principalele bariere de dezvoltare a raionului.
- ❑ Raionul este poziționat în nordul țării, unde există riscul de înghețuri timpurii (toamna) și târzii (primăvara).
- ❑ Cooperarea între business și autoritățile publice locale de nivelul 1 și 2 este foarte redusă, iar autoritățile locale și raionale sunt văzute ca „incompetente și „neinteresate”.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Producerea și prelucrarea laptelui.
- ❑ Creșterea legumelor pe terenuri protejate (sere).
- ❑ Creșterea porcinelor.
- ❑ Procesarea cărnii și fabricarea preparatelor de carne.
- ❑ Producerea materialelor de construcții.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Asigurarea unui cadru normal de comunicare între autoritățile publice locale și reprezentanții businessului, eventual în cadrul unui Consiliu Economic pe lângă președintele raionului.

- ❑ Asigurarea unui cadru transparent și cu birocrație minimală în eliberarea permiselor de construcție, autorizațiilor de piață și a altor documente la nivelul autorităților locale și raionale.
- ❑ Asigurarea transparenței în achizițiile publice.
- ❑ Asigurarea transparenței în alocarea subvențiilor agricole și reducerea corupției în acest domeniu.
- ❑ Asigurarea controlului politic adecvat asupra organelor de control de stat, care sunt văzute de către unii agenți economici ca fiind „răpitoare și corupte”.
- ❑ Identificarea în cadrul unor tendere internaționale și naționale a unor soluții tehnice optime pentru asigurarea irigațiilor în agricultură.
- ❑ Actualizarea și modernizarea site-ului Internet al raionului Florești.
- ❑ Elaborarea unor standarde de comunicare cu investitorii potențiali și identificarea unei persoane responsabile de comunicare, cu abilitățile lingvistice necesare (română, engleză, rusă).
- ❑ Conectarea tuturor localităților din raion la apeduct și la rețeaua de gaz.

RAIONUL GLODENI

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 8 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 29 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 11 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 14 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 5 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	negativ
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	7 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	63,6	63,6	62,8	62,5
Producție industrială, % față de anul precedent	106,7	43,2	236,9	27,1
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	128,3	107	69,3	86,9
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	113	106,2	110,2	94
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	106,9	107,7	106,2	94
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	33,3	32,3	22,6	20,1
Salariul real, % față de anul precedent	131,9	116	127,1	110,7
Rata mortalității, la 1000 locuitori	15,3	14,4	13,8	15,2
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	51	55,2	49,7	58,8

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Sectorul agricol reprezintă o ramură de importanță extraordinară pentru raionul Glodeni și populația acestuia. Raionul Glodeni face parte din trei raioane din regiunea Nord (care în general este caracterizată printr-un grad mai înalt de urbanizare) cu ponderea populației rurale peste 80%. Deși nota de bonitate a terenurilor agricole este destul de înaltă în comparație regională (72), iar ponderea terenurilor erodate este relativ moderată (39,4%), gradul relativ redus de mecanizare subminează aceste avantaje comparative. Totodată, numărul întreprinderilor agricole raportate la 100 locuitori este practic la nivelul mediei pe regiune. Sectorul agricol al raionului este relativ fragmentat față de alte raioane din regiune, fiind reprezentat de un număr relativ mic de companii care prelucreză suprafețe mai mari de 10 ha (1,4 față de 1,7 media regională). Agricultură este specializată în special în cultivarea plantelor, în special a celor tehnice (tutun, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui), doar în câteva localități fiind practică intensiv zootehnia.

Industria

Industria (agro-alimentară) are o importanță moderată în economia raionului: astfel, volumul producției industriale per capita reprezintă doar 35% din media regională (2166,1 lei față de 6161,9 lei). Proximitatea față de municipiul Bălți pare să fi avut un impact negativ din punct de vedere a dezvoltării industriale, raionul fiind practic mai mult o bază de materie primă agricolă pentru industria alimentară localizată în Bălți. Nivelul respectiv al industrializării raionului este determinat în mare parte de industria prelucrătoare (conserve, zahăr și care întâmpină probleme majore cu desfacerea producției) și industrie extractivă. Mai mult ca atât, calibrul întreprinderilor industriale din raion este inferior mediei pe regiune (volumul producției industriale anuale per întreprindere, în 2008, a constituit 1,97 mil. lei față de 3,57 mil. lei – media regională cu mun. Bălți sau 2,46 mil. lei fără municipiu). Ca mare întreprindere industrială se evidențiază numai fabrica de zahăr și fabrica de conserve.

Servicii

Cererea locală în raionul Glodeni este relativ modestă, considerabil sub media regională. Prin urmare, volumul serviciilor cu plată prestate populației a constituit puțin peste 73 mln. lei, sau 1159,5 lei pe cap de locuitor al raionului. Rolul principal în sectorul serviciilor cu plată prestate populației îl joacă companiile publice (64,9%) și companiile private (33,5%), iar ponderea companiilor cu capital străin este foarte modestă (0,7%). Sectorul serviciilor din raion este preponderent reprezentat de frizerii și construcții, și într-o măsură mai mică de întreprinderi prestatoare de servicii de transport, reparații auto și tâmplării. Infrastructura de suport al businessului este slab dezvoltată. Gradul de asociere a companiilor este, la fel, foarte redus. Raionul Glodeni dispune de importante atracții turistice, inclusiv atracții pentru vânători și pescari, pe care practic defel nu le valorifică din punct de vedere comercial.

Resurse umane

Rata șomajului în raion era destul de redusă în 2007, însă acest fapt se explică nu de numărul mare de oportunități economice (nivelul de industrializare și activitate antreprenorială ilustrează o situație diametral opusă), ci mai degrabă de ponderea înaltă a populației rurale și ocupării în agricultură de subzistență. Astfel, ponderea șomerilor înregistrați la agenția pentru ocuparea forței de muncă în 2007 a fost de 0,89% (0,86% media regională incluzând mun. Bălți și 0,88% fără municipiul). În afară de această, procesele imigraționiste sunt destul de vibrante în raionul Glodeni. Astfel, în 2008, numărul populației stabile a fost cu 9,8% mai mare față de numărul populației prezente, în timp ce media acestui indicator pe regiune este de 7,1%. Datorită dominării ocupării în agricultură și salariului oarecum inferior celui mediu pe regiune (în 2008: 1676,7 lei față de 2089 lei incluzând mun. Bălți și 1802,8 lei fără municipiu), consumul final local este în jumătatea de jos a clasamentului regional. Astfel, volumul vânzărilor cu amănuntul per capita în 2008 a constituit doar 65% din media regională (2795,5 lei față de 4301,6 lei cu municipiul Bălți) și 95% față de media regională dacă municipiul Bălți este exclus din calcule. Una din cele mai îngrijorătoare tendințe la nivel raional este creșterea ratei mortalității.

Procese investiționale

Climatul investițional

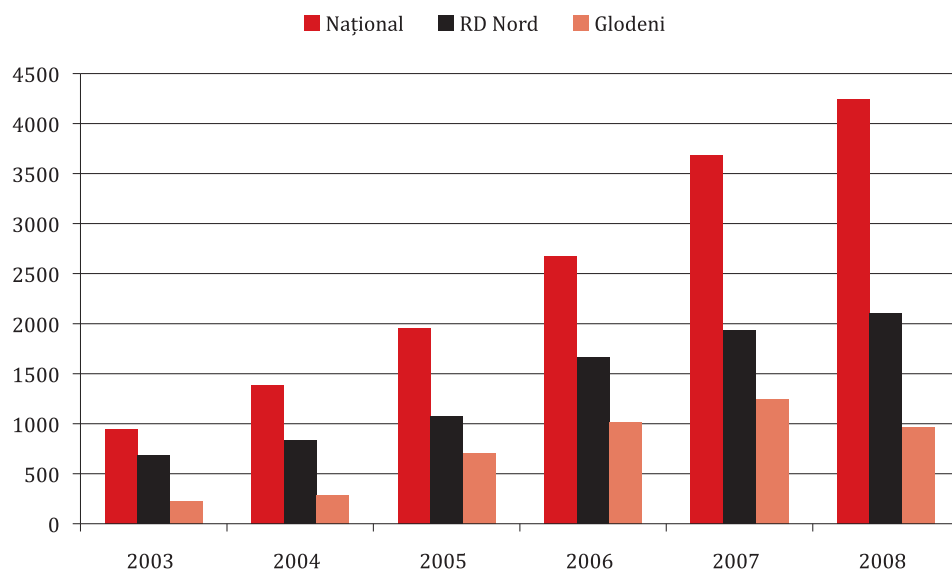
Activitatea antreprenorială în raionul Glodeni este printre cele mai anemice din RD Nord, după raioanele Soroca și Sângerei. Această situație este ilustrată de indicatorul întreprinderi per 1000 de locuitori (în 2008 acesta a constituit 2,45). Această evoluție negativă, acompaniată de nivelul destul de moderat de industrializare a determinat formarea unei baze impozabile net inferioare mediei regionale. În 2008 veniturile la bugetele locale cu excepția transferurilor au constituit 335,6 lei per capita, față de 481,9 lei per capita – media pe regiune. Rezultatele sondajului privind percepția companiilor asupra climatului de afaceri local relevă un nivel destul de semnificativ de insatisfacție a agenților economici din raion față de situația actuală și fără dinamică pozitivă față de anul precedent. Motivul principal, văzut de companii, este pasivitatea și dezinteresul autorităților publice locale față de problemele agenților economici din raion, dar și gradul înalt de birocrație. Totodată, nu este asigurată transparența în procesul de luare a deciziilor și egalitatea tuturor agenților economici în raport cu APL. Majoritatea respondenților sunt complet nesatisfăcuți de acțiunile întreprinse de autoritățile publice locale pentru a stimula investițiile în raion. În spatele acestei atitudini se ascunde lipsa capacităților organizatorice și incompetența autorităților locale în vederea atragerii investițiilor, mai ales a acelor străine.

Investițiile

Conform Ratingului Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), raionul Glodeni se plasează pe locul 8 din maximul de 38 de raioane. Plasamentul destul de înalt se datorează sub-ratingului diversificării investiționale (5) și sub-ratingului dinamicii performanței investiționale (11), însemnând investiții distribuite mai uniform pe mai multe sectoare economice și rate medii anuale de creștere a volumului de investiții private pe cap de locuitor în perioada 2004-2008 relativ înalte în comparație cu alte raioane.

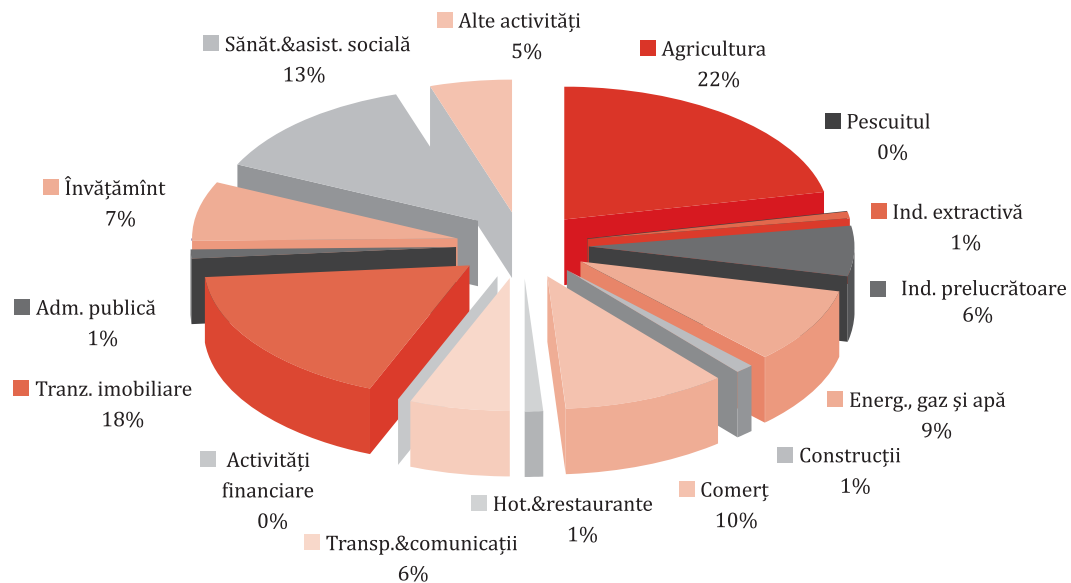
Totodată, sub-ratingul performanței investiționale curente trage raionul Glodeni în jos, reflectând nivelul redus de investiții private pe cap de locuitor în 2008.

Figura 15. Raionul Glodeni: investiții private per capita, lei



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Figura 16. Raionul Glodeni: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Cu toate că investițiile private în raion au fost sub media regională, ele au avut o dinamică destul de pozitivă, reflectată și în sub-ratingul dinamicii performanței investiționale. Situația s-a înrăutățit evident în 2008 (Figura 15), când după o perioadă de creștere (2004-2007) investițiile private au scăzut preponderent din cauza scăderii investițiilor în industria prelucrătoare, o ramură-cheie pentru economia raionului. Investițiile străine în raion sunt reprezentate de un număr moderat de companii (7), dar cu dimensiuni foarte mici (soldul investițiilor străine per companie în 2008 a fost mult mai redusă față de media regională – 32,9 mii lei). De fapt, acest indicator este cel mai mic în comparație regională și depășește doar raionul Dubăsari în comparație națională. Investițiile private sunt destul de uniform distribuite între sectoarele majore (Figura 15).

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Există o ramificație de cale ferată (Reușel-Gloden).
- ❑ Există o serie de locații de interes turistic: „Pădurea Domnească”, reciful Cobani, reciful Stânca Mare, „Suta de Movile”, raionul dispunând și de un potențial cinegetic (vânătoare).
- ❑ Proximitatea de piața de desfacere la Bălți este o premisă favorabilă pentru dezvoltarea agriculturii de înaltă valoare adăugată.
- ❑ Disponibilitatea spațiilor cu destinația productivă.
- ❑ Disponibilitatea resurselor acvatice (râul Prut) înlesnește dezvoltarea sistemelor de irigație.
- ❑ Studiul de fezabilitate și schema sistemului de aprovizionare cu apă sunt deja elaborate.
- ❑ Dezvoltarea sistemelor de irigare eficientă este o oportunitate majoră care ar aduce după sine creșterea durabilă a sectorului agricol și asigurarea securității alimentare a regiunii.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Raionul nu are practic nici o vizibilitate investițională în internet.
- ❑ Raionul se află în afară arterelor principale de transport rutier, iar drumurile auto locale sunt într-o stare deficientă.
- ❑ Subdezvoltarea infrastructurii de aprovizionare cu apă și canalizare.
- ❑ Lipsește un punct apropiat de trecere a frontierei cu România.
- ❑ Multe din serviciile desconcentrate ale autorităților publice centrale au funcții redundante sau foarte înguste, care doar creează bariere suplimentare, fără a contribui la rezolvarea problemelor reale cu care se ciocnește businessul.

- ❑ Proximitatea față de municipiul Bălți este un dezavantaj pentru dezvoltarea sectoarelor industriale, municipiul deviind către sine potențialii investitori.
- ❑ În raion lipsește o viziune strategică asupra dezvoltării social-economice, care ar ține cont de dezavantajele obiective, iar cele câteva planuri adoptate poartă un caracter formal.
- ❑ Nivelul jos de gazificare și aprovizionare cu apă sporește costurile de instalare a oricărei investiții.
- ❑ Lipsa oportunităților economice și infrastructura subdezvoltată cauzează un exod de forța de muncă calificată și a tinerilor.
- ❑ Raionul este vulnerabil la diferite calamități naturale (inundații, secete).
- ❑ Eficiența foarte redusă în negocierea și atragerea investițiilor străine, din cauza barierelor lingvistice și lipsei unei viziuni de dezvoltare investițională.
- ❑ Absența „ghișeului unic” pentru eliberarea permiselor de construcție.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Cultivarea producției ecologice; cultivarea legumelor în sere și teren închis, cultivarea pomușoarelor; păstrarea producției agricole.
- ❑ Reabilitarea sectorului zootehnic și producerea mezelurilor.
- ❑ Turism cinegetic și de pescuit.
- ❑ Textile.
- ❑ Producerea materialelor de construcții.
- ❑ Producerea uleiurilor eterice.
- ❑ Crearea traseelor turistice transfrontaliere cu includerea atracțiilor turistice locale (zona „Pădurea Domnească”).

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Prelucrarea fructelor cultivate local: uscarea sau conservarea acestora, confecționarea gemurilor, sucurilor etc.
- ❑ Reabilitarea punctului de trecere a frontierei „Moara domnească”.
- ❑ Participarea mai activă la euroregiunea „Prutul de Sus” și intensificarea colaborării bilaterale cu autoritățile românești.
- ❑ În comun cu raionul Edineț, reabilitarea zonei turistice „Pădurea Domnească” prin crearea infrastructurii necesare.
- ❑ Asigurarea unei evidențe minime a spațiilor disponibile pentru investiții brownfield și a terenurilor cu destinație industrială sau construcții pentru investiții greenfield.
- ❑ Asigurarea unei vizibilități economice și investiționale minime în internet, inclusiv prezentarea oportunităților investiționale ale raionului.
- ❑ Asigurarea reabilitării prioritare a drumurilor Glodeni - R57 și R 15 pe segmentul Bălți-Glodeni.

RAIONUL OCNIȚA

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 12 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 20 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 27 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 13 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 3 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	pozitiv
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	7 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	56,1	57,2	56,8	56,5
Producție industrială, % față de anul precedent	89,0	126,4	72,7	68
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	90,8	145,4	80	80,8
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	114,7	115,9	119,2	90,5
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	110,2	105,3	98,5	92,8
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	35,5	26,1	27,7	20,5
Salariul real, % față de anul precedent	128,2	119,6	126,7	107,6
Rata mortalității, la 1000 locuitori	15,8	15,1	15,4	13,9
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	64	61,4	61,9	64,3

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Volumul producției agricole în raionul Ocnița în 2008 a fost de 291,3 milioane lei. Cultivarea cerealelor nu este specifică raionului Ocnița, recolta fiind mai mică decât în raioanele din regiune. În schimb raionul are avantaje competitive în creșterea legumelor și a fructelor și pomușoarelor, recolta acestora fiind cea mai mare în RD Nord în 2008 (5168 tone de legume de câmp și 16892 tone de fructe și pomușoare). În ceea ce privește sectorul zootehnic, efectivul de animale este mai mic comparativ cu raioanele vecine, respectiv și producția animalieră este mai mică. Nota de bonitate a solului este ușor peste media regiunii – 71 puncte față de 70. De asemenea, ponderea terenurilor erodate este cea mai mică din regiune – 22%, suprafață totală a terenului agricol fiind de 39063,9 ha. Se utilizează o cantitate relativ ridicată de îngrășăminte chimice (35,6 kg/ha). Numărul întreprinderilor agricole este de 3484, sau 6,18 la 100 locuitori, fiind mai jos decât media pe regiune. Dar spre deosebire de alte raioane, ponderea întreprinderilor agricole mari, cu peste 10 ha este mai înaltă – de 2,7% (93 întreprinderi). Baza tehnică nu este foarte dezvoltată, existând doar 3 stații tehnologice de mașini, iar numărul de tractoare (1,9 unități /1000 ha) este cel mai mic din toată țara. Ținând cont de faptul că raionul este specializat mai degrabă în fitotehnie decât în zootehnie, dotarea nesatisfăcătoare cu tractoare și echipament este un dezavantaj esențial.

Industria

Valoarea producției industriale în raionul Ocnița în 2008 a fost cea mai mică din regiune cu excepția raionului Briceni – 69,3 mil. lei, mică fiind și producția industrială pe cap de locuitor 1228,7 lei (depășind doar raioanele Briceni și Dondușeni în regiune). Circa 63% din producția industrială este reprezentată de industria prelucrătoare, iar restul de industria extractivă (extragerea nisipului). Trei întreprinderi mari formează de fapt osatura industrială a raionului. În pofida recoltei înalte de legume, fructe și pomușoare, industria de prelucrare a acestora nu este dezvoltată, acestea fiind transportate și prelucrate în raioanele vecine sau Ucraina. Numărul întreprinderilor industriale este relativ mic – 61 unități. Industria prelucrătoare este concentrată în mare parte în mica industria alimentară, prelucrarea metalelor și producerea obiectelor din metal. De asemenea, există și întreprinderi ale industriei ușoare cu genul de activitate „fabricarea articolelor de îmbrăcăminte”.

Servicii

Sectorul serviciilor în raionul Ocnița este relativ puțin diversificat. Deși comerțul cu amănuntul reprezintă ponderea majoră în sector, o contribuție importantă o au și serviciile cu plată prestate populației de către agenții economici și anume: transportul de pasageri, serviciile comunale, poșta și telecomunicațiile și mai puțin tranzacțiile imobiliare și serviciile de alimentație publică. Totuși, serviciile publice (serviciile comunale, poșta, telecomunicațiile) domină sectorul cu circa 2/3 din total vânzări. În raion nu există întreprinderi cu capital străin prestatoare de servicii populației, iar pe parcursul ultimilor patru ani, întreprinderile publice prestatoare de servicii s-au dovedit a fi mai eficiente, creșterea în sector având la bază majorarea serviciilor prestate anume de întreprinderile publice, dar care în mare parte sunt reprezentate de serviciile comunale, poștă și comunicații.

Resurse umane

Raionul Ocnița este unul cu cele mai înalte indici de urbanizare din nordul țării (după Soroca) cu 34,3% populație locuind în orașul Ocnița. Respectiv, ponderea populației angajată în sectorul agricol este mai mică și salariul mediu lunar în 2008 era ușor peste media regională (excluzând min. Bălți) – 1802 lei. Ponderea șomerilor înregistrați la Agenția Teritorială a Ocupării Forței de Muncă în populația cu vârstă aptă de muncă este de 0,74% față de media regională de 0,86%. Dar rata mică a șomajului se datorează și emigrării intense a populației. Conform recensământului populației din 2004 circa 12% din populația raionului se afla la muncă sau în căutarea unui loc de muncă peste hotare (al doilea raion din țară după Cimișlia). Diferența dintre populația stabilă și prezentă în 2008 este de 5%. Nivelul jos de trai al populației determină consumul scăzut din partea populației. Volumul vânzărilor cu amănuntul per capita este sub media regională (chiar și la excluderea mun. Bălți) - 2829,6 lei față de 4301 lei. De asemenea, volumul serviciilor cu plată prestate populației este sub media regională – 1336 lei per capita față de 1924 lei per capita. Prevalența și incidența bolilor la populație este mai mică atât decât media pe regiune, cât și media pe țară.

Procese investiționale

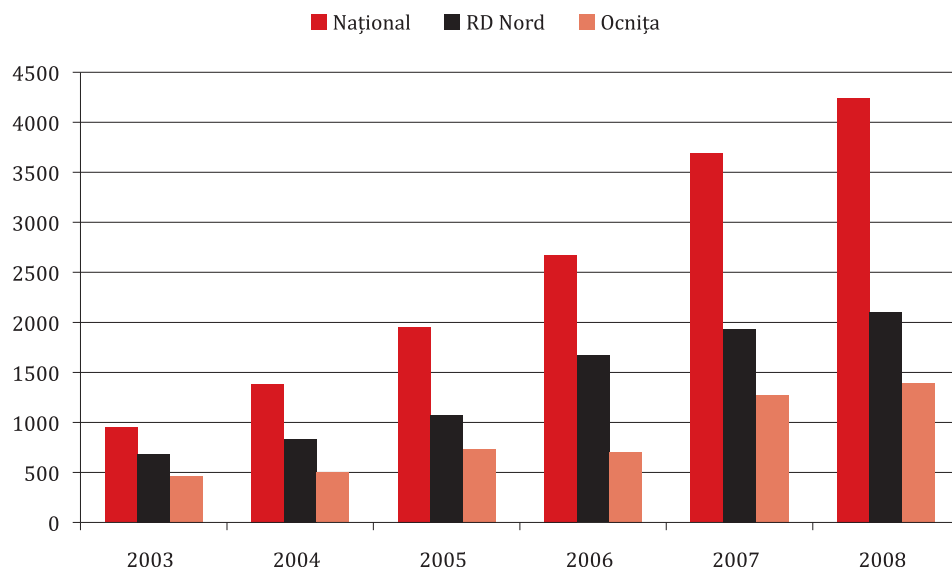
Climatul investițional

Poziția geografică a raionului Ocnița față de România și Ucraina ar putea aduce beneficii mari dezvoltării raionului. De asemenea, raionul beneficiază și de alte avantaje investiționale: nod de cale ferată, bonitate înaltă a solului. Aceasta favorizează raionul, în care există 155 întreprinderi, sau 4,34 pe 1000 locuitori, ceea ce este cel mai înalt în regiune cu excepția mun. Bălți (4,5 media pentru regiunea Nord și 9,66 media pe țară). Dependența de transferurile bugetare este peste media regională – 72,3% față de 66,4%. Majoritatea companiilor intervievate în timpul sondajului (4 din 7) sunt nesatisfăcute de climatul de afaceri din raion. Cele satisfăcute de climatul de afaceri și/sau care cred că climatul de afaceri s-a îmbunătățit pe parcursul anilor 2008-2009 atribuie aceasta sistematizării controalelor, care au loc cu o anumită frecvență indicată în legislație, nu la dorința organelor de control.

Investițiile

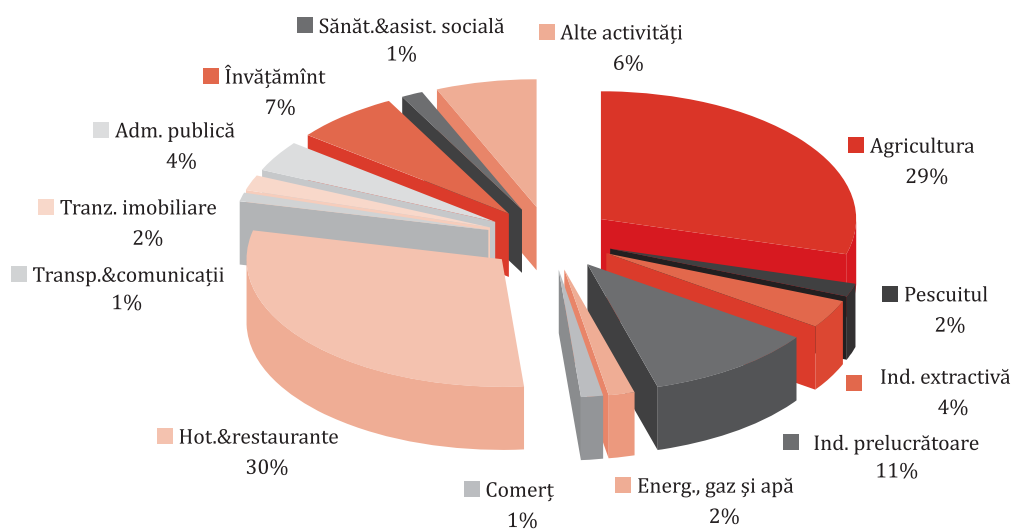
În Ratingul Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), raionul Ocnița se poziționează pe locul 12 (și locul 6 în regiunea Nord), avantajul fiind generat de diversificarea investițională conform căruia raionul se plasează pe locul 3, investiții fiind prezente în toate sectoarele cu pondere mai mare în hoteluri și restaurante și agricultură (Figura 17). De asemenea, raionul se plasează în prima jumătate a ratingului conform stabilității investițiilor (locul 13). Celelalte 2 sub-ratinguri - performanța investițională curentă și dinamică performanței investiționale - coboară raionul Ocnița în a doua jumătate a ratingului (locul 20 și 27 respectiv, vedeți Figura 18).

Figura 17. Raionul Ocnița: investiții private per capita, lei



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Figura 18. Raionul Ocnița: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

În raion există 6 întreprinderi cu investiții străine, cu un sold al investițiilor de 12187 mil. lei total investite în capitalul social al întreprinderilor. Soldul investițiilor străine per capita este de 216,1 lei, sub media regiunii și a țării, și aceasta în pofida avantajelor ce le prezintă raionul și a oportunităților oferite de proximitatea față de cele două state vecine.

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Există un important nod de cale ferată ce asigură conexiuni în direcția Bălți și Noua-Suliță (Ucraina).
- ❑ Proximitate geografică față de Ucraina.
- ❑ Există bogății subterane pentru producerea cimentului (nisip, argilă).
- ❑ Există spații disponibile pentru a investi în industria textilă.
- ❑ Bonitatea solului este mai înaltă decât media pe republică și media pe regiunea Nord.
- ❑ Prin raion trec importante trasee naționale și internaționale.
- ❑ Există trecere internațională nefinisată spre România la Lipcani.
- ❑ Există Zona Economică Liberă la Otaci.
- ❑ Raionul este gazificat în întregime.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Distanța mare față de Chișinău.
- ❑ În oraș nu este piață pentru comercializarea producției agricole.
- ❑ Nu există programe de atragere a investițiilor, primul program de dezvoltare strategică a raionului fiind lansat în 2009.
- ❑ 90% din apa din fântâni din mediul rural nu corespunde standardelor.
- ❑ Calitatea proastă a drumurilor, rețelelor de apă și canalizare. În orașul Ocnîța lipsește o stație de epurare a apelor reziduale și menajere.
- ❑ Multe din serviciile desconcentrate ale autorităților publice centrale au funcții redundante sau foarte înguste, care doar creează bariere suplimentare, fără a contribui la rezolvarea problemelor reale cu care se ciocnește businessul.
- ❑ Autoritățile raionale depun puțin efort pentru a atrage investiții.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Cultivarea producției ecologice; cultivarea legumelor în sere și teren închis, cultivarea pomuşoarelor.
- ❑ Prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor, în cadrul unor mini-fabrici specializate pe produse de nişă, inclusiv uscarea fructelor.
- ❑ Creşterea păsărilor, porcinelor și vitelor mari cornute pentru carne în cadrul unor ferme de talie medie.
- ❑ Uzina de ciment.

- ❑ Textile.
- ❑ Producerea materialelor de construcție pe baza nisipului și silicaților extrași în raion.
- ❑ Restabilirea captajului ar putea asigura raionul Ocnița în întregime cu apă potabilă.
- ❑ Restabilirea CET și crearea mini-CET ar putea asigura cu apă caldă orașul Ocnița și asigura cu agent termic serele din apropierea orașului.
- ❑ Construirea mini-CET ar permite producerea energiei electrice pentru trei raioane și a energiei termice pentru orașul Ocnița.
- ❑ Construcția de depozite și frigidere de păstrare a producției datorită recoltei înalte de legume, fructe și pomușoare.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Este necesară crearea unui cadru instituțional și organizatoric stabil pentru comunicarea între APL și businessul din raion.
- ❑ Crearea unor sisteme sigure de apă potabilă este imperativă nu doar din considerente de sănătate publică, dar și pentru a încuraja investițiile în industria alimentară.
- ❑ Deși a fost efectuată o inventariere (în scopuri fiscale) a tuturor obiectelor imobiliare, informația despre oportunitățile investiționale în acestea nu este adusă la cunoștința potențialilor investitori. Este necesară informarea potențialilor investitori și promovarea unor posibile proiecte investiționale, inclusiv prin intermediul site-ului oficial al Consiliului Raional.
- ❑ Investiții în mini-CET-uri care ar putea aproviziona orașul Ocnița cu agent termic (în prezent se analizează eficiența unui sistem centralizat).
- ❑ Identificarea terenului cu amplasare optimală pentru construcția unui parc industrial.

RAIONUL RÂȘCANI

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 18 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 23 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 29 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 12 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 9 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	negativ
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	5 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	71,5	72	71,2	70,9
Producție industrială, % față de anul precedent	109,4	88,7	118,3	74,6
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	124,2	120	113,7	76,8
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	104,1	114,3	121,7	91,2
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	105,3	109,3	105,1	92,5
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	38,1	31,4	30,1	23,5
Salariul real, % față de anul precedent	139,7	117,7	131,6	113,1
Rata mortalității, la 1000 locuitori	15,5	15,4	14,6	15,8
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	51	48,8	43,3	39,4

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Sectorul agricol al raionului Rîșcani este dominat de fitotehnie, aceasta deținând peste 75% (374,9 mln lei) din totalul volumului producției agricole a raionului. Nota de bonitate a solului constituie 70 unități, ceea ce corespunde cu media pe RD Nord, fiind mai înaltă decât media pe țară. Ponderea terenurilor erodate în total terenuri supuse cercetărilor este, de asemenea, foarte mare, constituind 65% (comparativ cu 64% media regională). La acest capitol raionul este depășit doar de Orhei. Terenurile agricole sunt consolidate în proporție de 85%, un indicator net superior mediei regionale, dar deficitul de echipament agricol existent în regiune (8 tractoare/1000 ha, față de 9,3 în RD Nord și 12,9 în medie pe țară) face raionul mai puțin atractiv pentru eventualele investiții în acest sector. Circa 27% din totalul companiilor agricole din raion dețin terenuri mai mari de 10 ha, indicator net superior mediei regionale, dar și de țară. Infrastructura agricolă, deși existentă, este slab dezvoltată, simțindu-se o insuficiență acută de sisteme de irigare, în pofida proximității față de râul Prut.

Industria

Volumul producției industriale în prețuri curente, produs de agenții economici localizați în raionul Rîșcani, a înregistrat pe parcursul anului 2008 o valoare de 108,3 milioane lei. Cea mai mare pondere în volumul producției industriale provine din sectorul industriei prelucrătoare datorită specializării agenților economici în prelucrarea produselor de lactate, panificația și a conservelor de fructe și legume. Repartizat per capita, volumul producției industriale a fost în anul 2008 la valoarea de 1527,5 lei, net inferior mediei pe RD Nord (6161,9 lei).

Servicii

În raionul Rîșcani sectorul serviciilor este puțin dezvoltat și nediversificat. Numărul magazinelor de comerț cu amănuntul raportate la 1000 de locuitori se află mult sub media RD Nord, iar companiile active în ramura de prestare a serviciilor cu plată destinate populației sunt, de asemenea, puține ca număr, majoritatea fiind frizerii. Comerțul cu amănuntul deține o pondere semnificativă în total sector servicii (peste 70%), în timp ce transportul de pasageri este insesizabil, reprezentat de doar 4 companii active în domeniu, mult prea puține în comparație cu media regională. Atât valoarea serviciilor cu plată prestate populației, cât și comerțul cu amănuntul, cu excepția anului 2009, s-au aflat în creștere continuă în ultimii ani. De fapt, de reducerea cererii au fost afectate întreprinderile ce prestează servicii cu plată și sunt în forma de proprietate mixtă sau cu participarea capitalului străin, dar și cele din sfera comerțului cu amănuntul ce dețin atât capital privat, cât și public.

Resurse umane

Ponderea șomerilor înregistrați la oficiul teritorial al forței de muncă în totalul populației cu vârsta aptă de muncă este relativ înaltă (în 2007 a constituit 1,04% față de 0,86% în regiune). Aceasta se explică prin numărul redus al întreprinderilor mari și ponderea relativ mică a emigranților în total populație. Ponderea populației rurale în 2008 a constituit 77%, fiind mai înaltă decât în alte raioane din regiune.

Prevalența generală a bolilor la populație este inferioară mediei regionale (în 2007 aceasta a constituit 5143,2 față de 5897 la 10 mii locuitori media pe regiune).

Procese investitoriale

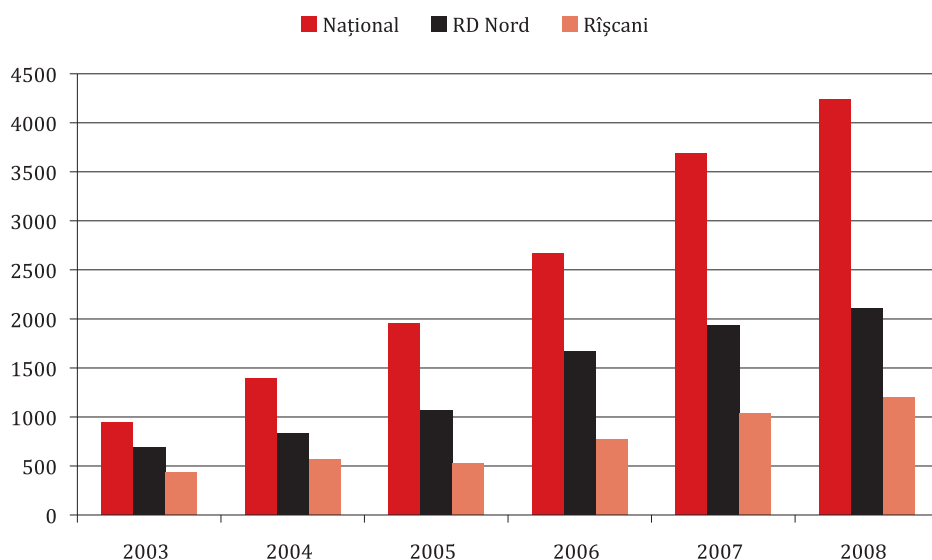
Climatul investițional

În raionul Râșcani activează 144 companii, câte 3,41 companii la 1000 locuitori. Dacă excludem municipiul Bălți obținem un indicator mai bun comparativ cu media regională (3,07 companii la 100 locuitori). Numărul întreprinderilor industriale și agricole este sub media pe regiune, iar numărul întreprinderilor comerciale și care prestează servicii este comparabil cu media pe regiune. Baza impozabilă este relativ scăzută. Veniturile la bugetul raional au reprezentat în 2008 circa 31823,1 mii lei, sau 449 lei per capita, mai puțin decât media pe regiune (482 lei). Respectiv, ponderea transferurilor de la bugetul de stat este una din cele mai înalte din regiune – 69,9%. Reprezentanții mediului de afaceri nu au o poziție clară vizavi de climatul investițional, oscilând între „mai degrabă nu sunt satisfăcut” și „mai degrabă sunt satisfăcut”. Cert este însă că aceștia nu au sesizat nici o schimbare în evoluția acestuia pe parcursul anului 2009 și nici nu au așteptări față de autoritățile locale, menționând mai curând constrângeri de nivel național.

Investițiile

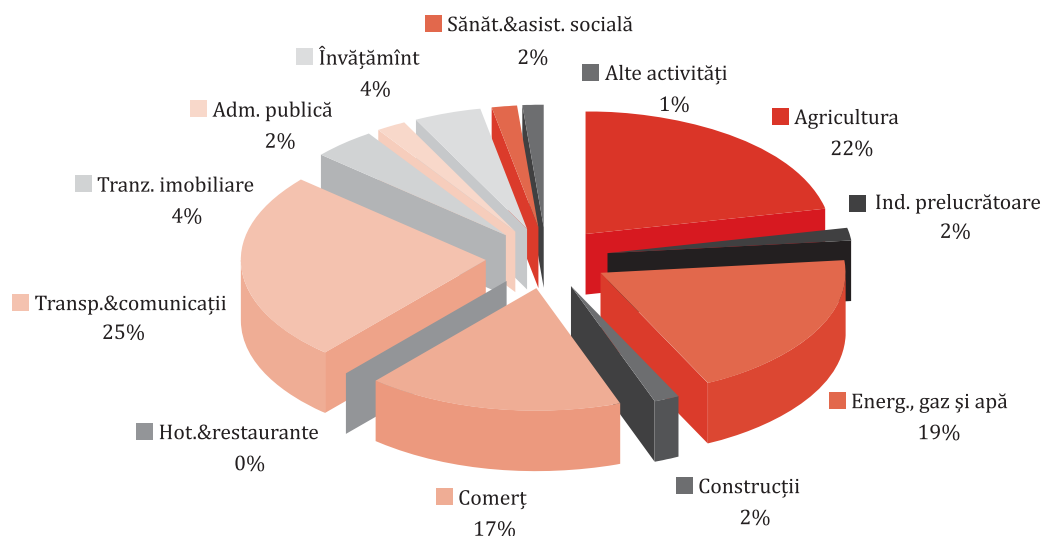
Raionul Râșcani este situat în prima parte a Ratingului Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), ocupând locul 18, imediat după raionul Orhei. Această poziție este condiționată de obținerea unui rating de diversificare a investițiilor relativ bun (poziția 9 din 38). În același timp raionul este „codaș” în sub-raitingul dinamica performanței investiționale obținând poziția 29.

Figura 19. Raionul Râșcani: investiții private per capita, lei



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Figura 20. Raionul Râșcani: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

În ceea ce privește distribuția pe tipuri de activități economice, ramura transporturi și comunicații deține circa 25% din totalul investițiilor private, fiind urmată la o distanță mică de agricultură, economia vânatului și silvicultură (22%) iar apoi de energia electrică, apă și gaze (19%).

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Proximitatea față de România (poarta vestică a Moldovei).
- ❑ Amplasarea în lunca Prutului.
- ❑ Bonitatea înaltă a solului, în special în lunca Prutului.
- ❑ Accesul la traseul Odessa-Brest.
- ❑ 85% din terenurile agricole sunt consolidate.
- ❑ Existența centralei electrice de la Costești.
- ❑ Prezența rezervațiilor naturale (Costești, Braniște).
- ❑ Existența numărului relativ mare a stațiilor de servicii agricole mecanizate.
- ❑ Existența spațiilor cu destinație industrială (inclusiv în localitățile rurale).
- ❑ Decizia Consiliului Raional de a finanța cu până la 15% din proiectele investiționale care necesită cofinanțare din partea APL de nivelul I.
- ❑ Participarea în cadrul eurozonei Siret-Prut-Nistru

- ☐ Participarea în cadrul programului de vecinătate România – Moldova – Ucraina.
- ☐ Dezvoltarea sistemelor de irigare din râul Prut.
- ☐ Dezvoltarea turismului (includerea în rutele turistice regionale și transfrontaliere).
- ☐ Condițiile pedologice favorabile și posibilitatea dezvoltării sistemelor de irigare din râul Prut permit cultivarea legumelor în sere.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ☐ Lipsa ghișeului unic pentru obținerea certificatelor/permiselor.
- ☐ Lipsa accesului la calea ferată.
- ☐ Insuficiența punctelor organizate de colectare a producției agricole.
- ☐ Accesul restrâns la sisteme de canalizare și apeduct.
- ☐ Insuficiența sistemelor de irigare și a terenurilor protejate majorează gradul de expunere a raionului la hazardurile naturale.
- ☐ Accelerarea proceselor emigraționiste din raion.
- ☐ Proximitatea față de Bălți afectează negativ activitatea investițională în sectorul industrial.
- ☐ Lipsa punctului de informare în afaceri în cadrul consiliului raional.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ☐ Industria prelucrătoare a materiilor prime agricole.
- ☐ Industria prelucrătoare de materii prime textile.
- ☐ Colectarea și depozitarea materiilor prime agricole pentru livrarea pe piața locală sau externă.
- ☐ Cultivarea legumelor pe terenuri protejate (sere).
- ☐ Zootehnia.
- ☐ Pomicultura.
- ☐ Industria alimentară în baza materiei prime locale (mini-fabrici de produse lactate și mezeluri).
- ☐ Turismul.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ☐ Crearea unei rețele de abatoare zonale și reabilitarea abatorului din orașul Râșcani, pentru a stimula investițiile în creșterea animalelor și păsărilor, un domeniu cu perspectivă în raionul Râșcani.

- ❑ Acordarea de instruire producătorilor agricoli în vederea identificării clienților și stabilirii unor relații contractuale pe termen lung cu aceștia.
- ❑ Adoptarea unui plan de lucrări antieroziionale concrete pe terenurile agricole.
- ❑ Participarea mai activă la euroregiunea „Prutul de Sus” și intensificarea colaborării bilaterale cu autoritățile românești.
- ❑ Elaborarea unui plan de acțiuni în comun cu raioanele vecine în vederea reabilitării zonei turistice „Pădurea Domnească”.
- ❑ Catalogarea și marketingul adecvat al resurselor turistice ale raionului.
- ❑ Elaborarea unor standarde coerente de comunicare cu potențialii investitori străini și identificarea unei persoane responsabile de comunicare, cu abilitățile lingvistice necesare (română, engleză, rusă).

RAIONUL SÂNGEREI

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 7 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 24 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 18 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 1 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 12 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	negativ
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	7 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	95,3	94,8	93,9	93,8
Producție industrială, % față de anul precedent	100,1	22,0	114,9	88,6
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	106,2	114,6	93,7	84,9
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	106,1	101,8	128,7	94,5
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	107,0	107,2	118,9	91,3
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	28,2	24,1	20,4	15,6
Salariul real, % față de anul precedent	132,6	117,0	126,9	112,5
Rata mortalității, la 1000 locuitori	11,1	11,2	11,5	12,2
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	48	50,6	42,3	42,3

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Raionul Sîngerei dispune de 54562 ha teren agricol dintre care 48757 ha reprezintă teren arabil. Dintre terenurile nearabile cea mai mare parte este plantată cu livezi (3250 ha). În pofida suprafeței mari a terenurilor agricole, nota de bonitate a solului în raionul Sîngerei este cea mai mică pe regiunea de Nord a țării 55 - față de media 70 pe regiune și 63 pe țară. Acest dezavantaj este agravat și de faptul că și cantitatea de îngrășăminte chimice utilizate este cea mai joasă în regiune - 17,1 kg/ha. De asemenea, în raion ponderea terenurilor erodate este foarte înaltă - 45%. Numărul întreprinderilor agricole este relativ scăzut, dacă luăm în considerație posibilitățile raionului, care are o așezare geografică încă favorabilă pentru creșterea unui spectru mai diversificat de culturi. În raion există 5491 întreprinderi agricole sau 5,85 întreprinderi la 100 locuitori (comparativ cu media regională de 7,67 și media națională de 8,51). Dintre acestea 101 (1,84%) sunt întreprinderi agricole mari cu peste 10 ha. Circa 10% din întreprinderile raionului sunt în sectorul agricol. Raionul dispune de o bază tehnică agricolă puțin diversificată, dar care satisface necesitățile raionului. Raionul Sîngerei este unul din principalii producători de tutun din țară (după raionul Orhei), în 2008 producția de tutun fiind de 313 tone. De asemenea, din RD Nord acesta este raionul în care se cultivă cea mai mare cantitate de struguri, datorită climei încă favorabile pentru cultivarea acestora, iar recolta medie la ha a fost comparabilă în 2008 cu media pe regiunea Sud și Centru. În ceea ce privește sectorul zootehnic, acesta este slab dezvoltat și necompetitiv față de raioanele din vecinătate, cu excepția ovinelor și caprinelor. Sectorul agricol angajează 29,8% din populația ocupată a raionului, dar ponderea este evident mai mare dacă luăm în calcul și ocuparea neformală.

Industria

Industria raionului este slab dezvoltată. Valoarea producției industriale în 2008 a constituit 79,5 mil lei, mai puțin fiind doar în Briceni și Ocnița în RD Nord. Producția industrială per capita a fost de 847,5 lei, cea mai joasă în regiune după raionul Briceni (media regională fiind de 6161,9 lei per capita). Numărul întreprinderilor industriale în 2008 a fost de 98 (4% din totalul agenților economici), majoritatea fiind mori, oloinițe și brutării. În raion există și 3 întreprinderi vinicole, dar care au fost afectate puternic de embargoul rusesc din 2006. În raion nu există întreprinderi de prelucrare a sfeclii de zahăr, deși aceasta este o cultură importantă. Producția de sfeclă de zahăr este transportată și prelucrată în raionul Drochia. În raion există și 3 întreprinderi mici în industria ușoară.

Servicii

În raionul Sîngerei sectorul de servicii este slab dezvoltat și puțin diversificat. Numărul întreprinderilor comerciale pe 1000 locuitori este cel mai mic în regiune. Comerțul cu amănuntul reprezintă ponderea principală în sectorul serviciilor. Dar și prestarea serviciilor cu plată populației de către agenții economici are un rol important, pe teritoriul raionului fiind înregistrate câteva întreprinderi care prestează

servicii de reparații auto, frizerii, tâmplării. De asemenea în raion există câteva companii de transport a mărfurilor care prestează servicii populației și agenților economici. Serviciile cu plată prestate de companiile private și cele cu capital străin au crescut cel mai mult din 2007, iar în cazul companiilor străine acestea au crescut chiar pe timp de criză în 2009. Este slab dezvoltată infrastructura de deservire a agriculturii, în raion există doar câteva stații de deservire tehnică.

Resurse umane

Raionul Sîngerei este un raion foarte rural, ponderea populației rurale fiind de 80% (al treilea în RD Nord). Ruralizarea înaltă și nivelul jos de trai al populației determină migrarea mai intensă din acest raion. Astfel, conform recensământului populației din 2004, circa 11,1% din populația raionului se afla la muncă peste hotare. Datele din 2008 arată o diferență dintre populația stabilă și cea prezentă de 5,1%. Migrația înaltă determină și șomajul mai jos în raion, numărul șomerilor înregistrați la Agenția Teritorială a Forței de Muncă raportat la populația în vârstă aptă de muncă este de 0,65% (mai mic decât media pe regiune – 0,86%). Nivelul jos de trai al populației se datorează salariilor mici. Salariul mediu lunar în 2008 a fost cel mai jos în regiunea de Nord – 1575 lei (75% față de media regională și 62% față de media națională). Totuși, migrația și remitențele determină ca volumul vânzărilor cu amănuntul să nu fie atât de jos comparativ cu media regională și raioanele vecine. Astfel, volumul vânzărilor cu amănuntul per capita în 2008 a fost de 2164,2 lei (2618,9 media regională și 2195,7 media națională). Totuși, volumul serviciilor cu plată prestate populației este cel mai jos din regiune – doar 1099,3 lei per capita. Starea generală a sănătății populației nu este satisfăcătoare, prevalența bolilor la populație fiind peste media regională – 6109 cazuri la 10000 locuitori (în anul 2008), însă rata mortalității este mai mică decât în medie pe regiune.

Procese investitoriale

Climatul investițional

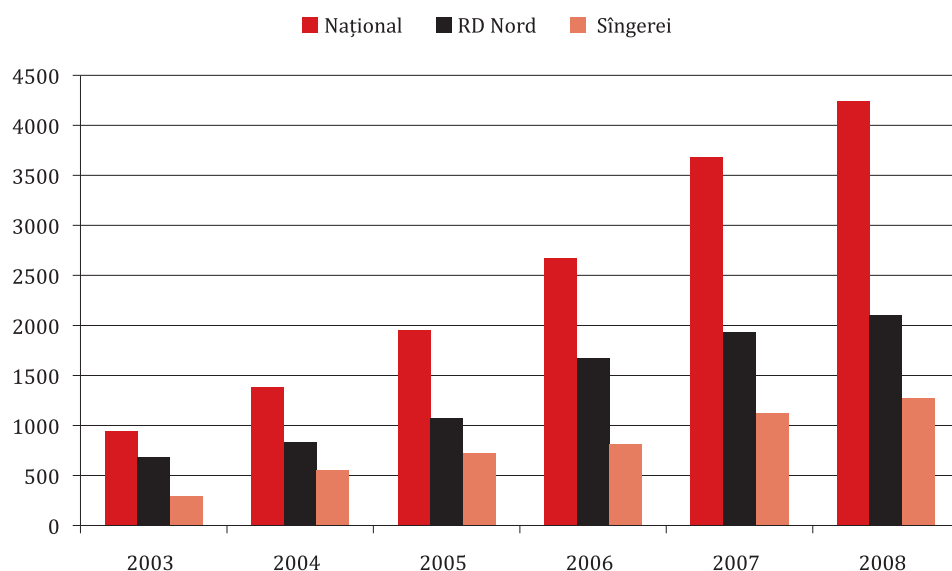
În pofida avantajelor pe care le oferă raionul Sîngerei pentru sectorul agricol prin existența spațiilor pentru practicarea zootehniei și condițiilor climaterice favorabile pentru cultivarea diferitor culturi, investițiile în raion nu au fost mari în sectorul agricol. Nici în alte domenii investițiile nu au fost semnificative, în comerț existând doar 390 întreprinderi înregistrate. Businessul mic și mijlociu este concentrat 27,6% în orașul Sîngerei, 12,7% în două comune (Pepeni și Chișcăreni), și restul 59,7% în celelalte 23 unități teritorial administrative de nivelul I. Intensitatea scăzută a activității antreprenoriale se explică prin percepția negativă a companiilor locale față de evoluția climatului de afaceri din raion. Din 10 companii participante la sondaj doar 2 consideră că climatul de afaceri nu s-a modificat în 2008-2009, în timp ce 8 consideră că acesta s-a înrăutățit, din cauza indifferenței autorităților de toate nivelele față de agenții economici și neconlucrării cu aceștia. De asemenea, doar doi agenți economici sunt mai degrabă satisfăcuți de climatul de afaceri din raion, în timp ce opt sunt mai degrabă nesatisfăcuți. Aceasta se datorează ponderii mai mari a sectorului agricol, care nu rezistă concurenței și care nu este susținut de autoritățile locale. Adicional climatul politic și macroeconomic în care activează agenții economici este unul imprevizibil, iar bugetul raional este netransparent pentru unii dintre ei, ceea ce determină

nemulțumirea acestora. În același timp, unii agenți economici corelează aceste evoluții cu cele la nivel național. Aceasta rezultă în baza impozabilă joasă în raion, veniturile proprii per capita fiind de 295 lei, cel mai scăzut nivel din regiunea Nord (media pe regiune – 480 lei și media pe țară - 806 lei). Respectiv dependența de transferurile bugetare este cea mai înaltă în regiune – 79,6%, ceea ce determină posibilitățile limitate ale APL.

Investițiile

Conform Ratingului Performanței Investiționale Regionale (RAPIR), raionul Sîngerei este poziționat destul de bine, pe poziția 7, fiind de fapt al treilea din regiunea Nord după raionul Briceni și mun. Bălți. Această poziție este determinată în primul rând de stabilitatea investițiilor pe parcursul anilor 2003-2009, care ridică raionul pe locul 1 în sub-rating. În același timp conform dinamicii performanței investiționale raionul se plasează pe locul 18, iar conform diversificării investiționale - pe locul 15 - cu ponderea majoră a agriculturii și industriei prelucrătoare, dar și a sectorului de energie electrică și termică, apă și gaze (Figura 22). Ceea ce coboară raionul în rating este performanța investițională curentă (locul 24) (Figura 21), cauzele fiind expuse mai sus.

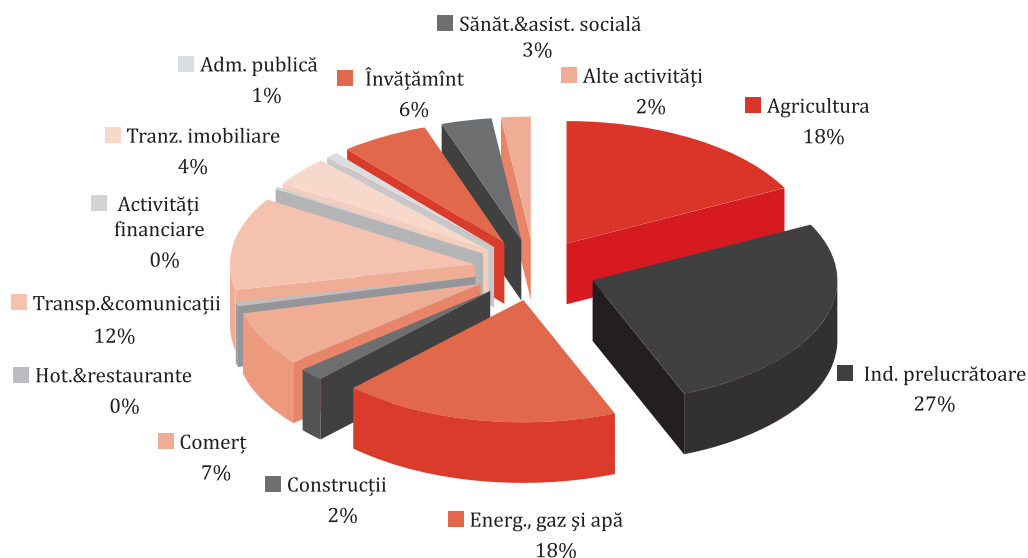
Figura 21. Raionul Sîngerei: investiții private per capita, lei



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Creșterea investițiilor în ultimii ani a fost uniformă. În raion există 8 companii cu capital străin, soldul capitalului străin fiind de 28334 mil lei (cca. 50% fiind investiții în capital social), sau 302 lei per capita, mai puțin decât media regională și națională (931 și 4868 lei respectiv).

Figura 22. Raionul Sângerei: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, %



Sursa: calculele autorilor pe baza datelor BNS

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ❑ Proximitatea față de municipiul Bălți este un avantaj major pentru producătorii din Sângerei care doresc să servească piața respectivă.
- ❑ Prin raionul Sângerei trece calea ferată.
- ❑ Există spații disponibile pentru practicarea zootehniei (creșterea vitelor cornute mari, a porcinelor, avicultura).
- ❑ Condițiile climaterice sunt favorabile pentru creșterea diverselor culturi agricole, inclusiv a viței-de-vie.
- ❑ Forța de muncă este disponibilă și semnificativ mai ieftină decât în medie pe țară și regiune (salariul reprezintă circa 60% din media națională și circa 74% din media regională), ceea ce poate atrage investiții în sectorul textilelor.
- ❑ Există 5 proiecte active (3 proiecte FISM și 2 proiecte IREX) de reabilitare a unor drumuri locale.
- ❑ Existența proiectului de construcție a poligonului de ardere a gunoiului finanțat de Ministerul Ecologiei și APL.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ❑ Calitatea rea a infrastructurii serviciilor publice (aprovizionare cu apă, canalizare), chiar și aprovizionarea cu gaz care nu este asigurată pentru toată populație orașului Sângerei.

- ❑ Infrastructura socială deficientă face ca raionul să fie neatractiv pentru tineri.
- ❑ Proximitatea geografică față de Bălți este privită de autoritățile raionale ca un dezavantaj, municipiul fiind văzut ca un pol de atracție a investițiilor.
- ❑ Bonitatea solului este mult sub media națională și regională, ceea ce permite creșterea doar anumitor culturi.
- ❑ Administrația locală suferă de deficit de personal bine calificat în vederea elaborării proiectelor investiționale și interacțiunii cu potențialii investitori.
- ❑ Insuficiența continuă de investiții atât publice, cât și private conduc la înrăutățirea infrastructurii.
- ❑ Extinderea suprafețelor destinate culturilor tehnice, conduce la degradarea în continuu a solului.
- ❑ Din cauza lipsei infrastructurii de protecție, investițiile în agricultură sunt foarte vulnerabile la schimbările climaterice.
- ❑ Migrația relativ înaltă în raion implică riscuri sociale majore.
- ❑ Nu există colaborare între APL și sectorul business.
- ❑ Multe din serviciile desconcentrate ale autorităților publice centrale au funcții redundante sau foarte înguste, care doar creează bariere suplimentare, fără a contribui la rezolvarea problemelor reale cu care se ciocnește businessul.
- ❑ Calitatea drumurilor locale și naționale este proastă.
- ❑ Infrastructura serviciilor publice și infrastructura socială sunt slab dezvoltate și reprezintă bariere în atragerea investițiilor.
- ❑ Infrastructura agricolă este deficitară – marea parte a sistemelor de protecție și irigare nu funcționează fie din lipsa de investiții pentru menținerea acestora, dar și din cauza calității proaste a apei.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Prelucrarea producției agricole și a laptelui la întreprinderi din raion, fapt ce ar schimba rolul raionului Sîngerei din furnizor de materie primă pentru Bălți.
- ❑ Zootehnia, dezvoltarea fermelor avicole, reabilitarea complexelor pentru cornute mari.
- ❑ Comerț, pentru că este slab dezvoltat și nici concurența nu este mare.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Co-finanțarea proiectului de construcție a poligonului de ardere a gunoiului finanțat de Ministerul Ecologiei și APL.
- ❑ Sectorul agricol este puțin dezvoltat, dar terenuri agricole sunt suficiente pentru extinderea activității. Astfel, investițiile în sectorul agricol sunt o oportunitate pentru raion, dar cu condiția utilizării îngrășămintelor minerale și chimice pentru sporirea calității solului.
- ❑ Construcția apeductului Bălți – Sîngerei.
- ❑ Identificarea unui teren cu destinație industrială pentru construcția unui parc industrial ce ar atrage investiții în industria alimentară – sectorul cu cea mai bună perspectivă ținând cont de amplasarea raionului în apropierea municipiului Bălți.

RAIONUL SOROCA

Ratinguri investiționale și de comunicare

☐	Ratingul Performanței Investiționale Regionale:	poziția 15 din 38
☐	Performanța Investițională Curentă:	poziția 4 din 38
☐	Dinamica Performanței Investiționale:	poziția 25 din 38
☐	Stabilitatea Investițională:	poziția 19 din 38
☐	Diversificarea Investițională:	poziția 18 din 38
☐	Informații despre investițiile curente:	negativ
☐	Informații despre oportunitățile investiționale:	negativ
☐	Informații despre situația economică:	negativ
☐	Notă acordată pentru comunicare și logistică:	8 din 10 posibile

Principalii indicatori economici și sociali

	2006	2007	2008	2009
Numărul populației, mii oameni	101,7	101,3	101,4	101,1
Producție industrială, % față de anul precedent	115	96,2	114,8	80,3
Investiții în capital fix, % față de anul precedent	98,6	136,2	92,7	32,6
Comerț cu amănuntul, % față de anul precedent	114	115,3	122,9	101,1
Servicii prestate populației, % față de anul precedent	111,7	115,9	110,9	85,8
Venituri proprii în bugetul raionului, % din total venituri	46,0	37,2	32,1	27,2
Salariul real, % față de anul precedent	136,5	116,7	126,1	108,5
Rata mortalității, la 1000 locuitori	14	14,6	12,9	13,5
Nivelul criminalității, cazuri la 10000 locuitori	61	61,6	66,1	59,9

Surse: „Anuarele Statistice ale Republicii Moldova” și „Principalii indicatori social-economici pe regiuni de dezvoltare, raioane și municipii”, diferiți ani, Biroul Național de Statistică și Ministerul Finanțelor.

Evaluarea resurselor și situației economice

Agricultura

Economia raionului Soroca este bazată preponderent pe sectorul agricol (care generează circa 40% din volumul total al vânzărilor) și care la rândul său este orientat spre fitotehnie (cu aproape 71% din totalul veniturilor în agricultură). Totodată, și indicatorii de performanță în zootehnie sunt destul de buni, demonstrând că raionul dispune de anumite avantaje, în special în creșterea păsărilor și porcilor. Datorită bonității relativ înalte a solului (66 puncte, iar în unele zone atingând și 71), dar și condițiilor climaterice destul de favorabile, în anul 2008 s-a obținut o recoltă globală de culturi cerealiere în volum de 20 mii tone. Terenurile agricole sunt plantate în mare parte cu culturi cerealiere, leguminoase-boabe, floarea soarelui și legume, observându-se o tendință negativă de scădere a terenurilor însemănțate cu culturi de înaltă valoare adăugată. O altă tendință îngrijorătoare este scăderea suprafețelor cu plantații multianuale. Cu numai 2,8 tractoare la 1000 ha teren agricol, raionul Soroca este unul dintre cel mai rău dotate raioane atât din Regiunea de Dezvoltare Nord (9,3 unități/1000 ha), cât și din țară (12,9 unități/1000 ha). O altă constrângere majoră o reprezintă fragmentarea și parcelarea excesivă a terenurilor agricole. Doar 5% din companiile active în sectorul agricol prelucrează terenuri mai mari de 10 ha. Acest lucru împiedică dezvoltarea eficientă a sectorului întrucât, ținând cont de culturile în care specializează raionul, pentru atingerea eficienței activității agricole este nevoie de cultivarea produselor fitotehnice pe suprafețe mai mari.

Industria

Raionul Soroca este printre cele mai industrializate din țară dacă ținem cont de volumul producției industriale per capita (locul 7). Totodată, structura producției industriale demonstrează un grad înalt de diversificare sub aspectul produselor, raionul având în mod clar una din cele mai optimiste perspective de dezvoltare economică pe termen lung. Pe teritoriul raionului activează 18 întreprinderi industriale mari ce au ca gen principal de activitate prelucrarea produselor agricole, producerea confecțiilor, precum și a materialelor de construcții. Însă trebuie de precizat ca majoritatea întreprinderilor industriale sunt localizate în orașul Soroca, satele raionului fiind la fel de deprivat ca și în restul țării. Mai mult decât atât, o bună parte din aceste întreprinderi, deși activează în Soroca, juridic sunt înregistrate în alte localități. Circa 79% din volumul total de producție a sectorului este asigurat de industria prelucrătoare, restul fiind obținut din exploatarea carierelor, în special extragerea pietrei de Cosăuți.

Servicii

Raionul Soroca dispune de un sector al serviciilor destul de diversificat și în creștere rapidă. Deși comerțul cu amănuntul domină în mod evident sectorul, raionul însumează un număr relativ mare de companii ce prestează servicii populației. Principalele companii sunt active în ramura de reparații auto și electrocasnice dar și în prestarea serviciilor mici: frizerii, tâmplării. Întreprinderile de transport înregistrate pe teritoriul raionului prestează servicii de transport atât a mărfurilor, cât și pasagerilor. În general, valoarea serviciilor prestate și a bunurilor comercializate a crescut puternic în companiile cu capital străin ce prestează servicii sau comercializează bunuri cu amănuntul în timp ce cele mixte (publice și private) au dus-o mult mai rău la acest capitol. Totodată, ținând cont de structura economică locală, se poate afirma că și sectorul de servicii prestate întreprinderilor înregistrează o creștere destul de puternică, atât ca număr

de unități (de la 69 în 2004 la 141 în 2008), cât și personal (1021 în 2004 și 1269 în 2007, după care o scădere puternică a urmat în 2008 – 792 oameni). Însă ținând cont de faptul că economia raionului este în mare măsură bazată pe agricultură, sectorul serviciilor de suport pentru agricultură este foarte mic și în depresie, numărul companiilor respective scăzând de la 6 unități în 2005 la 3 în 2008, lucru reflectat și în valoarea vânzărilor acestor companii.

Resurse umane

Cu o populație totală de 101 mii persoane, raionul Soroca este al doilea ca număr de locuitori din RD Nord, fiind depășit doar de municipiul Bălți. Raionul este de asemenea unul dintre cele mai urbanizate din regiune, 36,7% dintre populația acestuia trăind în orașul Soroca, singura reședință urbană din tot raionul. Cu o rată a șomajului de 1,71% (indicator calculat în baza numărului oficial de șomeri înregistrați la Agenția de Ocupare a Forței de muncă) în anul 2007, Soroca este de asemenea în top, fiind depășită doar de raionul Basarabeasca la acest capitol. Acest lucru este explicat în mare parte de gradul mare de „urbanizare” al raionul comparativ cu restul țării. Mortalitatea în raionul Soroca este mai mică decât în majoritatea celorlalte raioane din RD Nord, dar și în acest raion se constată scăderea populației, în special ca urmare a emigrării.

Procese investitoriale

Climatul investițional

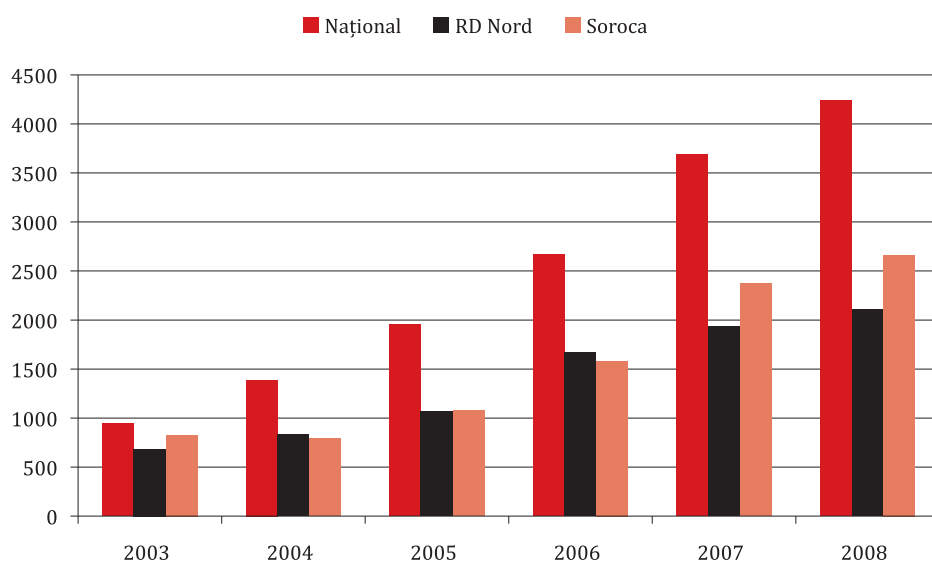
Pe teritoriul raionului Soroca își desfășoară activitatea 24713 agenți economici (conform datelor anului 2008), în creștere cu 1% față de 2007, iar peste 96% dintre aceștia sunt privați. Raionul Soroca pare a fi unul atractiv pentru investitorii străini, numărul companiilor cu capital străin crescând de la 7 unități în 2004 la 25 unități în 2008. Spre deosebire de alte raioane din Nord, raionul Soroca este atractiv nu doar ca destinație pentru întreprinderile textile care lucrează pe baza materiei prime livrate din exterior, dar și ca destinație pentru investiții în alte sectoare, inclusiv în agricultură, industria alimentară. În raion există câteva organizații specializate în consultanță economică și o asociație a oamenilor de afaceri. În decembrie 2009 a fost deschis incubatorul de afaceri din Soroca. Deși agenții economici nu au o poziție clară în ceea ce privește climatul de afaceri din raion, majoritatea declară totuși că acesta s-a înrăutățit pe parcursul ultimului an. Deși criza financiară este văzută ca principalul factor cauzal, întreprinderile consideră că autoritățile locale ar putea să contribuie la depășirea situației. Problemele majore constau în faptul că lipsește comunicarea dintre APL și companiile private, nu se face monitorizarea concurenței pentru eliminarea aranjamentelor anti-competitive, precum și în gradul înalt de birocrație al instituțiilor publice. Totodată, este simptomatic faptul că unele companii nu cred că „autoritățile locale pot face ceva bun pentru economie”.

Investițiile

Raionul este situat pe locul 15 în Raitingul Performanței Investiționale Regionale (RARIP). Acesta este foarte bine clasat în sub-raitingul Performanței Investiționale Curente (PIC) – locul 4, din păcate însă 2008 a fost un caz singular pentru că anterior raionul nu a obținut nici pe departe performanțe la fel de bune la capitolul investiții, lucru demonstrat de locul 25 în sub-raitingul Dinamicii Performanței Investiționale (DPI). În pofida multiplelor avantaje investiționale pe care le posedă, raionul nu a reușit totuși

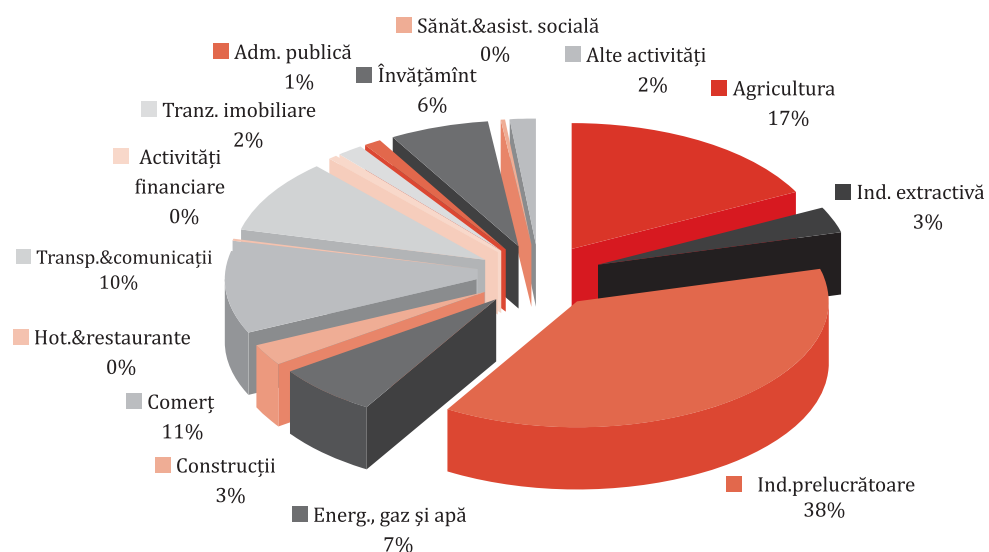
performanțe la capitolul atragerea investițiilor. Astfel, pentru 2008 acesta a reușit să atragă investiții cu 40% mai mici pe cap de locuitor comparativ cu media națională și cu 26 % mai mult decât RD Nord. Ca distribuție pe tipuri de activități economice, investițiile au fost orientate în special către industria prelucrătoare (38%), agricultura, economia vânatului și silvicultura (17%) și la diferențe nesemnificative comerț cu ridicata și amănuntul și transporturi și construcții (11% și respectiv 10%).

Figura 23. Raionul Soroca: investiții private per capita, lei



Surse: BNS;

Figura 24. Raionul Soroca: structura investițiilor private pe tipuri de activități economice, 2008, %



Surse: BNS;

Analiza SWOT investițională

Avantaje și oportunități investiționale

- ☐ Un sistem de evidență statistică bine pus la punct.
- ☐ Forța de muncă calificată.
- ☐ Terenuri agricole cu o bonitate înaltă a solurilor.
- ☐ Vecinătatea cu regiunea Vinița din Ucraina.
- ☐ Existența unor obiective turistice importante: Cetatea Soroca, Lumânarea recunoștinței, Biserica Albă, Peștera, Mănăstirile Cosăuți și Rudi ce permit dezvoltarea turismului rural.
- ☐ Existența surselor de apă minerală.
- ☐ Raionul este traversat de râul Nistru.
- ☐ Existența unor importante resurse minerale, inclusiv granit, piatră brută, nisip, calcar (cariera de piatră Cosăuți fiind cea mai importantă).
- ☐ Spații libere cu destinație industrială și de oficii care ar putea fi repuse în circuitul economic.

Dezavantaje și riscuri investiționale

- ☐ Fragmentarea excesivă a terenurilor agricole.
- ☐ Insuficiența serviciilor de consultanță specializată.
- ☐ Insuficiența sistemelor de irigare, de protecție contra grindinei și a punctelor de colectare a materiei prime agricole.
- ☐ Se constată un deficit de terenuri de construcție, proceduri complicate de scoatere a terenurilor din circuitul agricol și de atribuire a permiselor de construcție, ceea ce împiedică investițiile greenfield.
- ☐ Sistemele de canalizare, evacuare a apei uzate și deșeurilor sunt într-o stare proastă, creând riscuri majore pentru sănătatea publică într-un oraș destul de mare cum este Soroca.
- ☐ Starea curentă proastă a drumurilor auto și riscurile de degradare continuă din cauza reglementării nesatisfăcătoare a circulației transportului de tonaj mare (la cariera de piatră).
- ☐ Baza tehnică agricolă deficitară, reprezentată de numai 8 stațiuni tehnologice.
- ☐ Agricultură este expusă riscurilor de înghețuri timpurii toamna și târzii primăvara, precum și riscurilor de inundare în valea râului Nistru.
- ☐ Lipsește parteneriatul între autoritățile locale de nivelul unu și doi în definirea și rezolvarea priorităților de dezvoltare în raion.

Sectoarele cele mai atractive pentru investiții

- ❑ Servicii prestate populației (reparații auto, electronice, curățătorii chimice).
- ❑ Turism cultural, de agrement și de tratament (prin crearea unui sanatoriu care să valorifice economic apele minerale cu efect terapeutic existente în raion).
- ❑ Agricultură de înaltă valoare adăugată.
- ❑ Industria extractivă, existând posibilități de creștere a volumului de extracție fără daune mediului înconjurător.
- ❑ Industria materialelor de construcție, pentru a valorifica mai plenar existența resurselor minerale în raion.
- ❑ Producerea bio-combustibilului pe baza porumbului și sorgului cultivat în raion.

Soluții și măsuri investiționale prioritare

- ❑ Asigurarea funcționării eficiente a ghișeului unic pentru eliberarea permiselor și autorizațiilor în cadrul Consiliului raional.
- ❑ Deschiderea unor extensiuni universitare naționale sau străine în orașul Soroca.
- ❑ Asigurarea de instruire agenților economici pentru elaborarea unor business-planuri credibile și acceptabile pentru băncile comerciale.
- ❑ Promovarea mai bună – la scară locală, națională și internațională - a oportunităților investiționale în raion.
- ❑ Încurajarea companiilor turistice în integrarea plenară a raionului Soroca în circuitul turistic național și internațional.
- ❑ Identificarea și alocarea unor loturi de teren potrivite – preferabil virane și scoase din circuitul agricol - pentru crearea unui parc industrial și a unui parc inovațional-tehnologic.
- ❑ Utilizarea oportunităților pe care le oferă legea cu privire la parteneriatul public-privat pentru prestarea unor servicii publice, în particular în valorificarea potențialului turistic al raionului.
- ❑ Oferirea de instruire în domeniul calității și tehnologiilor agricole pentru fermierii specializați sau cu potențial în creșterea fructelor și legumelor (pentru a valorifica posibilitățile de a furniza materie primă către Alfa-Nistru).
- ❑ Asigurarea unui sistem eficient de monitorizare și protecție contra inundațiilor.
- ❑ Crearea unui Consiliu Economic permanent pe lângă Președintele raionului și adoptarea unui regulament de funcționare a acestuia, pentru a discuta într-un cadru organizat prioritățile și problemele în dezvoltarea economică a raionului.
- ❑ Construirea unui pod peste râul Nistru, cu finanțare din programul operațional comun România-Moldova.
- ❑ Reabilitarea sistemului de canalizare în orașul Soroca.
- ❑ Îmbunătățirea prezenței în internet a raionului Soroca, adică perfecționarea site-ului <http://soroca.org.md/>, inclusiv prin plasarea informației relevante cu caracter economic.

Măsuri la nivel regional

pentru atragerea investițiilor

- ❑ Ca și în alte regiuni ale țării, calitatea drumurilor locale și naționale în RD Nord este joasă sau foarte joasă. Aceasta este o barieră esențială care împiedică investițiile în orice sector de activitate și până această problemă nu va fi depășită, investitorii vor continua să evite regiunea. Strategia de Dezvoltare a Transportului Terestru prevede efectuarea unei serii de lucrări de reabilitare a arterelor de transport. ***Autoritățile locale din regiune ar trebui să monitorizeze atent respectarea graficului de executare a lucrărilor de reabilitare prevăzute în Strategie pentru a nu admite încălcarea sau ignorarea intereselor regiunii. Totodată, prioritate trebuie să fie acordată drumurilor care leagă între ele orașele regiunii, precum și celor care conectează regiunea la țările vecine.***
- ❑ RD Nord dispune de o infrastructură de transport al cărei potențial nu este nici pe departe valorificat. Aceasta include două aeroporturi importante (Bălți-Leadoveni și Mărculești) și calea ferată. ***Pentru deschiderea economică a regiunii este necesară fir reconversiunea aeroportului Bălți-Leadoveni în parc industrial, fie permisiunea utilizării acestuia pentru zboruri internaționale efectuate de companii low-cost. Potențialul aeroportului de la Mărculești cel mai bine poate fi valorificat în cadrul unui parteneriat public-privat de genul celui care a permis buna finalizare a proiectului de la Giurgiulești. Totodată, este necesară analizarea fezabilității tehnico-economice a dublării căii ferate Ocnița-Bălți-Ungheni cu o linie de ecartament european.***
- ❑ RD Nord are o vizibilitate investițională extrem de redusă. Deși avantajele sale investiționale sunt mai importante decât în alte regiuni, autoritățile locale fac prea puțin pentru valorificarea acestor avantaje și pentru promovarea oportunităților investiționale în sectoarele privat și public. De fapt, puține din autoritățile locale chiar cunosc la modul practic care sunt aceste oportunități investiționale. Este necesară o sistematizare a acestor oportunități la nivel local, raional și regional și informarea investitorilor locali, naționali și străini despre existența acestor oportunități. ***Sistematizarea trebuie făcută pe baza unor criterii clare ce ar demonstra consistența și fezabilitatea proiectelor. Un rol aparte în acest sens trebuie să-l joace cooperarea cu MIEPO. Totodată, raioanele din RD Nord și Agenția de Dezvoltare Regională Nord trebuie să creeze pagini web care să conțină informații utile și relevante pentru cei care caută oportunități de plasare a investițiilor și nu doar informații generale despre geografia și istoria raioanelor/regiunii.***
- ❑ Similar, ***este necesară sistematizarea informației despre potențialul turistic al RD Nord, în special în contextul posibilității de dezvoltare a unor rute turistice transfrontaliere (un proiect potențial ar fi obiectivele monastice România-Moldova-Ucraina).***

Totodată, zona dispune de potențial nevalorificat nici pe piața internă a serviciilor turistice și de agrement. Există multe areale care reprezintă interes cinegetic/sportiv/educțional și care **ar putea fi valorificate dacă autoritățile locale din regiune ar putea să convingă tur-operatorii privați să dezvolte ofertele corespunzătoare.**

- ❑ Deși raioanele din RD Nord au o anumită tradiție industrială, multe din zonele și întreprinderile industriale se transformă tot mai mult în „fantome industriale”. **Este necesară adoptarea unui program regional de regenerare/reconversiune a zonelor industriale și crearea în locul acestora a unei rețele de parcuri industriale moderne care să ofere toată infrastructura comună, energetică, de transport și telecomunicații necesară pentru desfășurarea unor activități industriale.** Acest proiect a demonstrat că practic în fiecare raion din RD Nord este rațională/fezabilă crearea unuia sau mai multor parcuri industriale.
- ❑ RD Nord dispune de o rețea de instituții de educație profesională de diferit nivel, atât publice, cât și private. Din păcate, acestea deocamdată nu oferă spectrul de specializări și standardele de calitate căutată de angajatorii din regiune. Autoritățile din regiune ar trebui să acorde o atenție deosebită fortificării competitivității regiunii bazate pe competență profesională. **Pentru aceasta este necesară stabilirea unor parteneriat durabile între universități/colegii/școli profesionale și companii, precum și între instituțiile din regiune și instituțiile educaționale europene. Aceasta ar putea să includă și deschiderea unor extensiuni universitare străine, care să ofere specializări tehnologice de care regiunea duce lipsă. Pe termen mediu, ar putea fi luată în considerare crearea unui parc tehnologic-inovațional la Universitatea de Stat din Bălți. Pe termen lung, ar trebui luată în considerare și deschiderea unei universități/extensiuni universitare la Soroca.**

Despre Expert-Grup

Expert-Grup este un centru analitic independent din Republica Moldova, care lucrează activ începând cu anul 2005. Misiunea sa instituțională este de a contribui la dezvoltarea economică, politică și socială a Republicii Moldova și de a susține consolidarea competitivității internaționale a țării. Expert-Grup urmărește să-și îndeplinească această misiune prin prestarea unor servicii analitice de cea mai înaltă calitate și prin promovarea unor modele eficiente, transparente și inovatoare în politicile economice și sociale.

Expert-Grup este parte a rețelei PASOS ce reunește circa 40 de centre analitice din peste 20 de state europene.

Ca parte a activității sale permanente, Expert Grup oferă opiniei publice analize relevante și operative asupra politicilor economice și sociale, asistă procesul decizional și cel de elaborare a politicilor și promovează modele de dezvoltare inovatoare. Expert-Grup dispune de cunoștințe avansate și expertiză vastă în următoarele domenii: strategii de dezvoltare; macroeconomie și sisteme economice; economia globală și relații economice internaționale; economia integrării europene; politici monetare și fiscale; economia muncii, management și cultura de afaceri; comportamentul consumatorului; economia sectorială și economia educației și a sănătății.

Date de contact:

- ❑ Adresă poștală: MD-2012, Republica Moldova, Chișinău, str. Columna, 133
- ❑ Telefon: ++373-22-21-15-99
- ❑ Fax: ++373-22-21-15-99
- ❑ Email: info@expert-grup.org
- ❑ Pagină web: www.expert-grup.org